

STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE URBANĂ

MUNICIPIUL BEIUȘ

2021 - 2030

Perioada 2021 - 2030 a început cu un lung șir de provocări - COVID 19, războaie, recesiune. Toate acestea sunt generate de oameni și afectează oameni, așadar, mai mult ca niciodată, preocuparea pentru interesele cetățenilor este una stringentă care solicită implicarea tuturor forțelor administrației publice locale împreună cu partenerii săi, a tuturor resurselor bugetare și a tuturor strategiilor inovatoare care să asigure un viitor mai sigur, mai bun.

Administrația publică locală a municipiului Beiuș se dorește a fi un partener puternic, preocupat de soluționarea în detaliu și cu maximă responsabilitate a nevoilor cetățenilor pe care îi reprezintă, deoarece nimic nu contează mai mult decât bunăstarea cetățenilor, iar programul de redresare trebuie să fie caracterizat de o puternică dimensiune socială. Orice investiție este lipsită de valoare dacă nu poate fi utilizată corespunzător de către cetățeni.

Strategia integrată de dezvoltare urbană a municipiului Beiuș este una care urmărește o viziune cu ținte realiste din punct de vedere a dezvoltării urbane, a digitalizării serviciilor publice, a creșterii standardului de viață și al orientării spre bunăstarea dumneavoastră, a cetățenilor.

Toate proiectele demarate sau realizate în perioada 2014 – 2020 își vor pierde din însemnătate dacă nu vor fi continuate, dezvoltate, extinse deoarece problemele identificate ale locuitorilor nu pot fi soluționate doar prin câteva proiecte care intervin izolat în paleta de nevoi.

Beiușul trebuie să reprezinte un pol de dezvoltare, un centru de referință și un exemplu.

Vă invităm să contribuiți fiecare la implementarea obiectivelor elaborate în cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană și să schimbăm împreună Municipiul Beiuș.

CUPRINS

METODOLOGIA ELABORĂRII STRATEGIEI	4
CAPITOLUL I. CONTEXT EUROPEAN ȘI NAȚIONAL.....	6
CAPITOLUL II. PROFILUL MUNICIPIULUI BEIUȘ	30
SCURT ISTORIC.....	30
CAPITOLUL III. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE	38
CADRUL NATURAL	38
DEMOGRAFIE.....	41
ACTIVITĂȚI ECONOMICE	46
AMENAJAREA ȘI ECHIPAREA TERITORIULUI	49
SĂNĂTATE	50
EDUCAȚIONAL ȘI SOCIAL.....	52
CULTURĂ ȘI SPORT.....	59
TURISM.....	60
MEDIU	61
INFRASTRUCTURA.....	66
ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ.....	69
ANALIZA SWOT	71
CAPITOLUL IV. STRATEGIA DE DEZVOLTARE PROPUȘĂ.....	84
VIZIUNE	84
MISIUNE	85
OBIECTIVE STRATEGICE	85
SMART CITY	86
CAPITOLUL V. IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI.....	89
PORTOFOLIUL DE PROIECTE.....	89
LISTA DE PROIECTE PRIORITARE ȘI SURSE DE FINANȚARE	116
CADRUL DE APLICARE A STRATEGIEI. ACTUALIZAREA STRATEGIEI	145

METODOLOGIA ELABORĂRII STRATEGIEI

Dezvoltarea durabilă este un obiectiv fundamental al Uniunii Europene bazat pe acoperirea nevoilor generației actuale fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și acoperi propriile nevoi. Așadar, scopul abordării este îmbunătățirea continuă a calității vieții și a bunăstării generațiilor prezente și viitoare, printr-o abordare integrată între dezvoltarea economică, protecția mediului și justiție socială.

La nivelul Uniunii Europene, dezvoltarea durabilă a devenit obiectiv asumat începând cu 1997, prin Tratatul de la Maastricht, în anul 2001 a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă la Gotheborg, iar în 2006 a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene revizuită.

Atingerea obiectivelor dezvoltării durabile este un deziderat bazat cu precădere pe schimbarea mentalității oamenilor care activează în comunități capabile să utilizeze resursele în mod rațional și eficient și să descopere potențialul economic al zonei, asigurându-se prosperitate, protecția mediului și coeziune socială.

Strategia integrată de dezvoltare urbană a municipiului Beiuș prezintă caracteristicile localității, o analiza amplă a resurselor și oportunităților municipiului prezentând astfel cadrul în care se va realiza progresul în următorii ani în vederea îmbunătățirii calității vieții locuitorilor.

Strategia integrată de dezvoltare urbană reprezintă principalul instrument care susține procesul de dezvoltare locală, deoarece stabilește prioritățile pe termen mediu și lung spre care se orientează efortul de dezvoltare al comunității locale.

Elaborarea strategiei a fost realizată cu sprijinul colectivului primăriei Municipiului Beiuș și a locuitorilor municipiului. Toate datele au fost preluate din cadrul departamentelor din primărie, de la Direcția Județeană de Statistică Bihor și de pe site-ul oficial al Institutului Național de Statistică. O strategie de dezvoltare locală prezintă diferite alternative de dezvoltare, posibile scenarii de dezvoltare locală cu scopul de a maximiza potențialul local. O planificare strategică asigură prioritizarea proiectelor în funcție de nevoile comunității și folosirea corectă a resurselor limitate de care aceasta dispune. Scopul unei strategii de dezvoltare locală este de a analiza într-un mod structurat și coerent posibilitatea și oportunitățile autorității publice locale de a iniția, implementa și de a susține obiective trasate la nivel local. Strategia integrată de dezvoltare urbană are la bază caracteristicile localității, o analiză asupra domeniilor de interes ale localității (turism, cultură, investiții, populație, infrastructură, sănătate) și o analiză socio-economică amănunțită (identificarea resurselor, analiza structurii pieței forței de muncă, stabilirea profilului populației cât și necesitățile populației). Bazându-se

pe caracteristicile și nevoile comunității, o strategie de dezvoltare locală stabilește scopuri, obiective, programe și proiecte ce urmează a fi urmate și dezvoltate. Acest lucru e realizabil prin minimalizarea punctelor slabe, prin exploatarea avantajelor locale (turism, infrastructura, poziție geografică), prin identificarea și găsirea unor soluții în eventualitatea unor amenințări viitoare (inundații, înzăpeziri, buget local insuficient etc.), analiza oportunităților viitoare (atragera de noi investitori, dezvoltarea turismului, surse de energie regenerabilă etc.), identificarea provocărilor teritoriale ce trebuie abordate. Fondurile structurale și de coeziune sunt un real sprijin pentru dezvoltarea comunităților locale dar pentru a le obține este nevoie de proiecte care acționează și furnizează rezultate, proiecte ce nu risipesc resurse ci care vor fi direcționate către investiții ce pot stimula creșterea economică. Strategia integrată de dezvoltare urbană asigură prioritizarea investițiilor, pentru a obține un impact maxim și o valoare adăugată maximă din obiectivele ce le propune comunității locale. Este important ca acest document să asigure o sustenabilitate de lungă durată și să deservească atât interesele administrației publice locale, intereselor private dar și intereselor personale ale locuitorilor localității. Strategia integrată de dezvoltare urbană a municipiului Beiuș este parte integrată a strategiei județului Bihor, inclus în strategia de Dezvoltare Regională (Regiunea Nord-Vest), inclusă la rândul său în Programul Național de Dezvoltare al României. Este important ca aceste entități să fie precizate deoarece orice accesare ulterioară de fonduri Europene a municipiului Beiuș depinde de alocările ce s-au făcut pentru România și bineînțeles pentru Regiunea Nord-Vest. Înainte de a elabora documentele de programare prevăzute de proiectele de regulamente, autoritățile române trebuie să stabilească viziunea strategică de dezvoltare a României pe termen mediu și lung, dar cel puțin până în 2027, respectiv obiectivele ce se urmăresc a fi atinse, precum și mijloacele necesare. Conceptul de dezvoltare durabilă poate fi caracterizat din mai multe puncte de vedere, prin următoarele elemente :

- **Economie, economie circulară:** eficiența economiei prin o bună gestionare a resurselor disponibile, indiferent de natural lor; creșterea economică creată de un progres, stabilitatea economică prin menținerea nivelului de dezvoltare; Economia circulară înseamnă reducerea la minimum a deșeurilor și a poluării prin reducerea CONSUMULUI, reciclarea DEȘEURILOR și reutilizarea MATERIALELOR.
- **Societate:** nivel de trai ridicat pentru locuitori; echitate și egalitate de șanse pentru cetățeni și susținerea categoriilor defavorizate; dialog social și delegarea responsabilităților prin implicare activă a cetățenilor la dezvoltarea propriei comunități; protejarea culturii/patrimoniului prin promovarea și protejarea valorilor culturale;
- **Ecologie:** conservarea și protejarea resurselor naturale, biodiversitate prin promovarea acțiunilor ce protejează echilibrul ecosistemului, evitarea poluării prin măsuri de ecologizare și de minimalizare ale efectelor tehnologiei. Pentru ca

dezvoltarea să devină durabilă la baza celor trei elemente enumerate mai sus se stabilesc obiectivele: obiective economice, obiective sociale și obiective de mediu.

Obiectivele principale cuprinse în strategia de dezvoltare a Uniunii Europene se bazează pe:

- creștere inteligentă prin inovare, educație și societatea digitală menită să accelereze dezvoltarea rețelilor de internet de mare viteză și să permită gospodăriilor și întreprinderilor să beneficieze de avantajele pieței unice digitale;
- creștere durabilă bazată pe competitivitate, climă, energie și mobilitate;
- creștere favorabilă incluziunii care să creeze competențe și locuri de muncă precum și combaterea sărăciei.

Conceptul de oraș circular se bazează pe infrastructura verde – albastră conjugată cu dezvoltarea pilonilor: produse/consum – deșeuri/consum de resurse - construcții sustenabile – transport/mobilitate.

Infrastructura verde se referă la spații verzi (recreere, sănătate, reziliență climatică, durabilitate urbană) în timp ce infrastructura albastră se referă la apele din mediul urban (lacuri, piscine, aquapark, bazine artificiale – fântâni), împreună asigură un mediu locuibil, sănătos și atractiv.

CAPITOLUL I. CONTEXT EUROPEAN ȘI NAȚIONAL

CONTEXT EUROPEAN

Europa 2021-2027 propune următoarele priorități:

- O Europă mai inteligentă
- O Europă mai verde
- O Europă mai conectată
- O Europă mai socială
- O Europă mai aproape de cetățeni

În condițiile speciale, generate de pandemia COVID 19, cu care se confruntă toată populația globului obiectivele trebuie să fie interconectate și abordate cu maximă responsabilitate pentru a garanta că fiecare stat membru adaptează strategia Europa 2020-2027 la situația sa specifică, astfel Comisia propune ca aceste obiective ale UE să fie transpuse în obiective și traiectorii naționale.

Astfel, au fost stabilite cinci priorități investiționale la nivelul UE ce vor viza:

O Europă mai inteligentă:

Componenta de Cercetare și Inovare va fi în continuare o prioritate de finanțare ce va presupune dezvoltarea și consolidarea capacităților de cercetare și inovare a organizațiilor prin crearea unor sisteme atractive de inovare și adaptarea tehnologiilor avansate pentru crearea unui sistem antreprenorial solid.

Dacă vom discuta despre Competitivitate, Autoritățile anunță că se dorește și în perioada următoare facilitarea accesului la finanțare a IMM-uri, sprijinirea acestora pentru internaționalizare și pentru investiții în noi tehnologii.

Digitalizarea va fi și ea un obiectiv ce va veni în beneficiul cetățenilor, a companiilor și autorităților statului.

În contextul unei economii bazată pe cunoaștere, vor fi dezvoltate la nivelul IMM-urilor competențele pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenariat, inclusiv organizarea de stagii de pregătire practică, formare pentru implementarea standardului - sistem de Management a Inovării în companii. Totodată, vor fi dezvoltate și capacitățile administrative ale actorilor implicați în implementarea, monitorizarea, revizuirea strategiilor de specializare inteligentă.

O Europă mai verde

Dacă ne gândim la proiectele din Energie, ca și obiective specifice propuse menționăm promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, promovarea energiei din surse regenerabile și dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, rețele și stocare în afara TEN-E (Rețele Transeuropene de Energie).

Având în vedere că trăim într-o perioadă în care consecințele schimbărilor climatice și criza apei sunt principalele riscuri, Comisia sprijină finanțarea proiectelor care promovează adaptarea la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței în urma dezastrelor și care promovează gestionarea sustenabilă a apei.

Pentru promovarea tranziției către o economie circulară, se vor face investiții pentru extinderea și îmbunătățirea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor, pentru a crește reutilizarea și reciclarea acestora, pentru a preveni generarea deșeurilor și devierea de la depozitele de deșeuri.

Protecția naturii și a Biodiversității vor fi îmbunătățite prin dezvoltarea infrastructurii verzi (în special în mediul urban) și prin reducerea poluării.

În ceea ce privește obiectivul mobilității Urbane, vor fi selectate acele proiecte prin care se va facilita accesul mai rapid și mai ieftin al populației în zona urbană.

O Europă conectată

O parte din finanțarea alocată României pentru această etapă (aprox. 30,6 mld. euro), va fi destinată obiectivului conectivitate, adică acelor investiții prin care se va

facilita dezvoltarea unei rețele TEN-T durabilă, rezilientă în fața schimbărilor climatice, inteligentă, sigură și intermodală. Totodată, se vor avea în vedere și investițiile în infrastructură de bandă largă, de foarte mare capacitate, de tip Broadband.

O Europă mai socială

Prin aceasta operațiune, se dorește să fie implementat Pilonul european al drepturilor sociale, adică se vor urmări investiții pentru a îmbunătăți accesul la piața muncii prin politici active în domeniul pieței forței de muncă (ocupare), prin anticiparea nevoilor în materie de competențe și prin sprijinirea tranzițiilor și a mobilității pe piața muncii. De asemenea, vor fi analizate investițiile care vor îmbunătăți calitatea, eficacitatea și relevanța pieței forței de muncă, prin crearea unor sisteme de educație și formare performante. Și nu în ultimul rând, pentru realizarea acestui obiectiv, menționăm investițiile care vor favoriza incluziunea activă, pentru promovarea integrării socioeconomice a comunităților marginalizate, pentru consolidarea accesului la servicii de calitate, pentru abordarea problemei curențelor materiale și pentru a investi în locuințe, în asistență medicală și în infrastructura de îngrijire pe termen lung.

O Europă mai apropiată de cetățenii săi

Vor fi sprijinite proiectele strategice de dezvoltare durabilă, care vor avea ca și scop investiții în turism (stațiuni turistice urbane de interes național), investiții în infrastructură din domeniul cultural, investiții în patrimoniul cultural, investiții pentru regenerarea urbană și securitatea spațiilor publice.

În viitoarea perioadă de programare, 2021-2027, se anunță o abordare personalizată a dezvoltării regionale. Astfel, vor fi păstrate o parte din metodele de alocare a fondurilor (ex: PIB-ul pe cap de locuitor) și vor fi introduse noi criterii de selecție (șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice și primirea și integrarea migranților), pentru o adaptare reală a intervențiilor la nevoile și specificul regional, prin descentralizarea gestiunii și implementării la nivelul autorităților locale.

La nivel național, România a realizat primele analize pe baza Raportului de Țară 2019 – Anexa D: Orientări în materie de investiții privind finanțarea politicii de coeziune în perioada 2021-2027, pe marginea cărora au fost trasate și prioritățile naționale pentru finanțarea din Fondurile Europene post 2020. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030⁴⁸ include 17 obiective de dezvoltare durabilă, cu ținte clare pentru 2030:

OBIECTIVELE PENTRU DEZVOLTARE DURABILĂ

Sursa: www.dezvoltaredurabila.gov.ro

Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 ani, 2016 – 2035 se bazează pe 11 (+3) proiecte interdisciplinare: Proiect 1: Școala și educația în viziunea Academiei Române; Proiect 2: Resursele naturale – rezerve strategice, ce folosim și ce lășăm generațiilor viitoare; Proiect 3: Securitatea și eficiența energetică. Alocarea resurselor energetice necesare în evoluția și dezvoltarea sistemului energetic pentru dezvoltarea României în perioada 2017 – 2037; Proiect 4: Siguranța informatică – protecția cibernetică, protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică; Proiect 5: Securitate și siguranță alimentară; Proiect 6: Economia și calitatea vieții; Proiect 7: Sănătatea – de la biologia moleculară la medicina personalizată de vârf în România – repere pentru următoarele decenii; Proiect 8: Proiectul european al Dunării / Strategia Națională a Dunării; Proiect 9: Cultura românească între național, localizare în zona proximală și universal – Europa multilingvistică, cultura electronică; Proiect 10: România – societate a cunoașterii și a valorii adăugate la ceea ce are; Proiect 11: România în era globalizării – spațiu și tradiție de întâlnire a civilizațiilor, de echilibru și moderație; Proiect 12: Politici financiare și monetare – Echilibru și adăugarea unei dezvoltări durabile; Proiect 13: Instituții publice stabile, respectate și durabile – stabilitatea Statului Român; Proiect 14: Strategia de apărare a României

PRIORITĂȚILE DE INVESTIȚII PENTRU FINANȚAREA DIN FONDURI EUROPENE

Având în vedere această abordare este de subliniat faptul că Municipiul Beiuș își asumă rolul de pol de dezvoltare, preocupat nu doar de creșterea condițiilor de trai din oraș, ci și de facilitarea dezvoltării vieții în mediul rural din vecinătate.

Lista operațiunilor care urmează a fi sprijinite prin Programe Operaționale sau alte surse de finanțare, inclusiv buget propriu, s-a conturat pornind de la o analiză a potențialului zonei coroborat cu o analiză a necesităților identificate nu doar la nivelul municipiului ci și în interacțiunea sa cu zonele rurale învecinate.

Abordarea este una integrată care vizează toate aspectele vieții și ale locurilor, și care răspunde unor nevoi punctuale identificate pe două segmente mai puțin abordate în general: cartierul și zona funcțională.

Partenerii implicați în realizarea strategiei sunt organizații neguvernamentale locale, persoane fizice, persoane juridice precum și reprezentanți ai instituțiilor publice (spital, școli, poliție). În urma identificării cu aceștia a problemelor existente la nivel local, au fost stabilite o serie de obiective sintetice care propun un model de viață urbană sustenabilă și care vizează cetățenii, mediul și economia.

În anul 2015, cele 193 de state membre ONU au adoptat Agenda 2030 și cele 17 Obiective pentru Dezvoltare Durabilă (ODD). România, în calitate de stat membru al Organizației Națiunilor Unite (ONU) și Uniunii Europene (UE), și-a exprimat adeziunea la cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei 2030. În acest context, în 2018, Departamentul Guvernului pentru Dezvoltare Durabilă a lansat Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030. Prin această Strategie, România își stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD (obiective de dezvoltare durabilă). Strategia susține dezvoltarea României pe trei direcții principale respectiv economică, socială și de mediu, orientată către cetățean, care să se centreze pe inovație, optimism, reziliență și încredere că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat.

Toate Obiectivele pentru Dezvoltare Durabilă au ținte care sunt în mod direct legate de responsabilitățile autorităților locale. Tocmai de aceea, realizarea ODD-urilor depinde și de capacitatea autorităților locale de a promova o dezvoltare locală integrată, incluzivă și sustenabilă.

OBIECTIVELE PENTRU DEZVOLTARE DURABILA

Sursa: <http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/obiective/>

În procesul de fundamentare și elaborare a Strategiei Municipiului Beiuș s-au avut în vedere următoarele:

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
	Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context	1. Eradicarea sărăciei extreme pentru toți cetățenii. 2. Reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de cetățeni care trăiesc în sărăcie relativă. 3. Consolidarea sistemului național unitar a serviciilor de intervenție de urgență, reabilitare ulterioară și compensare a pierderilor în caz de calamități naturale, accidente industriale sau evenimente climatice extreme.	1. Implementarea unui sistem de sondare a condițiilor socio-economice ale gospodăriilor. 2. Consolidarea domeniului de asistență socială și a serviciilor oferite. 3. Extinderea și îmbunătățirea sistemului de sprijin pentru persoanele cu dizabilități. 4. Accesibilizarea spațiilor publice și a instituțiilor publice din administrația primăriei pentru persoanele cu dizabilități. 5. Dezvoltarea de servicii de sprijin pentru persoanele în vârstă. 6. Dezvoltarea unui sistem de centre comunitare integrate. 7. Creșterea accesului la servicii de sănătate sexuală și reproductivă. 8. Facilitarea includerii persoanelor din grupuri vulnerabile în programele naționale de sănătate (prevenție și screening).

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			9. Creșterea fondului de locuințe sociale. 10. Creșterea gradului de acces la apă potabilă, canalizare și rețea de gaz. 11. Asigurarea unui adăpost decent fiecărui cetățean al Beiușului.
 2 FOAMETE ZERO	Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile.	1. Eradicarea malnutriției și menținerea ratei obezității sub 10%, similar cu nivelul înregistrat în anul 2014. 2. Finalizarea cadastrului agricol. Dublarea ponderii agriculturii în PIB-ul României, față de anul 2018. Menținerea și extinderea diversității genetice a semințelor, a plantelor cultivate și a animalelor de fermă și domestice și a speciilor sălbatice înrudite. 3. Creșterea gradului de valorificare a producției agricole autohtone. Creșterea ponderii agriculturii ecologice în totalul producției agricole. 4. Menținerea și rentabilizarea unor ocupații și metode tradiționale de valorificare a plantelor medicinale și fructelor de pădure în zona montană. Menținerea tradițiilor locale prin creșterea numărului de produse cu caracteristici specifice în ceea ce privește originea geografică.	1. Centru de afaceri cu produse agroalimentare pentru a crește accesul la produse proaspete produse în regiune. 2. Consolidarea domeniului de asistență socială și a serviciilor oferite. 3. Extinderea și îmbunătățirea sistemului de sprijin pentru persoanele cu dizabilități. 4. Fiecare persoană din Beiuș din cele aflate în dificultate să aibă acces la 3 mese pe zi, din care o masă să fie caldă. 5. Dezvoltarea de servicii de sprijin pentru persoanele în vârstă. 6. Dezvoltarea unui sistem de centre comunitare integrate.
 3 SĂMĂTATE ȘI BUNĂSTĂRE	Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă.	1. Asigurarea accesului universal la servicii de informare, educare și consiliere pentru promovarea prevenției și adoptarea unui stil de viață fără riscuri. 2. Digitalizarea completă a sistemului de sănătate și, implicit eliminarea documentelor și registrelor tipărite pe suport de hârtie, pentru a eficientiza și a facilita intervențiile medicale, pentru a asigura populației accesul rapid la servicii medicale de calitate, la tratamente și medicamente și pentru monitorizarea eficientă a nevoilor. Reducerea prevalenței mortalității materne și infantile, a incidenței cancerului la sân sau de col uterin și a sarcinilor la adolescente, având ca obiectiv prioritar grupurile vulnerabile și	1. Identificarea și amenajarea spațiilor neutilizate care întrunesc condițiile necesare organizării de activități sportive (terenuri sportive din parcuri, din zone aflate în proximitatea sau în incinta școlilor, malurile râului etc.). 2. Combaterea și stoparea bolilor infecțioase (tuberculoză, hepatite de tip infecțios, rujeolă, rubeolă etc.). 3. Prevenirea, depistarea timpurie și reducerea incidenței bolilor cronice îndeosebi a cancerului mamar, cancerului de col uterin și a bolilor cardiovasculare. 4. Promovarea sănătății și bunăstării mintale.

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		defavorizate Reducerea mortalității materne și mortalității neonatale, astfel încât să se situeze sub media UE 3. Creșterea acoperirii vaccinale până la nivelul minim recomandat de OMS pentru fiecare vaccin, prin dezvoltarea unei platforme comune de colaborare între autorități, medici, pacienți, organizații internaționale cu experiență în acest domeniu, reprezentanți ai companiilor în domeniu, precum și alți factori interesați. 4. Promovarea conștientizării bolilor psihice, reducerea stigmatului și crearea unui mediu în care cetățenii afectați se simt acceptați și unde pot cere ajutor. 5. Stoparea îmbolnăvirii de tuberculoză și combaterea hepatitei și a altor boli transmisibile Reducerea cu o treime a mortalității premature cauzate de bolile netransmisibile prin prevenire și tratament și prin promovarea sănătății și bunăstării mintale Reducerea mortalității cauzate de boli cronice. 6. Reducerea consumului de substanțe nocive.	5. Construirea unui model eficient de prevenire a criminalității cu sprijinul tehnologiei moderne. 6. Elaborarea și implementarea unui model de implicare comunitară pentru cartiere mai sigure. 7. Eradicarea fenomenului violenței împotriva femeilor și asigurarea accesului la un sistem integrat de servicii pentru victime ale violenței domestice, inclusiv într-un centru specializat cu primirea acestora în regim de urgență. 8. Reabilitarea, estindere, modernizarea și dotarea instituțiilor sanitare publice (ex. spitalul orășenesc). 9. Digitalizarea instituțiilor sanitare publice. 10. Cercetare, inovare și studii clinice în instituțiile sanitare publice. 11. Realizarea unui centru balneoclimateric și de recuperare. 12. Atragerea unor specialiști în domeniile medicale. 13. Conștientizarea prin programe de informare în școli asupra riscului consumului de droguri, a lipsei igienei și a violenței de orice fel, inclusiv domestice.
4 EDUCATIE DE CALITATE 	Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți.	1. Reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului educațional Învățământ axat pe competențe și centrat pe nevoile elevului, căruia să îi fie oferită o mai mare libertate în definirea priorităților de studiu, prin măsuri precum creșterea ponderii de materii opționale. 2. Asigurarea faptului că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, inclusiv prin educația pentru dezvoltare durabilă și stiluri de viață durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a păcii și non-violenței, aprecierea diversității culturale și a	1. Creșterea numărului de unități educaționale de îngrijire preșcolară. 2. Digitalizarea procesului educațional 3. Sprijinirea dezvoltării unui mediu școlar divers, intercultural, tolerant care să asigure interacțiuni directe între persoane provenite din diferite medii sociale și culturale. 4. Proiectarea și implementarea unor programe și măsuri de încurajarea a participării adulților la programe educaționale și de dezvoltare a competențelor profesionale. 5. Proiectarea, dezvoltarea și implementarea unui sistem

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		contribuției culturii la dezvoltarea durabilă. 3. Accentuarea rolului, în procesul educațional, al educației civice, a principiilor și noțiunilor despre o societate durabilă pașnică și incluzivă, egalitate de gen, despre valorile democrației și pluralismului, despre valorile multiculturalismului, prevenția discriminării și înțelegerea percepției „celuilalt”, despre importanța eradicării violenței cu accent pe fenomenul de violență în școli. 4. Modernizarea sistemului de învățământ prin adaptarea metodologiilor de predare-învățare la folosirea tehnologiilor informaționale și creșterea calității actului educațional. 5. Organizarea învățământului profesional și tehnic în campusuri special amenajate și dotate; pregătirea personalului didactic bine calificat; elaborarea de curriculum potrivit cerințelor de pe piața muncii prin dezvoltarea de parteneriate, incluziv cu mediul de afaceri. 6. Extinderea generalizată a facilităților pentru formarea și perfecționarea continuă pe tot parcursul vieții, sporirea considerabilă a participării la sistemele formale și non-formale de cunoaștere în vederea apropierii României de media performanțelor din statele membre ale UE Extinderea rețelei de centre comunitare de învățare permanentă de către autoritățile locale; continuarea cointerесării companiilor în sprijinirea înrolării angajaților în asemenea programe Creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care dețin competențe relevante, inclusiv competențe profesionale, care să faciliteze angajarea, crearea de locuri de muncă decente și antreprenorialul. 7. Creșterea nivelului de educație financiară a cetățenilor. 8. Extinderea în educația formală universitară a dezvoltării durabile ca	integrat de servicii de consiliere și suport educațional care să asigure accesul părinților și elevilor la servicii de consiliere educațională, psihologică precum și suport pentru prevenirea și remediarea eșecului educațional. 6. Susținerea specializării inteligente. 7. Creșterea gradului de inovare și a implementării de soluții inovatoare la nivelul administrației locale. 8. Reabilitare, extindere, modernizare și dotare infrastructură școlară. 9. Reînființarea, susținerea și dezvoltarea școlilor de meserii și arte pentru a păstra și cultiva meșteșugurile vechi, dar și pentru a oferi forță de muncă bine calificată pe piața muncii locale.

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		principii și specializare și accentuarea rolului cercetării interdisciplinare în dezvoltarea unei societăți durabile.	
	Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor.	1. Continuarea reducerii disparității salariale dintre sexe. 2. Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor, în sferele publice și private, inclusiv a traficului, exploatarei sexuale și a altor tipuri de exploatare. 3. Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.	1. Consolidarea domeniului de asistență socială și a serviciilor oferite. 2. Creșterea accesului la servicii de sănătate sexuală și reproductivă. 3. Facilitarea includerii persoanelor din grupuri vulnerabile în programele naționale de sănătate. 4. Digitalizarea procesului educațional 5. Sprijinirea dezvoltării unui mediu școlar divers, intercultural, tolerant care să asigure interacțiuni directe între persoane provenite din diferite medii sociale și culturale. 6. Proiectarea și implementarea unor programe și măsuri de încurajarea a participării adulților la programe educaționale și de dezvoltare a competențelor profesionale. 7. Proiectarea, dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de servicii de consiliere și suport educațional care să asigure accesul părinților și elevilor la servicii de consiliere educațională, psihologică precum și suport pentru înțelegerea și acceptarea sentimentelor și trăirilor pe care le au raportate la egalitatea de gen. 8. Susținerea specializării inteligente. 9. Eradicarea fenomenului violenței fizice sau psihice împotriva persoanelor care își declară un alt gen și asigurarea accesului la un sistem integrat de servicii pentru victime ale violenței împotriva acestora, inclusiv într-un centru specializat.
	Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți.	1. Creșterea substanțială a eficienței folosirii apei în activitățile industriale, comerciale și agricole; extinderea reutilizării raționale a apelor tratate și reciclate în	1. Creșterea gradului de acces la apă potabilă, canalizare și rețea de gaz.

	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
 6 APĂ CURATĂ ȘI SANITATIE		perspectiva atingerii obiectivelor economiei circulare. 2. Creșterea substanțială a eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele și asigurarea unui proces durabil de captare și furnizare a apei potabile, pentru a face față deficitului de apă. 3. Conectarea gospodăriilor populației din orașe, comune și sate compacte la rețeaua de apă potabilă și canalizare în proporție de cel puțin 90%. 4. Creșterea accesului la apă potabilă pentru grupurile vulnerabile și marginalizate. 5. Îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea depozitării deșeurilor și reducerea la minimum a produselor chimice și materialelor periculoase, reducând proporția apelor uzate netratate și sporind substanțial reciclarea și reutilizarea sigură. 6. Realizarea accesului la condiții sanitare și de igienă adecvate și echitabile pentru toți, acordând o atenție specială celor în situații vulnerabile.	
 7 ENERGIE CURATĂ ȘI LA PREȚURI ACCESIBILE	Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern.	1. Extinderea rețelelor de transport și distribuție pentru energie electrică și gaze naturale în vedea asigurării accesului consumatorilor casnici, industriali și comerciali la surse sigure de energie la prețuri acceptabile. 2. Asigurarea securității cibernetice a platformelor de monitorizare a rețelelor de producție, transport și distribuție a energiei electrice și gazelor naturale. 3. Decuplarea creșterii economice de procesul de epuizare a resurselor și de degradare a mediului prin sporirea considerabilă a eficienței energetice (cu minimum 27% comparativ cu scenariul de status-quo) și folosirea extinsă a schemei EU ETS în condiții de piață previzibile și stabile. 4. Creșterea ponderii surselor de energie regenerabilă și a combustibililor cu conținut scăzut de carbon în sectorul transporturilor (autovehicule electrice), inclusiv combustibili alternativi.	1. Reducerea consumului de energie în sectorul rezidențial și al clădirilor publice. 2. Creșterea ponderii utilizării energiei electrice în transport (prin coridoare de mobilitate destinate bicicletelor/trotinetelor, sistem inteligent de transport urban) 3. Ecologizarea achizițiilor publice efectuate la nivelul primăriei. 4. Îmbunătățirea cadrului de reglementare și implementarea legislației privind colectarea separată a deșeurilor la nivel local. 5. Educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la managementul deșeurilor (reducerea cantității de deșeurii generate, reutilizare, colectare separată, reciclare, valorificare energetică etc). 6. Înființarea de întreprinderi sociale care să se ocupe de reutilizarea unor materiale/produse ce ar putea

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		5. Asigurarea unui cadru de reglementare stabil și transparent în domeniul eficienței energetice în vederea atragerii investițiilor. 6. Susținerea strategică a ponderii energiei electrice în totalul consumului casnic, industrial și în transporturi prin stabilirea unor norme de performanță pentru instalații și aparatură.	deveni deșeuri (ex. textile, electronice, alimentare etc). 7. Încurajarea firmelor să realizeze activitate economică în virtutea principiilor economiei circulare. 8. Echiparea piețelor atât cu containere pentru materiale reciclabile, cât și cu containere pentru biodeșeuri în vederea colectării și procesării biodeșeurilor provenite din parcuri, grădini și de la populație dar și cu tocătoare, comercianții fiind îndrumați să le utilizeze pentru transformarea legumelor perisate în compost. 9. Conservare/ ameliorare/ extindere a spațiilor verzi (ex. realizare centru de tineret în zona de agrement a lacului Beiuș, pădure urbană). 10. producerea de energie curată (ex. parc fotovoltaic).
8 MUNCĂ DECENTĂ ȘI CREȘTERE ECONOMICĂ 	Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă, a ocupării depline și productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți.	1. Păstrarea în continuare a unui ritm al creșterii PIB superior față de media UE pentru a susține efortul de reducere a decalajelor în comparație cu țările europene avansate, paralel cu aplicarea principiilor dezvoltării durabile și îmbunătățirea constantă a nivelului de trai al populației. 2. Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenorialul prin start-up, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare. 3. Atingerea unor niveluri mai ridicate ale productivității prin diversificare, modernizarea tehnologică și inovație., inclusiv prin accent pe sectoarele cu valoare adăugată sporită și utilizarea intensivă a forței de muncă. 4. Realizarea unui turism competitiv pe termen lung, dezvoltarea agroturismului, ecoturismului, turismului rural, balnear și cultural și	1. Stimularea antreprenorialului, creșterea numărului de întreprinderi micro, mici și mijlocii. 2. Creșterea inovării – susținerea educației terțiare. 3. Creșterea nivelului de colectare a taxelor și impozitelor. 4. Dezvoltarea turismului sustenabil pentru crearea de locuri de muncă. 5. Creșterea nivelului de ocupare a indivizilor. 6. Creșterea competențelor forței de muncă locale. 7. Scăderea birocratiei în relația cu persoanele fizice și cu firmele. 8. HUB cu servicii integrate pentru antreprenori.

	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		îmbunătățirea imaginii României ca destinație turistică. 5. Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și servicii financiare pentru toți.	
	Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.	1. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea oamenilor, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți la îmbunătățirea siguranței rutiere. 2. Reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate ținând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora. 3. Stimularea cu precădere a economiei digitale și investițiilor industriale care se situează în zona mai profitabilă a lanțului valoric, care fructifică și rezultatele eforturilor naționale de cercetare-dezvoltare-inovare și care se adresează unor piețe stabile și în creștere. 4. Întărirea cercetării științifice, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale; încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare și sporirea cheltuielilor publice și private pentru cercetare și dezvoltare. Promovarea industrializării incluzive și durabile și sporirea ratei de ocupare. 5. Creșterea accesului întreprinderilor mici industriale și de altă natură la servicii financiare, inclusiv la credite accesibile, și integrarea acestora în lanțuri valorice și piețe externe.	1. Realizare parc industrial. 2. Digitalizarea procesului educațional. 3. Centru de afaceri. 4. Proiectarea și implementarea unor programe și măsuri de încurajarea a participării adulților la programe educaționale și de dezvoltare a competențelor profesionale. 5. Proiectarea, dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de servicii de consiliere și suport educațional care să asigure accesul părinților și elevilor la servicii de consiliere educațională, psihologică precum și suport pentru prevenirea și remediarea eșecului educațional. 6. Susținerea specializării inteligente. 7. Creșterea gradului de inovare și a implementării de soluții inovatoare la nivelul administrației locale. 8. Stimularea antreprenorialului, creșterea numărului de întreprinderi micro, mici și mijlocii. 9. Creșterea inovării – susținerea educației terțiare. 10. Creșterea nivelului de colectare a taxelor și impozitelor. 11. Dezvoltarea turismului sustenabil pentru crearea de locuri de muncă. 12. Creșterea nivelului de ocupare a indivizilor. 13. Creșterea competențelor forței de muncă locale. 14. Scăderea birocrăției în relația cu persoanele fizice și cu firmele. 15. HUB cu servicii integrate pentru antreprenori. 16. Îmbunătățirea procesului de consultare cu privire la dezvoltarea urbană și realizarea de parteneriate.

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			17. Realizarea de concursuri profesionale pentru planificarea și proiectarea spațiilor urbane și planificarea și proiectarea spațiilor verzi. 18. Realizarea de dotări publice și comunitare distribuite uniform în cartiere. 19. Digitalizarea proceselor și procedurilor de autorizare și monitorizare a lucrărilor de construcții. 20. Optimizarea numărului de locuri de parcare. 21. Reamenajarea unor străzi existente sau proiectarea unor străzi noi ca străzi cu prioritate pentru pietoni și deplasări nemotorizate. 22. Design urban și mobilier urban accesibil și confortabil pentru diversele categorii de utilizatori și prietenos cu mediul. 23. surse regenerabile de energie pentru antreprenori. 24. acces la utilități în vederea dezvoltării afacerilor.
 10 INEGALITĂȚI REDUSE	Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări.	1. Adoptarea politicilor, în special fiscale, salariale și de protecție socială, în scopul reducerii progresive a inegalităților, respectiv a proporției grupurilor dezavantajate. 2. Aproprierea României de nivelul mediei UE, corespunzător anului 2030, din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile Reducerea discriminării prin acordarea de sprijin organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniul drepturilor omului.	1. Implementarea unui sistem de sondare a condițiilor socio-economice ale gospodăriilor. 2. Consolidarea domeniului de asistență socială și a serviciilor oferite. 3. Extinderea și îmbunătățirea sistemului de sprijin pentru persoanele cu dizabilități. 4. Accesibilizarea spațiilor publice și a instituțiilor publice din administrația primăriei pentru persoanele cu dizabilități. 5. Dezvoltarea de servicii de sprijin pentru persoanele în vârstă. 6. Dezvoltarea unui sistem de centre comunitare integrate. 7. Creșterea accesului la servicii de sănătate sexuală și reproductivă. 8. Facilitarea includerii persoanelor din grupuri vulnerabile în programele naționale de sănătate (prevenție și screening).

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			9. Creșterea fondului de locuințe sociale. 10. Creșterea gradului de acces la apă potabilă, canalizare și rețea de gaz. 11. Creșterea numărului de unități educaționale de îngrijire preșcolară. 12. Digitalizarea procesului educațional 13. Sprijinirea dezvoltării unui mediu școlar divers, intercultural, tolerant care să asigure interacțiuni directe între persoane provenite din diferite medii sociale și culturale. 14. Proiectarea și implementarea unor programe și măsuri de încurajarea a participării adulților la programe educaționale și de dezvoltare a competențelor profesionale. 15. Proiectarea, dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de servicii de consiliere și suport educațional care să asigure accesul părinților și elevilor la servicii de consiliere educațională, psihologică precum și suport pentru prevenirea și remediarea eșecului educațional. 16. Susținerea specializării inteligente. 17. Creșterea gradului de inovare și a implementării de soluții inovatoare la nivelul administrației locale. 18. Identificarea și amenajarea spațiilor neutilizate care întrunesc condițiile necesare organizării de activități sportive (terenuri sportive din parcuri, din zone aflate în proximitatea sau în incinta școlilor, bază sportivă, parc de aventură și agrement în zona lacului etc). 19. Combaterea și stoparea bolilor infecțioase (tuberculoză, hepatite de tip infecțios, rujeolă, rubeolă etc). 20. Prevenirea, depistarea timpurie și reducerea incidenței bolilor cronice îndeosebi a cancerului mamar, cancerului de

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			col uterin și a bolilor cardiovasculare. 21. Promovarea sănătății și bunăstării mintale.
	Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.	1. Asigurarea accesului la condiții de locuire adecvate pentru toți cetățenii. 2. Reducerea semnificativă a pierderilor economice provocate de inundații și alunecările de teren, îmbunătățirea răspunsului colectiv și întărirea capacității de adaptare și revenire la nivel funcțional în cel mai scurt timp după producerea evenimentului, reducerea impactului inundațiilor sau a poluărilor generate de inundații și ale alunecărilor de teren asupra ecosistemelor, inclusiv prin îmbunătățirea constantă a cadrului legislativ. 3. Asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, la prețuri echitabile, accesibile și durabile pentru toți, în special prin extinderea rețelelor de transport public, acordând o atenție deosebită nevoilor celor aflați în situații vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilități și în etate. 4. Elaborarea și punerea în aplicare a unui program general de planificare spațială și amenajare a teritoriului în corelare cu strategiile sectoriale la nivel național prin aplicarea conceptului de dezvoltare spațială policentrică și echilibrată, care să susțină coeziunea teritorială Educarea și responsabilizarea populației pentru situații de risc seismic. 5. Reducerea efectelor pe care poluarea atmosferică le are asupra sănătății umane și a mediului prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului. 6. Reducerea substanțială a numărului deceselor și bolilor provocate de produsele chimice periculoase de poluare și de contaminarea aerului, apei și a solului Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural, a elementelor de peisaj din mediul urban și rural.	1. Creșterea fondului de locuințe sociale. 2. Creșterea gradului de acces la apă potabilă, canalizare, rețea de gaz și la sistemul de încălzire cu apă geotermală. 3. Facilitarea accesului cetățenilor la evenimente și produse culturale. 4. Dezvoltarea infrastructurii destinate activităților culturale. 5. Crearea de rute nepoluante de acces la obiective turistice. 6. Îmbunătățirea procesului de consultare cu privire la dezvoltarea urbană și realizarea de parteneriate. 7. Realizarea de concursuri profesionale pentru planificarea și proiectarea spațiilor urbane și planificarea și proiectarea spațiilor verzi. 8. Realizarea de dotări publice și comunitare distribuite uniform în cartiere. 9. Digitalizarea proceselor și procedurilor de autorizare și monitorizare a lucrărilor de construcții. 10. Optimizarea numărului de locuri de parcare. 11. Reamenajarea unor străzi existente sau proiectarea unor străzi noi ca străzi cu prioritate pentru pietoni și deplasări nemotorizate. 12. Design urban și mobilier urban accesibil și confortabil pentru diversele categorii de utilizatori și prietenos cu mediul. 13. Dezvoltarea unui program de inițiere și susținere a grădinilor comunitare pentru agricultură urbană în cartiere. 14. Promovarea dezvoltării infrastructurii de încărcare electrică. 15. Realizarea unei rețele utilitare pentru biciclete și trotinete și realizarea unui sistem de

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		7. Implementarea prevederilor legale referitoare la producția, transportul, depozitarea, utilizarea și eliminarea produselor chimice, inclusiv a celor farmaceutice, care pot prezenta pericole pentru sănătatea oamenilor și animalelor și pentru integritatea mediului.	închiriere de biciclete și trotinete tip "bike sharing" 16. Eliberarea zonelor pietonale de automobilele parcate. 17. Înființarea de ferme urbane pentru agricultură urbană. 18. Transformarea curților școlilor în spații pentru comunitate și integrarea lor în infrastructura verde. 19. Realizarea unei rețele de toalete publice. 20. Realizarea unei rețele de cișmele, țâșnitori și fântâni. 21. Reducerea consumului de energie în sectorul rezidențial și al clădirilor publice. 22. Creșterea ponderii utilizării energiei electrice în transport. 23. Ecologizarea achizițiilor publice efectuate la nivelul primăriei. 24. Îmbunătățirea cadrului de reglementare și implementarea legislației privind colectarea separată a deșeurilor la nivel local. 25. Educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la managementul deșeurilor (reducerea cantității de deșuri generate, reutilizare, colectare separată, reciclare, valorificare energetică etc). 26. Înființarea de întreprinderi sociale care să se ocupe de reutilizarea unor materiale/produse ce ar putea deveni deșuri (ex. textile, electronice, alimentare etc). 27. Încurajarea firmelor să realizeze activitate economică în virtutea principiilor economiei circulare. 28. Echiparea piețelor atât cu containere pentru materiale reciclabile, cât și cu containere pentru biodeșuri în vederea colectării și procesării biodeșurilor provenite din parcuri, grădini și de la populație dar și cu tocătoare, comercianții fiind îndrumați să le utilizeze pentru transformarea legumelor perisate în compost.

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			29. Conservare/ ameliorare/ extindere a spațiilor verzi. 30. Transformare digitală a activității primăriei și a autorităților subordonate acestuia. 31. Dezvoltarea unui sistem de baze de date integrate în vederea stimulării eficienței și cooperării instituționale. 32. Reducerea birocrăției prin generalizarea serviciilor online accesibile. 33. Stimularea democrației participative. 34. Implementarea unui sistem de transport public local, folosind energie verde.
 12 CONSUM ȘI PRODUCȚIE RESPONSABILĂ	Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile	1. Trecerea etapizată la un nou model de dezvoltare bazat pe utilizarea rațională și responsabilă a resurselor cu introducerea unor elemente ale economiei circulare, elaborarea unei foi de parcurs . 2. Înjumătățirea pe cap de locuitor a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare. 3. Reciclarea în proporție de 55% a deșeurilor municipale până în 2025 și 60% până în 2030. 4. Reciclarea în proporție de 65% a deșeurilor de ambalaje până în 2025 (materiale plastice 50%; lemn 25%; metale feroase 70%, aluminiu 50%, sticlă 70%, hârtie și carton 75%) și 70% până în 2030 (materiale plastice 55%; lemn 30%; metale feroase 80%, aluminiu 60%, sticlă 75%, hârtie și carton 85%) 5. Colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase până în 2022, a deșeurilor biologice până în 2023 și materialele textile până în 2025. 6. Stabilirea de scheme obligatorii de răspundere extinsă a producătorilor pentru toate ambalajele până în 2024 Implementarea practicilor durabile de achiziții publice verzi, în conformitate cu prioritățile naționale și politicile europene.	1. Reducerea consumului de energie în sectorul rezidențial și al clădirilor publice. 2. Creșterea ponderii utilizării energiei electrice în transport. 3. Ecologizarea achizițiilor publice efectuate la nivelul primăriei. 4. Îmbunătățirea cadrului de reglementare și implementarea legislației privind colectarea separată a deșeurilor la nivel local. 5. Educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la managementul deșeurilor (reducerea cantității de deșeuri generate, reutilizare, colectare separată, reciclare, valorificare energetică etc). 6. Înființarea de întreprinderi sociale care să se ocupe de reutilizarea unor materiale/produse ce ar putea deveni deșeuri (ex. textile, electronice, alimentare etc). 7. Încurajarea firmelor să realizeze activitate economică în virtutea principiilor economiei circulare. 8. Echiparea piețelor atât cu containere pentru materiale reciclabile, cât și cu containere pentru biodeșeuri în vederea colectării și procesării biodeșeurilor provenite din parcuri, grădini și de la populație dar și cu tocătoare, comerțanții

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			fiind îndrumați să le utilizeze pentru transformarea legumelor perisate în compost. 9. Conservare/ameliorare/extindere a spațiilor verzi. 10. Transformare digitală a activității primăriei și a autorităților subordonate acestuia. 11. Implementarea unui sistem de transport public local, folosind energie verde. 11. Dezvoltarea unui sistem de baze de date integrate în vederea stimulării eficienței și cooperării instituționale. 12. Reducerea birocrăției prin generalizarea serviciilor online accesibile. 13. Stimularea democrației participative.
13 ACȚIUNE CLIMATICĂ 	Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor.	1. Consolidarea rezilienței și capacității de adaptare a României la riscurile legate de climă și dezastre naturale. 2. Îmbunătățirea capacității de reacție rapidă la fenomene meteorologice extreme intempestive de mare intensitate. 3. Îmbunătățirea educației, sensibilizării și capacității umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie. 4. Intensificarea eforturilor României pentru a realiza tranziția la o economie „verde”, cu emisii reduse de dioxid de carbon, rezilientă la schimbările climatice și pentru integrarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice în sectoarele vulnerabile economice, sociale și de mediu, în conformitate cu politicile UE.	1. Reducerea consumului de energie în sectorul rezidențial și al clădirilor publice. 2. Creșterea ponderii utilizării energiei electrice în transport. 3. Ecologizarea achizițiilor publice efectuate la nivelul primăriei. 4. Îmbunătățirea cadrului de reglementare și implementarea legislației privind colectarea separată a deșeurilor la nivel local. 5. Educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la managementul deșeurilor (reducerea cantității de deșuri generate, reutilizare, colectare separată, reciclare, valorificare energetică etc). 6. Înființarea de întreprinderi sociale care să se ocupe de reutilizarea unor materiale/produse ce ar putea deveni deșuri (ex. textile, electronice, alimentare etc). 7. Încurajarea firmelor să realizeze activitate economică în virtutea principiilor economiei circulare. 8. Echiparea piețelor atât cu containere pentru materiale reciclabile, cât și cu containere pentru biodeșuri în vederea

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			colectării și procesării biodeșeurilor provenite din parcuri, grădini și de la populație dar și cu tocătoare, comercianții fiind îndrumați să le utilizeze pentru transformarea legumelor perisate în compost. 9. Conservare/ameliorare/extindere a spațiilor verzi. 10. Utilizarea eficientă a potențialului apei geotermale.
	Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă.	1. Prevenirea și reducerea semnificativă a poluării marine de toate tipurile, în special de la activitățile terestre, inclusiv poluarea cu deșeuri marine și poluarea cu nutrienți. 2. Minimizarea și gestionarea impactului acidificării mediului apelor marine, inclusiv prin cooperare științifică sporită la toate nivelurile Dezvoltarea responsabilă și sustenabilă a activităților de pescuit la speciile sălbatice și de acvacultură cu respectarea cotelor și metodelor stabilite prin lege și menținerea, în limite rezonabile, a viabilității îndeletnicirilor tradiționale în acest domeniu, inclusiv a pescuitului sportiv și de agrement. 3. Atragerea celorlalte state riverane Mării Negre în actul de management durabil a resurselor acvatice vii.	1. Sistem de prevenire a poluării râurilor locale care la rândul lor să nu ducă mai departe poluarea până la mare. 2. Realizarea unor proiecte educative în așa fel încât elevii, dar și adulții, să conștientizeze importanța protejării ecosistemului, inclusiv a mărilor și oceanelor.
	Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate.	1. Dezvoltarea infrastructurii verzi și folosirea serviciilor oferite de ecosistemele naturale (în special în luncile Dunării, afluenților acesteia și în Delta) prin gestionarea integrată a bazinelor hidrografice și zonelor umede. 2. Conservarea și protejarea zonelor umede, între care se află și Rezervația Biosferei Delta Dunării, zonă umedă unică în Europa, ca parte a patrimoniului natural european și mondial. 3. Asigurarea conservării ecosistemelor montane, inclusiv a biodiversității acestora, în scopul de a spori capacitatea acestora de a oferi beneficii esențiale pentru dezvoltare durabilă. 4. Susținerea instituțiilor și infrastructurilor de cercetare	1. Îmbunătățirea procesului de consultare cu privire la dezvoltarea urbană și realizarea de parteneriate. 2. Realizarea de concursuri profesionale pentru planificarea și proiectarea spațiilor urbane și planificarea și proiectarea spațiilor verzi. 3. Realizarea de dotări publice și comunitare distribuite uniform în cartiere. 4. Digitalizarea proceselor și procedurilor de autorizare și monitorizare a lucrărilor de construcții. 5. Optimizarea și armonizarea numărului locurilor de parcare cu spațiile verzi. 6. Reamenajarea unor străzi existente sau proiectarea unor

	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		dezvoltare de interes național și European pentru studierea, gestionarea, protejarea și conservarea diversității patrimoniului natural. 5. Gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea tăierilor ilegale de arbori, dezvoltarea sistemului informatic integrat pentru monitorizarea exploatarei și transportului masei lemnoase, inclusiv la punctele de frontieră, asigurarea împăduririi și reîmpăduririi terenurilor din fondul forestier și a celor degradate sau supuse deșertificării, desfășurarea plantării programate a perdelelor forestiere pentru protecția culturilor agricole și a elementelor de infrastructură în scopul limitării impactului schimbărilor climatice. 6. Tranziția către o economie circulară prin abordări complementare ce implică metode tradiționale și tehnologii de ultimă generație pentru restabilirea/refacerea capitalului natural și reducerea dependenței de fertilizatorii sintetici și de pesticide, pentru combaterea degradării solului. 7. Combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații.	străzi noi ca străzi cu prioritate pentru pietoni și deplasări nemotorizate. 7. Design urban și mobilier urban accesibil și confortabil pentru diversele categorii de utilizatori și prietenos cu mediul. 8. Dezvoltarea unui program de inițiere și susținere a grădinilor comunitare pentru agricultură urbană în cartiere. 9. Promovarea dezvoltării infrastructurii de încărcare electrică. 10. Realizarea unei rețele utilitare pentru biciclete și trotinete și realizarea unui sistem de închiriere de biciclete și trotinete tip "bike sharing" 11. Eliberarea zonelor pietonale de automobilele parcate. 12. Înființarea de ferme urbane pentru agricultură urbană. 13. Transformarea curților școlilor în spații pentru comunitate și integrarea lor în infrastructura verde. 14. Realizarea unei rețele de toalete publice. 15. Realizarea unei rețele de cișmele, țâșnitori și fântâni. 16. Reducerea consumului de energie în sectorul rezidențial și al clădirilor publice. 17. Creșterea ponderii utilizării energiei electrice în transport. 18. Ecologizarea achizițiilor publice efectuate la nivelul primăriei. 19. Îmbunătățirea cadrului de reglementare și implementarea legislației privind colectarea separată a deșeurilor la nivel local. 20. Educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la managementul deșeurilor (reducerea cantității de deșeuri generate, reutilizare, colectare separată, reciclare, valorificare energetică etc). 21. Înființarea de întreprinderi sociale care să se ocupe de reutilizarea unor materiale/produse ce ar putea

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
			deveni deșeuri (ex. textile, electronice, alimentare etc). 22. Încurajarea firmelor să realizeze activitate economică în virtutea principiilor economiei circulare. 23. Echiparea piețelor atât cu containere pentru materiale reciclabile, cât și cu containere pentru biodeșeuri în vederea colectării și procesării biodeșeurilor provenite din parcuri, grădini și de la populație dar și cu tocătoare, comercianții fiind îndrumați să le utilizeze pentru transformarea legumelor perisate în compost. 24. Conservare/ameliorare/extindere a spațiilor verzi. 25. Amenajarea pădurii Delani ca loc de agrement păstrând și conservând totodată biodiversitatea și protejând arealul.
	Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile.	1. Administrarea justiției în condiții de imparțialitate și celeritate, în conformitate cu legile și procedurile stabilite, cu respectarea principiului prezumției de nevinovăție Asigurarea și susținerea dialogului cu minoritățile naționale în vederea îmbunătățirii actului decizional, prin acces egal pentru toți cetățenii de a-și respecta și valorifica cultura, tradițiile, limba maternă și de a participa la viața economică, socială și politică și pentru combaterea prejudecăților și a discriminărilor în toate formele sale și promovarea dialogului interetnic, valorilor comune, diversității culturale și lingvistice. 2. Reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență și ratelor de deces conexe. 3. Stoparea abuzului, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor. 4. Reducerea semnificativă a fluxurilor ilicite financiare și de armament, consolidarea recuperării și returnării bunurilor furate și combaterea tuturor formelor de crimă organizată.	1. Construirea unui model eficient de prevenire a criminalității cu sprijinul tehnologiei moderne. 2. Elaborarea și Implementarea unui model de implicare comunitară pentru cartiere mai sigure. 3. Eradicarea fenomenului violenței împotriva femeilor și asigurarea accesului la un sistem integrat de servicii pentru victime ale violenței domestice, inclusiv într-un centru specializat cu primirea acestora în regim de urgență. 4. Transformare digitală a activității primăriei și a autorităților subordonate acestuia. 5. Dezvoltarea unui sistem de baze de date integrate în vederea stimulării eficienței și cooperării instituționale. 6. Reducerea birocrăției prin generalizarea serviciilor online accesibile. 7. Stimularea democrației participative. 8. Implementarea unui sistem inteligent de supraveghere a

ODD	ODD Agenda 2030	ȚINTE PENTRU ROMÂNIA	ȚINTE PENTRU MUNICIPIUL BEIUȘ (Termen lung)
		5. Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile Dezvoltarea instituțiilor eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile. 6. Profesionalizarea și perfecționarea activității tuturor instituțiilor administrației publice centrale și locale, mai ales a compartimentelor care intră în contact direct cu cetățenii, pentru prestarea unor servicii prompte și civilizate; extinderea și generalizarea serviciilor pe internet (on-line).	spațiilor publice pentru a crește siguranța cetățenilor și combaterea infracționalității.
17 PARTENERIAȚE PENTRU REALIZAREA OBIECTIVELOR 	Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.	1. Majorarea progresivă a cuantumului asistenței oficiale de dezvoltare acordate de România în cadrul programelor ODA, în funcție de capacitatea de susținere a economiei naționale, având ca obiectiv țintă atingerea cifrei de 0,33% din venitul național brut la nivelul anului 2030. 2. Sporirea și diversificarea ajutorului oficial pentru dezvoltare pe măsura creșterii potențialului economic al României și încurajarea agenților economici români să investească, pe baze competitive, în economia țărilor mai puțin dezvoltate. 3. Aderarea României la Zona Euro, la spațiul Schengen și la Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică. 4. Susținerea angajamentelor internaționale și implicarea proactivă pe plan european și internațional.	1. Transformare digitală a activității primăriei și a autorităților subordonate acestuia. 2. Dezvoltarea unui sistem de baze de date integrate în vederea stimulării eficienței și cooperării instituționale. 3. Reducerea birocrăției prin generalizarea serviciilor online accesibile. 4. Stimularea democrației participative. 5. Realizarea unor parteneriate cu orașe sau municipii similare din țară sau din toată Europa în special din zonele în care s-au strămutat beiușeni.

La nivel european, numeroase documente strategice pun în discuție conceptul de dezvoltare urbană durabilă: Carta de la Leipzig (2007), Declarația de la Toledo privind dezvoltarea urbană (2010), Agenda Teritorială a Uniunii Europene (2011), Agenda 2030 etc.

Dezvoltarea conceptului de dezvoltare urbană integrată la nivel european a luat amploare prin Carta de la Leipzig pentru Orașe Europene Durabile, adoptată cu ocazia reuniunii ministeriale informale privind dezvoltarea urbană și coeziunea teritorială de la Leipzig (mai 2007). Conform documentului, dezvoltarea urbană integrată trebuie să devină un principiu comun pentru politica de planificare urbană, atât la nivel european, cât și în fiecare stat membru.

Ulterior, prin Declarația de la Toledo (iunie 2010), adoptată la finalul Reuniunii informale a miniștrilor din Uniunea Europeană responsabili cu dezvoltarea urbană, s-a subliniat necesitatea unei dezvoltări urbane inteligente, durabile și incluzive din punct de vedere social, care poate fi realizată numai printr-o viziune globală și comprehensivă asupra problemelor municipiului.

Data fiind seriozitatea provocărilor cu care se confruntă, în prezent, localitățile urbane din UE (de la schimbările demografice la consecințele stagnării economice în termeni de creare de noi locuri de muncă, precum și creșterea presiunii asupra mediului), sunt necesare soluții rapide și eficiente pentru atingerea obiectivului unei economii inteligente, durabile și favorabilă incluziunii, prevăzut în strategia Europa 2020. Aceste priorități se sprijină reciproc și pot duce la obținerea unui nivel ridicat de ocupare a forței de muncă, de productivitate și de coeziune socială.

Astfel, dezvoltarea urbană integrată poate fi definită după cum urmează :

- un instrument strategic, care asigură complementaritatea dintre domeniile de politică publică precum: transport, cultură, dezvoltare economică, infrastructură, educație, protecția mediului etc.;

- un instrument participativ de dezvoltare locală, care agregă interesele actorilor urbani într-un parteneriat ce urmărește dezvoltarea municipiului;

- un instrument operațional de dezvoltare, care înglobează proiecte de dezvoltare locală pentru domenii ca: renovarea spațiului urban, locuire, infrastructură, protecția mediului, dezvoltare economică, incluziune socială etc.

Zone funcționale urbane. Dezvoltarea durabilă a orașelor ca principal motor al dezvoltării economice și sociale, poate fi realizată doar printr-o abordare integrată, care să urmărească toate dimensiunile sustenabilității urbane, precum și noile tendințe în domeniu. Zona Funcțională Urbană reprezintă acea zonă formată din unul sau mai multe centre urbane cu caracter polarizator din punct de vedere socio-economic și localitățile înconjurătoare, între care există cel puțin o relație bazată pe migrație și navetism (datorată proximității); care împărtășesc una sau mai multe specializări funcționale și/sau caracteristici cultural-istorice.

Așa cum s-a evidențiat deja, Beiuș este UN ORAȘ PENTRU CETĂȚENI, prin prezenta strategie se accentuează direcția investițiilor vizate de către administrație: creșterea condițiilor de viață a cetățenilor și creșterea atractivității și calității spațiilor publice. Aceste deziderate se vor realiza în condițiile unei bune guvernante ce se va caracteriza prin transparență și eficacitate.

Orașe verzi și reziliente

Orașe competitive și productive

Orașe juste și incluzive

Orașe bine guvernate

CAPITOLUL II. PROFILUL MUNICIPIULUI BEIUȘ

SCURT ISTORIC

Beiușul are în componență satul Delani, situat la 3 km est de Municipiul Beiuș, accesibil prin DN 76 Oradea- Deva și drumul județean Beiuș- Roșia.

Urme de străveche locuire a acestor pământuri încă din preistorie au fost scoase la iveală de către cercetătorii din domeniu printre care descoperirea la Roșia a unor urme planetare omenești din peștera Ciurului, a unor morminte din neolitic pe Piatra Petranilor, sau a desenelor rupestre în peștera de la Fânațe, a ceramicii în Peștera Meziad datând din aceeași perioadă, a uneltelor de piatră șlefuită de la Talpe-Teleac și mai recente descoperiri arheologice de la Sânmartinul de Beiuș etc.

Prima atestare documentară a ținutului parvine din anul 1270, dată de la care episcopul de Oradea, Lodomer , a primit drepturile de exploatare miniera în zonă, de la regele Ștefan al V-lea.

Începând după 1291 numele localității noastre revine din ce în ce mai des în documentele vremilor, mai ales că de pe la mijlocul secolului al XIV-lea se constituie domeniul bisericii romano-catolice având ca sediu și centru administrativ Beiușul ceea ce va impulsiona considerabil dezvoltarea economică a Beiușului și zonei, luând în considerare că în zona Băița -Vașcău mineritul era dezvoltat, iar în alte localități în cel mai scurt timp vor apărea importante unități de exploatare a lemnului.

În documentele episcopiei catolice de Oradea referitoare la socotelile dijmei papale dintre anii 1332-1337 este menționat pe anii 1333-1335 și 1337 preotul român Ioan din Beiuș care era obligat să plătească dijma.

La 1363 documentele scaunului de judecată de la Oradea menționează pe Ioan voievodul de Beiuș și pe frații lui Bock și Balk.

În anul 1410, la 24 august Paul Chapo, judele Beiușului emite un document în care este atestată existența voievodului Petru de Beiuș și a adunării cnejilor și juraților, ceea ce dovedește faptul că voievodul de Beiuș era "în fruntea unei adunări a tuturor frunțașilor români din Beiuș și din împrejurimi, ceea ce lasă să se întrevadă vechea autoritate a voievodului și întinderea ei". Beiușul este menționat ca oppidum cu jude și jurați.

Un document emis la 27 noiembrie 1413 de către episcopul Andrea dei Scolari menționează faptul că în Beiuș exista o biserică cu hramul Sfânta Agatha "pe locul celei vechi", care era a doua catedrală episcopală după cea de la Oradea. Ruinele acesteia se văd și azi în cimitirul romano-catolic.

Într-un alt document din 1441 Beiușul este menționat ca "libera civitas Belyenes".

Voievodul Beiușului și cel de Remetea participă cu trupe la campania antiotomană dintre anii 1442-1446 a lui Iancu de Hunedoara.

În anul 1444 episcopul Ioan al VI-lea de Dominis înnoiește privilegiile pe care le aveau beiușenii, acordându-le altele noi mai ales în ceea ce privește cometul, document în al cărui final episcopul afirmă: "am hotărât să poruncim castelanilor noștri, dijmuitorilor și tuturor oficialilor și strângătorilor de venituri să nu îndrăznească a-i molesta ori pedepsi pe români, nesocotind aceste favoruri speciale pe care le-am întărit cu sigiliul nostru mare". Aceste privilegii și altele dobândite pe parcurs au fost reconfirmate de cancelaria episcopală în 1446, 1480, 1503, 1519, 1548, 1554, 1558, ultima dată de către regina Isabela în al cărei patrimoniu intrase domeniul Beiușului.

Castelanii cetății Finiș nu au respectat întru totul documentul emis de episcopul Ioan al IV-lea ceea ce va duce la emiterea unui document de mare importanță pentru viitorul Beiușului - Diploma din 28 octombrie 1451 prin care episcopul Ioan Vitez de Zredna, în același timp și cancelar al principelui Transilvaniei, declara Beiușul oraș liber cu jurați, scaun de judecată și drept de sigiliu, scoțându-l de sub jurisdicția castelanilor Cetății Finiș. Documentul precizează unele dintre atribuțiile ce revin conducerii Beiușului, dintre care unele pot fi valabile și în zilele noastre.

La 29 septembrie 1454 regele Ungariei, Ladislau al V-lea Postumul acordă o nouă diplomă de privilegii beiușenilor și Țării Beiușului.

Diploma episcopului Dimitrie Kalmuncski (Kalmuțchi) dată în 1495, atestă faptul că la acea dată orașul nostru avea târguri săptămânale și se acordau noi înlesniri negustorilor locali în târgurile din împrejurimi.

O altă diplomă deosebit de importantă pentru dezvoltarea economică a Beiușului a fost emisă la 21 octombrie 1503 de episcopul George I Szatmari prin care se menționează expres privilegiul referitor la plata vămii în târgul Suplac.

Toate aceste documente atesta locul important pe care îl ocupa Beiușul în cadrul episcopiei precum și faptul că acesta s-a aflat în permanență în atenția stăpânilor de la Oradea.

În anul 1553 în Beiuș ia ființă o școală cu limba de predare latină, care îi pregătea pe viitorii slujbași ai birourilor episcopale. De-a lungul existenței Beiușul, Țara Beiușului au fost vizitate de importante personalități ale istoriei și culturii naționale și universale. În anul 1590 iezuitul spaniol Alfonso Carillo (1553-1608) iar peste mai bine de un sfert de secol, în anul 1661 documentele consemnează vizita marelui cărturar Evlia Celebi (1611-1684).

Este interesant de subliniat faptul că la 1 august 1600 Mihai Viteazul înștiințează pe Bartolomeu Somogy "prefectul" Beiușului asupra pericolului ce-l reprezintă pentru oraș o ceată de aproximativ 700 de ostași polonezi și cazaci ce veneau dinspre Ineu, trimiși de Sigismund Báthory pentru a jefui. Somogy le iese în cale și îi alungă evitând astfel prădăciunile și omorurile. Episodul demonstrează teza că între domnul unificator și castelanul Beiușului Somogy, existau legături mai vechi, legături care în decembrie 1600 determina pe Mihai Viteazul în drumul său spre Viena să poposească pentru 2 zile la Beiuș iar la plecare să lase pentru paza orașului pe oștenii săi sârbi se sub comanda lui Dimitrie Buzinca. Între anii 1661-1686 locuitorii Beiușului suferă o triplă asupra: a turcilor, a episcopiei catolice de Oradea și a feudalilor cetății Finiș. În anul 1686 armata austriacă alunga pe turci din Beiuș asupra turcească fiind înlocuită de cea austriacă. Într-un manuscris din 1695 rămas de la copistul Mihai de Beiuș, aflăm că la acea dată în Țara Beiușului existau trei importante centre cultural-religioase: Beiuș, Sighiștea și Șuști; că biserica de aici desfășura o intensă activitate de traducere a cărților religioase din limba slavonă în cea română, de copiere a unor cărți destinate nu numai cultului ci și învățării scris-cititului.

În anul 1711 are loc răscoala curuților condusa de Francisk Racoczi II, Beiușul devenind teatru de luptă între răsculați și armata imperială. Răscoala este înăbușită iar în mai se încheie pacea de la Satu Mare în urma căreia cetățile de la Finiș și Pomezee sunt dărâmate. În articolul Document istoric de la G. Rákóczy despre politica antică a Beiușului, publicat în Foaia pentru minte inimă și literatură (Brașov). Nr. 24, 1861 Theodor Kövary-Chioreanu, fost director al liceului beiușan sublinia faptul că Beiușul a fost district autonom, independent de comitatul Bihorului. "Dreptul istoric, zice Kövary, este baza pe care se năzuiesc toate națiunile a se constitui... iar noi românii din ținutul Beiușului rezimați tot pe drept istoric putem forma pretensiunea dreaptă la reînființarea fostului district aicea, sau comitat deschilinit și neatârând de comitetul - județul Bihor" .

În anul 1719 se constituie PRIMĂRIA ORAȘULUI BEIUȘ. În 1733, pe marginea unei cărți de cult din biserica ortodoxă se scria: "...la acest an, am început a face beasereca cea românească". În același an pe marginea unei psaltirii se scria ca "la 1733 s-a ridicat o capela ortodoxă [în Beiuș] și o clopotniță pentru 3 clopote mari. Actualele biserici ortodoxă din deal, ortodoxă din centrul orașului (fosta greco-catolică), romano-catolică și reformată s-au ridicat în perioada 1784-1800. Trebuie subliniat faptul că pe lângă

bisericile românești beiușene au funcționat școli primare confesionale. Dintr-un catalog găsit la arhivele din Oradea rezultă faptul că în anul 1759 școala primară confesională ortodoxă funcționa deja cu 12 elevi. În 1733 se constituie Domeniul episcopal român unit de Oradea cu sediul și administrația în Beiuș, unitate care a însemnat creșterea prosperității populației din mai multe localități din Țara Beiușului. În anul 1742 se înființează Parohia romano-catolică Beiuș. 1779 se constituie Parohia reformată din Beiuș. La 1780 a fost constituită Parohia greco-catolică Beiuș. În anul 1797 a fost înființată Parohia ortodoxă Beiuș. 1797 ia ființă Protopopiatul greco-catolic Beiuș.

Marele izvor de învățătură și lumină pentru Beiuș, Țara Beiușului, toată Transilvania și celelalte provincii românești va veni în Beiuș în anul 1828 când vlădica greco-catolic de Oradea Mare, Samuil Vulcan va ridica și inaugura în Beiuș un gimnaziu care avea și mai are înscris pe frontispiciu deviza "Educatione iuventuti huius provinciae". Intellectualitatea strânsă în jurul ctitoriei vulcaniene din 1828 a militat de la începutul activității sale pentru împlinirea idealului național Unirea cea Mare.

Un eveniment important în viața Beiușului, a beiușenilor, evocat mai târziu și de Constantin Pavel în coloanele ziarului Beiușul a fost trecerea la 8 februarie 1850 și popasul lui Avram Iancu în Beiuș. În anul 1851 se înființează judecătoria mixtă Beiuș. La 1855 a luat ființă Protopopiatul ortodox român de Beiuș.

După anul 1900 și în Beiuș apare mica industrie exprimată în câteva unități cuprinzând între 25-30 de salariați. Este vorba de Întreprinderea economică moara sistematică, Uzina electrică (1910), Fabrica de gheață și moara de ulei S.A. (1931) Fabrica de cărămidă, Fabrica de spirt, Fabrica de biscuiți etc. Apar unități de interes economic printre care: Cooperativa agricolă "Beiușană" (1935), Cooperativa forestieră "Bradul Beiușului" (1937), Cooperativa "Doina învățătorilor" (1944) și altele.

Înființarea în martie 1911 a Librăriei și Tipografiei "Doina" Beiuș a însemnat o importantă oportunitate care timp de peste trei decenii și jumătate va răspândi în Țara Beiușului, și nu numai, sute și sute de tipărituri și tot atâtea speranțe-mărturii ale bogăției spiritualității românești din acest colț de țară românească.

Toți cei pregătiți la "torta arzândă" beiușană a științei și culturii, odată întorși pe plaiurile natale sau acolo unde i-au purtat pașii vieții s-au dedicat cu toate puterile luptei pentru luminarea națiunii române pentru împlinirea idealului revoluției de la 1848-1849, al mișcării memorandiste din care a făcut parte și avocatul beiușan Vasile Ignat, al Declarației de independență adoptată la 12 octombrie 1918 la Oradea și la a cărei elaborare și adoptare au luat parte dr. Ioan Ciordaș în calitate de membru al conducerii centrale a Partidului Național Român și dr. Gheorghe Crișan invitat la acest eveniment,

ambii fiind unii dintre cei mai importanți oameni politici ai Beiușului Ardealului, și nu numai.

Beiușul, Țara Beiușului au fost reprezentate la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 de aproape 200 de delegați dintre care 5 cu "credenționar", printre care și dr. Ioan Ciordaș, liderul de necontestat al luptei duse în nord-vestul României pentru împlinirea idealului național, delegați care au votat Unirea cea Mare.

Istoria a fost, însă, și de această dată nedreaptă cu beiușenii, în Țara Beiușului Unirea nu a devenit efectivă, acest teritoriu, prin voia marilor puteri, rămâne sub ocupație străină, ceea ce permite oprimatorilor să dezlănțuie un lung șir de represalii împotriva celor care s-au aflat în fruntea luptătorilor pentru unire. Ura și răzbunarea ocupanților curma zeci de vieți a unor români a căror vină a fost doar dorința lor de a fi liberi, de a se uni cu țara. Au fost uciși mișelește țărani și intelectuali din Criștlor, Cărpinet, Vașcău, Sighiștel, Câmpani, Lunca, Finiș, Beiuș ca să ne referim doar la Țara Beiușului. Liderii cunoscuți și recunoscuți ai Țării Beiușului Ioan Ciordaș, Nicolae Bolcaș și Nicolae Bogdan au fost ridicați de la casele lor de ocupanți în noaptea de 3 spre 4 aprilie, duși la Lunca schingiuiți și asasinați. Vestea asasinării lor a venit pe 19 aprilie 1919 când Beiușul și întreaga Țară a Beiușului au fost eliberate de către viteza armata română, de batalionul de moți "Horea" din regimentul condus de colonelul Rosoviceanu care a fost întâmpinat de toți locuitorii din oraș cu lacrimi de bucurie, într-o atmosferă de mare sărbătoare.

Având în vedere deosebită importanță a zilei de 19 aprilie 1919 în zbuciumata istorie a Beiușului, Consiliul local Beiuș a hotărât, în urma cu 12 ani ca ziua de 19 aprilie să fie sărbătorită în fiecare an ca ZI A ORAȘULUI BEIUȘ, în semn de cinstire a memoriei martirilor, de cinstire a celor ce au luptat pentru eliberarea acestui slăvit colț de ȚARĂ ROMÂNEASCĂ.

Așa cum cunoaștem deja școala românească din Beiuș a contribuit la formarea și afirmarea în viața social-culturală și politică a țării a mari și importante personalități printre care a 2 mitropoliți ai Transilvaniei, 12 membri ai Academiei Române, printre care unul, Alexandru Roman, a avut o contribuție determinantă în constituirea celui mai înalt for științific și cultural al țării și alți importanți oameni politici, cadre universitare și specialiști de înaltă ținută științifică.

Învățământul beiușan a cunoscut o continuă dezvoltare. Astfel în urma cu 120 ani, la 1886 funcționa cu două clase de studii și mai multe meserii o școală care s-a numit "Școala Industrială de Ucenici", la 1896 ia ființă Școala Civilă de fete care v-a deveni Liceul Greco-Catolic de Fete, iar la 1922 își deschide porțile Școala Normală de Conducătoare, actualul Liceu Vocațional Pedagogic "Nicolae Bolcaș", școli care au contribuit, alături de societățile și asociațiunile culturale la ridicarea culturală a Țării Beiușului a locuitorilor ei.

Datorită acestor importanți factori educaționali încă de la 1861 documentele noastre menționează o importantă activitate cultural-artistică în întreaga Țară a Beiușului, desfășurată de societățile și asociațiunile culturale printre care Societatea de lectură "Samuil Vulcan" (1862), Casina Română (1871), Despărțământul Beiuș al Astrei (1898), Reuniunea de cântări Lira (1905), Reuniunea femeilor române din Beiuș și jur (1918) și altele. În Beiuș au apărut numeroase ziare și reviste în limba română și maghiară: Belenyés es videke (1900), Belenyési ujsag (1908-1914), Beiușul (1 iunie 1921), Calendarul Bihorului (1921-1927), Observatorul (1927-1935), Rânduri (1934-1936), Crișul Negru (1936-1938) și altele de mai mică circulație.

Nu trebuie să uităm ca această perioadă de transformări benefice a societății românești, a comunității noastre locale a fost brusc întrerupta de cel de al II-lea război mondial. Când, la 9 Mai 1945, răsunau în toata lumea acordurile eroice ale victoriei în cel de-al II-lea război mondial, țara noastră se înfățișa în rândul națiunilor demnă și cu fruntea sus. Contribuția sa la înfrângerea celui mai feroce dușman al omenirii - fascismul german - a fost cu totul și cu totul remarcabilă. Mărturie a acestui fapt stau, încolonate ostășește în Cimitirul din Deal și cele nu mai puțin de 174 de morminte ale fiilor neamului românesc căzuți, în septembrie - octombrie 1944, în bătălia pentru eliberarea Țării Beiușului.

În perioada postbelică viața educațional-culturală din Beiuș și Țara Beiușului a cunoscut o amplă dezvoltare, care a continuat și după evenimentele din decembrie 1989. În Beiuș funcționează trei unități de învățământ preșcolar, o școală cu clasele I-VIII, 3 unități de învățământ secundar, dintre care în două se desfășoară și învățământ gimnazial iar în Liceul Vocațional Pedagogic "Nicolae Bălcescu" funcționând învățământ primar, gimnazial și secundar, la aceste unități de învățământ adăugându-se două colegii universitare și o grupă de învățământ universitar tehnic. Un rol important în formarea culturală și profesională a beiușenilor îl au și instituțiile de cultură; Biblioteca Municipală, Casa Municipală de Cultură și Muzeul Municipal.

Pe harta Țării Beiușului au apărut 3 orașe noi: Ștei, Nucet și Vașcău în care pe lângă alte instituții școlare și de cultură funcționează și trei unități de învățământ secundar.

Încă de la mijlocul secolului al XIV-lea în Țara Beiușului se află cea mai mare parte a Domeniului Beiuș al Episcopiei Romano-catolice de Oradea cu sediul și administrația în Beiuș, domeniu care dezvoltă în zonă activități de exploatare și prelucrare primară a lemnului, activități de exploatare și prelucrare a minereurilor de fier, cupru și metale prețioase, a marmurei, diverse manufacturi și ateliere meșteșugărești de fierărie, tăbăcărie, cizmărie, tâmplărie, croitorie, comerț etc., în cadrul cărora munceau un important număr de salariați. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea constituindu-se și breslele.

Datorită dezvoltării economice autoritățile imperiale ale vremii încă de la mijlocul secolului XIV-lea acorda Beiușului dreptul de a organiza peste an 4 târguri de țară și târgul săptămânal de fiecare joi.

Dintr-un trecut îndepărtat se știe faptul că la fiecare 23 aprilie de Sfântul Gheorghe în Beiuș se organiza așa cunoscutul "târg al sluguțelor" ocazie cu care se recruta forța de muncă pentru sezonul agricol din zona de câmpie a Ardealului. Primele elemente ale adevăratei industrii apar în municipiu începând din anul 1972 când intră în producție una dintre cele mai moderne fabrici de mobilă din țară, continuând apoi cu Fabrica de mașini de găurit și cu perspectiva creării unor noi unități industriale. Schimbările de după 1989, trecerea la economia de piață putem spune că a bulversat viața economică a Beiușului. Din peisajul economico-industrial au dispărut unități ca F. M. G.; S. M. A.; U. M. T. C. F.; I.T.S.A.I.A., C. L. F. iar altele și-au redus foarte mult activitatea: Cooperația meșteșugărească, Cooperația de consum, S.C. Beiușana etc. (sursa: Beiuș - Simion R. Suci)

CAPITOLUL III. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE

CADRUL NATURAL

Municipiul Beiuș a fost atestat ca și localitate în secolul XV și este situat în partea de nord-vest a României, în sud-estul județului Bihor, în centrul depresiunii căreia îi dă și numele. Aflat la confluența Crișului Negru și afluentul său Valea Nimăleștilor, Beiuș se află în apropierea Munților Apuseni, la 20 km spre est fiind Munții Bihorului și masivul Vlădeasa, spre sud și vest Munții Codru-Moma, la nord Munții Pădurea Craiului.

Regiunea depresionară a Beiușului are o geneză și o evoluție paleo-geografică legată de zonele înconjurătoare, de Munții Apuseni și de Câmpia de Vest. Regiunea depresionară s-a scufundat față de munții care o înconjoară în timpul neozoicului ca și celelalte depresiuni din vestul Munților Apuseni, de exemplu depresiunea Vad – Borod, Zarandului, Șimleului.

Depresiunea s-a scufundat pe linii de falii față de munții limitrofi, continuitatea existentă între Munții Bihor, Vlădeasa și Codru Moma se află azi scufundată la 300 m față de suprafață. Peste acest fundament permo-triasic care se ivește la zi în unele locuri - ca de exemplu Măgura Forăului și Măgura Răbăganilor de 396 m înălțime - s-au depus depozite sedimentare neozoice datorită mărilor care s-au succedat în acest bazin sedimentar. Ultima mare care a invadat regiunea a fost în timpul Pliocenului după care

zona Beiuș a devenit subaeriană, sedimentele depuse anterior fiind modelate, rezultând relieful actual.

Modelarea reliefului a fost dată de râurile care urmăreau marea retragere a mării. Totodată, râurile nu numai că au creat un relief de eroziune, dar au determinat și acumulările aluvionare de-a lungul luncilor.

În sedimentele marine depuse de fostele mări, râurile au modelat dealurile actuale care au o structură piemontană (straturile înclină lin înspre axul depresiunii). Reprezentativ în acest sens este Piemontul Buduresei, dealurile având o înălțime de 500 – 600 m la contactul cu munții și coboară la 220-230 m spre centrul depresiunii.

Caracteristic pentru Depresiunea Beiușului este faptul ca dealurile sunt extinse spre est (munții Bihor, Vlădeasa și Pădurea Craiului) și mai slab extinse spre vest (Munții Codru Moma) fapt datorat vigurozității râurilor care curg dinspre est.

O categorie reprezentativă este și lunca, în primul rând Lunca Crișului Negru, urmată de luncile Crișului Băița, Crișului Pietros, Valea Nimăieștilor, Valea Roșiei, Valea Holodului și a Topei. Luncile, în general, sunt deosebit de populate, generând o ocupație deosebită a locuitorilor și anume agricultura.

Litologia depresiunii cuprinde în general nisipuri, pietrișuri, gresii, conglomerate, argile, marne și calcare.

Depresiunea Beiușului nu dispune de o gamă deosebită de resurse naturale. Principalele resurse provin din exploatarea masei lemnoase, valorificarea fructelor de pădure și a clupercilor, exploatarea calcarului și a marmurei, exploatarea bauxitel (zăcământ de aluminiu) de la Dobrești - Roșia a fost închisă în urmă cu 20 de ani, 9și uraniu, molibden și poli-metalice la Mina Băița Plai.

O adevărată bogăție naturală este zăcământul de apă geotermală, descoperit recent, care prin punerea în valoare va genera un impact deosebit asupra vieții sociale și economice, prin introducerea unui concept de valorificare durabilă a turismului geotermal din zonă și a altor forme de energie.

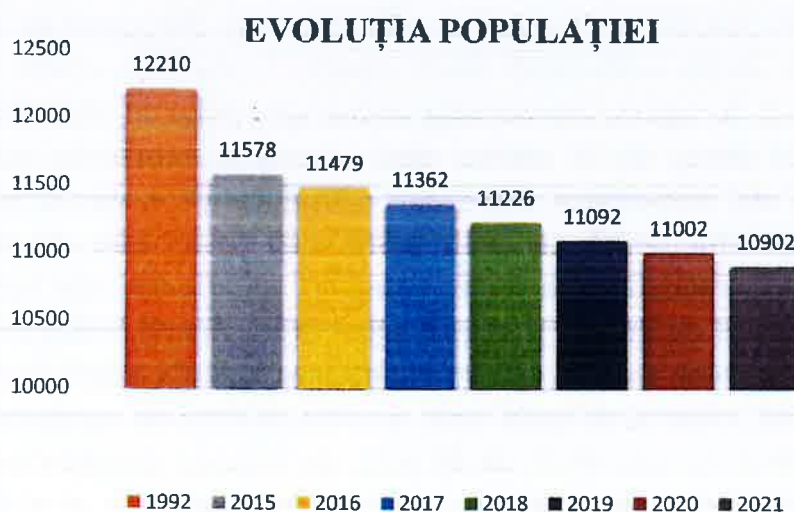
Municipiul Beiuș este străbătut de doua cursuri mari de apă: Crișul Negru, cu afluentul lui din dreapta Valea Nimăieștilor, a căror debite variază între 2 – 3 mc /s până

la 200 mc/s, fapt ce creează în anumite perioade pericol de inundații, în general în aval de municipiul Beiuș, înregistrându-se câteva excepții în anii 1971, 1977, 1985, când inundațiile au afectat și municipiul Beiuș.

Nefiind într-o zonă cu potențial deosebit natural, Beiușul nu dispune de rezervații naturale sau zone protejate, ci având doar în parcurile și zonele verzi aproximativ 2 ha parcuri și zone verzi, de arbori seculari și ocrotiți, cum ar fi: platanii seculari situați pe Calea Bihorului, stejari seculari situați în Parcul Eminescu, nucul secular din str. 22 Decembrie. O situație deosebită nepusa încă în valoare este crearea, datorită lucrărilor de ridicare a albiei minore în dreptul Uzinei de apă, a unei "minidelte" pe o suprafață de aproximativ 2 ha în care la ora actuală se creează un habitat biologic (căprioare, mistreți, iepuri, păsări sălbatice, rate sălbatice, pești răpitori, batracieni, șerpi de apă, stufăriș).

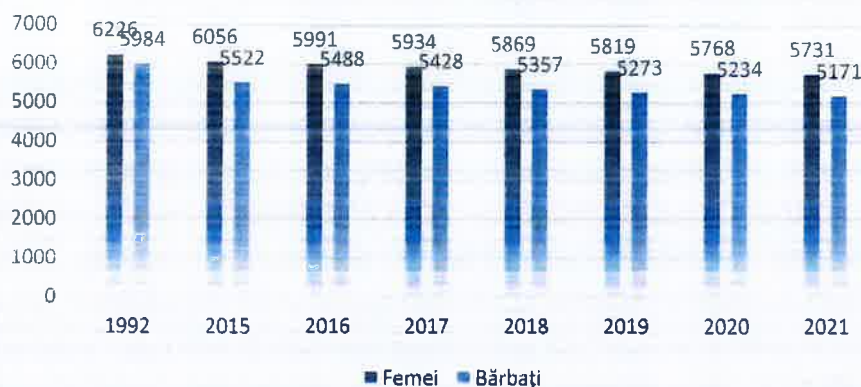
DEMOGRAFIE

Conform datelor INS, populația municipiului Beiuș se ridică la 10.902 locuitori, în anul 2021 în scădere față de anii precedenți.

În anul 2021, din totalul populației 5171 de gen masculin și 5731 de gen feminin.

REPARTIZAREA POPULAȚIEI ÎN FUNCȚIE DE GEN

Sursa: <http://statistici.insse.ro>

Așa cum se poate observa din graficele de mai sus, populația, deși aflată în sensibilitate dar constantă descreștere (de la 11.578 în anul 2015 la 10.902 în anul 2021), totuși, raportul dintre populația feminină și cea masculină rămâne aproape constant și fără a se înregistra diferențe frapante între cele două genuri.

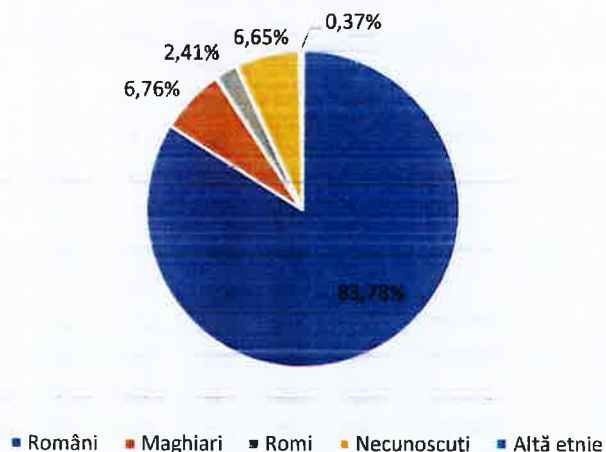
Referitor la structura pe vârste și sexe se constată o creștere relevantă a populației cu vârsta cuprinsă între 5 și 9 ani, 10 – 14 ani dar și 20 -24 ani, dar și pentru segmentele de vârstă 50 - 54 ani și 55 -59 ani, 65 – 69 ani, 75 -79 ani și peste 85 ani. Chiar dacă pe celelalte segmente de vârstă s-au înregistrat scăderi, totuși, din punct de vedere social, aceste segmente de vârstă evidențiază două aspecte foarte importante: 1. Creșterea populației școlare și 2. Atragerea persoanelor active spre polul de dezvoltare pe care îl reprezintă municipiul Beiuș. Nu în ultimul rând, creșterea numărului persoanelor cu vârsta peste 65 ani evidențiază o creștere semnificativă a speranței de viață în municipiul Beiuș. Populația tânără, cu vârsta până la 40 de ani este cea care migrează spre orașele - centre universitare pe durata studiilor superioare, dar care și rămâne, pentru o perioadă destul de lungă, în aceste aglomerări. Acești indicatori evidențiază faptul că ritmul investițiilor care vizează îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, prin reabilitarea drumurilor, crearea de spații verzi, crearea de zone de agrement etc, trebuie să se mențină susținut iar mai mult decât atât, se impune accelerarea ritmului de dezvoltare a infrastructurii suport pentru dezvoltarea afacerilor și a infrastructurii educaționale. Aceste componente au menirea de a menține cât mai mult în oraș populația școlară și de a o aduce cât mai repede înapoi în vederea ocupării unui loc de muncă.

Varste si grupe de varsta	Gen	Ani							
		1992	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0- 4 ani	Masculin	371	247	265	256	238	247	257	235
-	Feminin	343	231	227	224	219	229	223	213
0 ani	Masculin	61	41	62	50	48	49	46	35
-	Feminin	50	41	42	48	47	46	38	28
1 ani	Masculin	65	37	43	61	49	49	50	46
-	Feminin	53	43	43	39	48	49	49	38
2 ani	Masculin	72	57	42	43	59	48	51	50
-	Feminin	86	44	44	46	36	46	48	51
3 ani	Masculin	81	56	60	41	41	60	51	52
-	Feminin	79	56	46	44	46	41	47	49
4 ani	Masculin	92	56	58	61	41	41	59	52
-	Feminin	75	47	52	47	42	47	41	47
5- 9 ani	Masculin	476	249	253	261	272	269	258	265
-	Feminin	481	230	241	247	238	235	236	225
10-14 ani	Masculin	540	285	282	268	264	259	255	255
-	Feminin	524	268	253	227	242	229	231	233
15-19 ani	Masculin	525	302	280	289	297	294	276	267
-	Feminin	491	286	299	299	275	286	260	250
20-24 ani	Masculin	520	345	343	321	278	267	286	259
-	Feminin	526	302	276	278	284	259	275	290
25-29 ani	Masculin	332	384	381	360	345	325	298	296
-	Feminin	338	444	415	373	337	314	288	264
30-34 ani	Masculin	383	440	397	395	390	371	345	346
-	Feminin	511	460	443	431	421	441	427	403
35-39 ani	Masculin	554	498	494	448	425	404	408	376
-	Feminin	642	502	495	510	481	431	425	414
40-44 ani	Masculin	590	463	456	479	487	497	484	468
-	Feminin	538	525	516	483	487	495	485	470
45-49 ani	Masculin	377	481	506	499	460	447	440	428
-	Feminin	326	492	534	570	538	502	500	492
50-54 ani	Masculin	338	301	302	339	393	435	461	474
-	Feminin	330	358	336	337	401	451	462	505
55-59 ani	Masculin	269	365	345	312	287	270	278	288
-	Feminin	308	511	458	415	367	340	330	315
60-64 ani	Masculin	248	403	387	367	370	353	313	294
-	Feminin	293	458	474	488	498	494	471	425
65-69 ani	Masculin	207	312	336	342	329	325	350	329
-	Feminin	241	342	369	388	406	423	423	433
70-74 ani	Masculin	123	153	172	195	222	239	257	268
-	Feminin	154	219	220	226	252	278	319	338
75-79 ani	Masculin	64	142	122	116	105	110	112	127
-	Feminin	92	191	189	195	190	177	184	187
80-84 ani	Masculin	40	76	86	82	89	92	91	81
-	Feminin	59	111	124	125	129	127	132	130
85 ani si peste	Masculin	11	45	50	54	49	52	55	56

Sursa: <http://statistici.insse.ro>

La Recensământul Populației și al Locuințelor din anul 2011 structura etnică a MUNICIPIULUI BEIUȘ era compusă din 83,78% români, 6,76% maghiari, 2,41% romi, 0,37% altă etnie, respectiv 6,65% populație despre care nu se cunoaște apartenența etnică.

REPARTIZARE ETNICĂ

Sursa: Institutul Național de Statistică, RPL 2011

Prin raportare la principalii indicatori economici, județul Bihor se înscrie în tendințele prognozate pentru regiunea de dezvoltare din care face parte; dacă ne referim la prognozele produsului intern brut – în anul 2020, comparativ cu anul 2016, la nivel regional se estimează o creștere de 33,43%, iar la nivel județean o creștere de 33,27%. În ceea ce privește numărul mediu de salariați, creșterea așteptată pentru regiune este de 18,11%, respectiv de 17,01% la nivelul județului Bihor. Dacă ne referim la prognozele din sfera câștigului mediu net lunar creșterea așteptată este de 42,32% în 2020 față de 2016 la nivel regional, respectiv de 38,31%, iar rata șomajului se așteaptă să scadă, la nivel regional, de la 3,2% la 2,4%, respectiv, la nivel județean, de la 3% în 2016 la 2,5% în 2020 (conform informațiilor prezentate în tabelul de mai jos).

	2016	2017	2018	2019	2020
Valoarea produsului intern brut (milioane de lei, prețuri curente)					
Nord – Vest	87822	94158	101431	109273	117180
Bihor	17446	18711	20150	21696	23250
Numărul mediu de salariați (mii persoane)					
Nord – Vest	649,2	677,1	705,5	735,9	766,8
Bihor	158,1	164,1	170,5	177,7	185,0

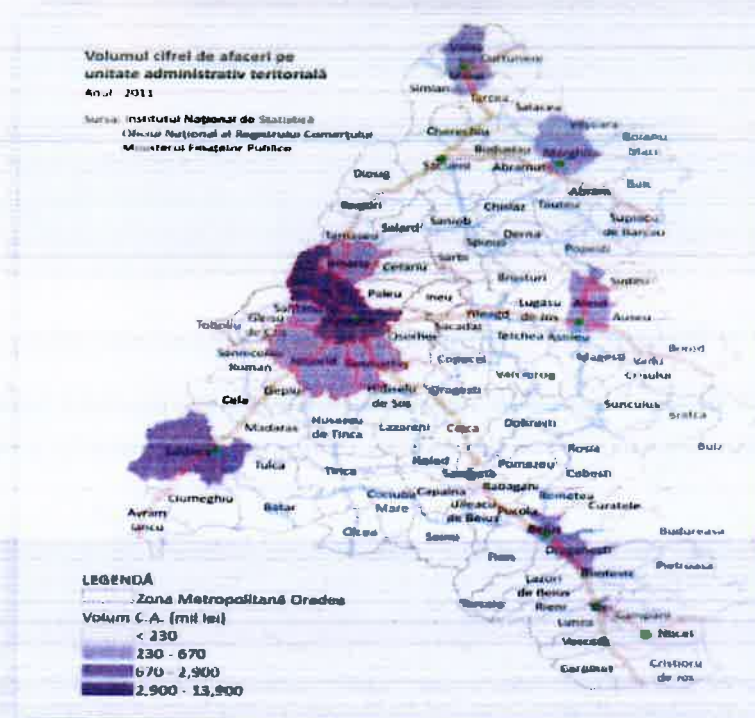
Câștigul salarial mediu net lunar (lei/salariat)

Nord – Vest	1810	2031	2218	2398	2576
Bihor	1574	1734	1888	2036	2177

Rata șomajului înregistrat la sfârșitul anului (%)

Nord – Vest	3,2	3,0	2,8	2,6	2,4
Bihor	3,0	3,0	2,9	2,7	2,5

Sursa: Comisia Națională de Prognost

Creșterea reală medie a PIB față de anul anterior estimată pentru județul Bihor este de 5,5%, cu o creștere de 36,95% în 2020 față de 2016 a PIB/locuitor (euro), respectiv se așteaptă creșterea numărului mediu de salariați.

Bihor	2016	2017	2018	2019	2020
Creșterea reală a PIB (modificări procentuale față de anul precedent)	5,4	5,2	5,5	5,7	5,7
PIB/locuitor (euro)	6849	7392	8014	8694	9380
Număr mediu de salariați (modificări procentuale față de anul precedent)	3,0	3,8	3,9	4,2	4,1

Sursa: Comisia Națională de Prognost

venitul net echivalat în medie anuală în Euro (toate veniturile în bani primite din orice sursă de către fiecare membru al unei gospodării, împărțit la numărul membrilor gospodăriei; calculat după plata taxelor și deducerilor) este mult sub media europeană, respectiv sub valoarea maximă (înregistrată în Luxemburg).

Sursa: Institutul Național de Statistică http://www.insse.ro/cms/qol/index_ro.html#

De asemenea, România prezintă valori sub media europeană pentru rata ocupării forței de muncă (populația în vârstă de muncă), fiind cu aproximativ 15% mai mică decât în Suedia.

Sursa: Institutul Național de Statistică http://www.insse.ro/cms/qol/index_ro.html#

ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Dacă până în 1989 reprezentativ pentru economia municipiului Beiuș erau: Fabrica de Mobilă cu peste 1500 de angajați, Fabrica de Mașini – Unelte cu peste 800 de angajați, S.M.P.S. cu 300 de angajați, I.F.E.T cu 200 de angajați și Fabrica de cărămidă cu 200 de angajați, în următorii ani, prin reducerea activităților desfășurate în unitățile economice menționate mai sus, ponderea în economia municipiului Beiuș o au întreprinderile mici și

mijlocii care au schimbat în general structura produselor furnizate pe piață. În acest sens cei peste 500 de agenți economici furnizează în general servicii, cum ar fi: construcții, instalații, tâmplărie, mobilier la comanda etc., produsele fiind reprezentate de mobilier la comanda, cablaje pentru autoturisme, produse de industrie ușoară.

Până în anul 2000 s-a constatat o recesiune a economiei municipiului Beiuș, atingând ca valoare 60% din P.I.B. al Beiușului. În perioada 2000-2007, P.I.B. reprezintă cam 80%.

Începând din 1990, în localitatea BEIUȘ, au fost înregistrate la Registrul Comerțului un număr de 2276 firme. Până la data actualizării au rămas în funcțiune 1013 firme dintre care 971 sunt încă active conform ANAF. Un număr de 240 firme înregistrate în BEIUȘ figurează ca fiind inactive fiscal. Pentru anul 2021 au depus datele de bilanț un număr de 519 firme.

Raportat la datele aferente bilanțurilor depuse în anul 2021, se poate evidenția faptul că în municipiul Beiuș 2.176 persoane sunt angajate, numărul mediu de angajați/întreprindere fiind de 4 persoane, societățile comerciale angajatoare au o cifră de afaceri de 518.628.724 lei, au înregistrat profit net de 35 131 514 lei și pierderi de -10 476 074 lei.

Domeniile cu cea mai mare competitivitate sunt:

<i>Cod CAEN</i>	<i>Denumire domeniu</i>
4638	Comerț cu ridicata specializat al altor alimente, inclusiv peste, crustacee și moluște
3320	Instalarea mașinilor și echipamentelor industriale
4775	Comerț cu amănuntul al produselor cosmetice și de parfumerie, în magazine specializate
4741	Comerț cu amănuntul al calculatoarelor, unităților periferice și software-lui în magazine specializate
4759	Comerț cu amănuntul al mobilei, al articolelor de iluminat și al articole de uz casnic n.c.a., în magazine specializate
9313	Activități ale centrelor de fitness
4773	Comerț cu amănuntul al produselor farmaceutice, în magazine specializate
4782	Comerț cu amănuntul al textilelor, îmbrăcăminte și încălțăminte efectuat prin standuri, chioșcuri și piețe
4669	Comerț cu ridicata al altor mașini și echipamente
7500	Activități veterinare

Domeniile cu cea mai mică competitivitate sunt:

Cod CAEN	Denumire domeniu
7311	Activități ale agenților de publicitate
0111	Cultivarea cerealelor (exclusiv orez), plantelor leguminoase și a plantelor producătoare de semințe oleaginoase
6831	Agenții imobiliare
8299	Alte activități de servicii suport pentru întreprinderi n.c.a.
8559	Alte forme de învățământ n.c.a.
6810	Cumpărarea și vânzarea de bunuri imobiliare proprii
4322	Lucrări de instalații sanitare, de încălzire și de aer condiționat
3109	Fabricarea de mobilă n.c.a.
4791	Comerț cu amănuntul prin intermediul caselor de comenzi sau prin Internet
4690	Comerț cu ridicata nespecializat

Domenii cu cea mai mare cifră de afaceri:

Cod CAEN	Denumire domeniu
4752	Comerț cu amănuntul al articolelor de fierărie, al articolelor din sticlă și a celor pentru vopsit, în magazine specializate
4711	Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun
0230	Colectarea produselor forestiere nelemnoase din flora spontană
4730	Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate
4773	Comerț cu amănuntul al produselor farmaceutice, în magazine specializate
2341	Fabricarea articolelor ceramice pentru uz gospodăresc și ornamental
4674	Comerț cu ridicata al echipamentelor și furniturilor de fierărie pentru instalații sanitare și de încălzire
4941	Transporturi rutiere de mărfuri
1413	Fabricarea altor articole de îmbrăcăminte (exclusiv lenjeria de corp)
4638	Comerț cu ridicata specializat al altor alimente, inclusiv pește, crustacee și moluște

Principalele firme din municipiul Beiuș sunt:

1.	PANTANO SRL
2.	DIVINGARDEN SRL
3.	IANATETI IMPEX SRL
4.	DESIRA IMPEX SRL
5.	MCM & BAV IMPEX SRL
6.	ELETERM SRL
7.	ELMOBEROM PROMOB SRL
8.	BORELIO SRL
9.	SOLIS FARMA SRL
10.	CIOCOROM SRL

AMENAJAREA ȘI ECHIPAREA TERITORIULUI

Sursă: www.ancpi.ro

Suprafața teritorială administrativă a municipiului Beiuș este de 2.5 km², respectiv 2.260 ha, din care 459 ha intravilan. Bilanțul teritorial al suprafețelor cuprinse în limita unității administrativ-teritoriale a municipiului este:

Terenuri destinate funcțiunilor urbane (intravilan)	459 ha
Terenuri arabile (extravilan)	1.196 ha
Pășuni (extravilan)	517 ha
Fânețe (extravilan)	74 ha
Vii (extravilan)	1 ha
Livezi (extravilan)	13 ha

Sursa: Planul Urbanistic General al Municipiului Beius

SĂNĂTATE

Municipiul Beiuș prezintă un caz aparte în ceea ce privește dotarea socială, școlară și culturală, în sensul că Spitalul municipal cu cele două staționare și care deservește o populație de circa 100.000 locuitori este gestionat de Consiliul local al municipiului Beiuș. Spitalul Municipal „Ep. N. Popovici” Beiuș este alcătuit din:

1. Staționar 1 – situat pe strada Română nr.7, la aproximativ 200 m de centrul orașului.
2. Staționar 2 - strada Garofiței nr.14, la aproximativ 400 m de drumul național DN76(E79).
3. Ambulatoriul de Specialitate – strada Aleea Policlinici nr.1

Spitalul Municipal Beiuș

ANUNȚURI | STRUCTURA ORGANIZATORICĂ | SECȚII ȘI DEPARTAMENTE | AMBULATORIU

PAGINA PACIENTULUI | INFORMĂȚII PUBLICE | INFO COVID-19 / COVID-19 | CONTACT

Secții și departamente ale spitalului municipal:

- Centrul de primiri urgențe
- Chirurgie
- Diabetologie
- Laborator integrat
- Neonatologie
- Obstetrică – Ginecologie
- Ortopedie
- Pneumologie
- Reabilitare medicală
- ATI
- Boli infecțioase
- Cardiologie
- Îngrijiri paliative
- Medicină internă
- Neurologie
- ORL
- Pediatrie
- Radiologie și Imagistică medicală
- Urologie

Ambulatoriu integrat de specialitate:

- Medicină internă
- Cardiologie

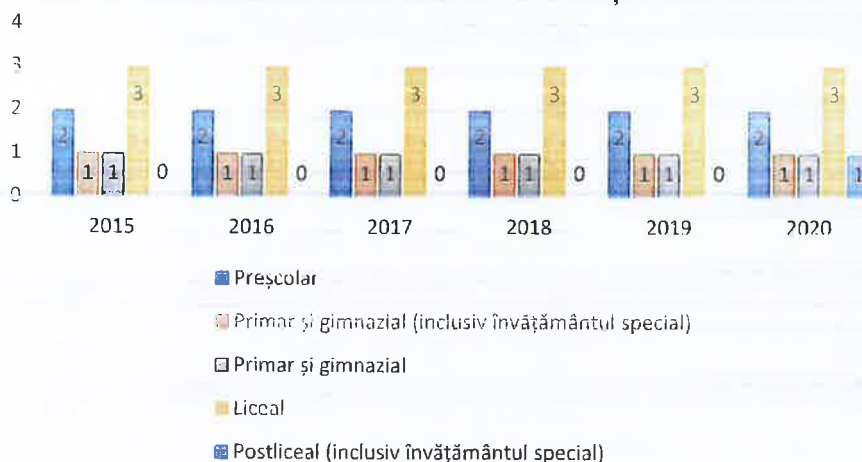
- Diabetologie
- Chirurgie
- Pediatrie
- Obstetrică – Ginecologie
- Neurologie
- Ortopedie
- ORL
- Oftalmologie
- Dermatologie
- Endocrinologie
- Urologie
- Psihiatrie
- Gastroenterologie
- Reabilitare medicală
- Radiologie imagistică
- Psihologie
- Kinetoterapie

EDUCAȚIONAL ȘI SOCIAL

Din punct de vedere al nivelului de educație, în municipiul Beiuș există învățământ preșcolar, primar și gimnazial, liceal și postliceal, acesta fiind structurat astfel:

- 1 creșă
- 2 grădinițe cu program prelungit – Floare de colț și GPP nr. 1 Beiuș
- Școala Gimnazială "Nicolae Popoviciu"
- Liceu Vocațional Pedagogic "Nicolae Bolcaș"
- Colegiul Național "Samuil Vulcan"
- Colegiul Tehnic "Ioan Ciordaș"
- Școala postliceală – "Henri Coandă"
- Clubul sportiv școlar nr. 3 Beiuș
- Clubul copiilor Beiuș

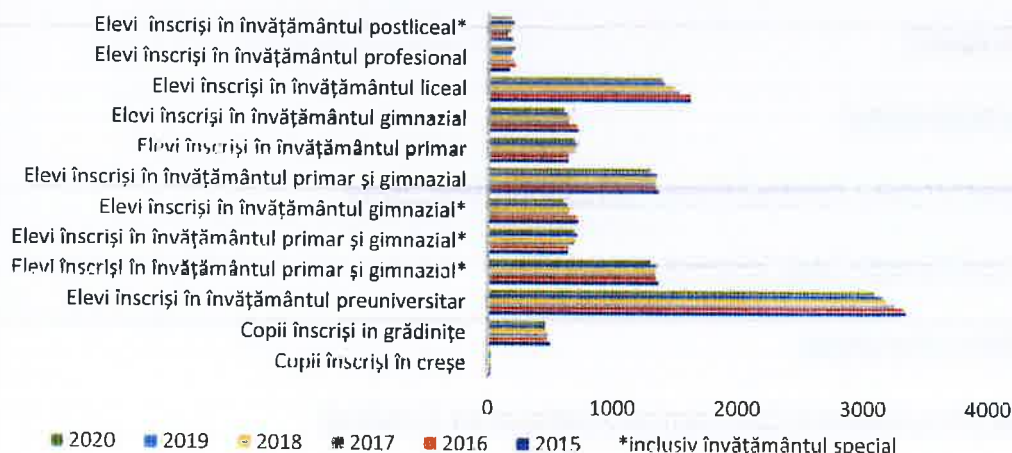
NIVELURI DE EDUCAȚIE

Sursa: <http://statistici.insse.ro>

Așa cum se poate observa în graficul de mai sus, din anul 2020 în municipiul Beiuș există și învățământ profesional, acestea nu se mai regăsesc în intervalul 2015 – 2019. Studiile de specialitate din domeniu, recomandă reorientarea spre învățământul dual.

POPULAȚIA ȘCOLARĂ

Sursa: <http://statistici.insse.ro>

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Copii înscriși în creșe	21	23	25	25	25	25
Copii înscriși în grădinițe	501	477	483	470	464	465
Elevi înscriși în învățământul preuniversitar	3350	3329	3259	3192	3164	3092
Elevi înscriși în învățământul primar și gimnazial*	1367	1350	1344	1352	1357	1304

Elevi înscriși în învățământul primar și gimnazial*	642	641	696	699	720	696
Elevi înscriși în învățământul gimnazial*	725	709	648	653	637	608
Elevi înscriși în învățământul primar și gimnazial	1367	1350	1344	1352	1357	1304
Elevi înscriși în învățământul primar	642	641	696	699	720	696
Elevi înscriși în învățământul gimnazial	725	709	648	653	637	608
Elevi înscriși în învățământul liceal	1622	1617	1540	1483	1416	1397
Elevi înscriși în învățământul profesional	168	214	198	172	187	208
Elevi înscriși în învățământul postliceal*	193	148	177	185	204	183

Segmentul social este reprezentat în municipiul Beiuș prin prezenta următoarelor organizații neguvernamentale:

Asociația Centrul De Protecție A Mediului Bihor

Fundația Căminul Francesco

Asociația Tara Beiușului

Fundația Cireșarii

Asociația Frăția Romă

Asociația Filantropia Oradea Filiala Protopopiatului Beiuș

Asociația Casă Dragă Casă Concept

Asociația Micul Beiușean

Fundația De Întrajutorare Ecumenica Binefacerea Creștină

Fundația Arcadia

Fundația Morala Creștină

Asociația De Ajutor Reciproc A Pensionarilor Unirea Beiuș

Asociația Pentru Protecția Animalelor Upy

Fundația Cristiana

Asociația Centrul Creștin Sfântă Treime

Asociația Trans Beiuș Sa

Asociația Vânătorilor Si Pescarilor Sportivi Beiuș

Asociația Părinților Din Școală Nicolae Popoviciu Beiuș

Fundația Arc

Fundația Creștină Hanielim

Asociația Pentru Protecția Animalelor Beiuș

Asociația De Vânătoare Cinegetica Valea Iadului

Asociația Gândește Altfel

Fundația Non Profit Ghioana

Fundația Gaudeamus

Asociația Avram Iancu Beiuș

Asociația Sportiva Apuseni Extrem

Fundația Centrul Zonal Pentru Educația Adulților
Ilarion Gheorghiu

Asociația Mecanizatorul Sa

Asociația Columbofila Beiuș

Fundația Shalom Din Inima Pentru Lume

Asociația Uniunea Adunărilor Lui Dumnezeu
Penticostale Apostolice A Romilor Din Romania
Filiala Județului Bihor

Asociația Femeilor Din Beiuș

Asociația Sportiva Sporting Beiuș

Asociația Pro Frăția Agro Beiuș

Asociația Locuințe Sociale Beiuș

Asociația Dealu Mare Bihor

Asociația Clubul Apuseni Beiuș

Fundația Ovidiu & Iulian

Asociația Misiunea Creștină Bunul Samaritean
Pentru Europa Statele Unite Ale Americii Si
Canada

Asociația Fortuna Beiuș

Asociația Codru Moma

Fundația Filantropia

Asociația Liceul Pedagogic Nicolae Bolcaș Beiuș

Asociația Tinerilor Artiști Din Beiuș

Fundația Zooagra

Asociația Cinegetica Apuseni

Asociația De Părinți Colegiul Tehnic Ioan Ciordas

Asociația Bunul Samaritean Beiuș

Asociația Pentru Păstrarea Si Promovarea Valorilor Culturale Si Naționale Ale
Poporului Roman Astradrom

Asociația Fiii Beiușului

Fundația Non Profit Prietenii Animalelor

Asociația Inițiativa Romă

Fundatia De Întrajutorare Dadabe

Asociația Ajutorul Creștin Din Romania

Asociația Pentru Protecția Consumatorilor Beiuș

Fundația Beiușenii

Asociația De Părinți Colegiul National Samuil Vulcan Beiuș

Asociația Gliganu

Asociația Alitta Beiuș

Asociația Fiviva Beiuș

Asociația Adunarea Baptista Independenta Beiuș

Asociația De Sprijin A Spitalului Municipal Episcop Nicolae Popovici Beiuș

Asociația Regina Maria Beiuș

Asociația Friends Of Sinners

Asociația Culturala Lioara

Fundația International

Fundația Carolina & Luch

Asociația Smile Pentru Autism

Asociația Apuseni Enduro

Asociația Centrul De Initiere Si Perfectionare Relki Romania

Fundația Culturala Samuil Vulcan

Fundația Full Help

Asociația Spitalul Episcop Nicolae Popovici

Asociația Phoenix Delani

Fundația Decebal

Fundația Dragostea Lui Hristos

Asociația De Vânătoare Codrii Roșiei

Fundația Sfântul Vasile

Asociația De Prietenie Romano Maghiara

Asociația Grădiniței Cu Program Prolungit Nr. 1 Beiuș

Asociația Profesională Nicolae Bolcas

Asociația Team Diva

Asociația Essenia R.a.i.

Asociația Casa Silvia Beiuș

Asociația De Părinți A Învățământului Primar A Liceului Vocațional Nicolae Bolcas Beiuș

Asociația „Să Începem Călătoria Beiuș”

Asociația Sportivă Best Fighter Club

Asociația Casa Beiuș

Asociația De Proprietari Traian Nr.2

Asociația Mărturisitorilor Si Martirilor Ortodocși Din Tara Beiușului Popa Flore Din Beiuș Popa Mihai Din Sânmartin Si Găvruta Petru Din Pocola

Fundația Columna

Fundația Non Profit Caritas

Compartimentul Asistență Socială din cadrul Serviciului Resurse Umane, Protecție Socială, Administrație ca parte componentă a aparatului de specialitate din Primăria Beiuș asigură activitatea de prevenție și intervenție primară pentru persoanele aflate în dificultate în scopul îmbunătățirii calității vieții acestora.

Obiectivul serviciului îl constituie realizarea ansamblului de măsuri, programe și servicii de protecție a persoanelor, familiilor, grupurilor și comunităților cu probleme speciale aflate în dificultate și un grad de risc social, care nu au posibilitatea de a realiza prin mijloace și eforturi proprii un mod normal și decent de viață. În municipiul Beiuș nu există unități sociale rezidențiale, furnizori de servicii sociale acreditați și nici asistenți maternali profesioniști.

Serviciul de evaluare complexă a copilului (SEC) a realizat demersurile pentru aprobarea acordurilor de parteneriat încheiate între Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Bihor și Direcția de Asistență Socială Oradea, Primăria Municipiului Beiuș și alte primării din județul Bihor, privind accesul copiilor cu dizabilități

din familie la servicii de recuperare la C.Z.R.C.D Oradea, potrivit recomandărilor din Planul de abilitare-reabilitare al copilului cu dizabilități aprobat de Comisia pentru Protecția Copilului Bihor.

CULTURĂ ȘI SPORT

Deși Beiușul este recunoscut ca un centru de cultură, chiar dacă administrează un muzeu și o casă de cultură neadecvată (Casina), nu poate face dovada renumelui pe care îl poartă.

Fostul teatru al Unității Militare a devenit noua Casă de Cultură a municipiului și este în lucrări de renovare. Pentru Casina s-a depus un proiect de finanțare pentru reabilitare. Muzeul încă nu beneficiază de finanțare, deși are mare nevoie de lucrări de renovare interior și exterior, de instalarea unui sistem de încălzire și de revitalizarea colecțiilor și a evenimentelor cultural-istorice.

Stadionul municipal Beiuș a fost construit în anii 1958 – 1960 în suprafață de 2,75 ha amenajate cu utilitățile necesare. În municipiul Beiuș învață la ora actuală peste 5000 de elevi și studenți, activitățile sportive desfășurându-se pe terenurile de sport arundate unităților de învățământ.

Îmbunătățirea stării de sănătate va presupune totuși mărirea suprafețelor pentru practicarea activităților sportive și dotarea lor la standarde europene.

TURISM

Municipiul Beiuș, în esență, dispune de un potențial turistic deosebit însă acesta nu este valorificat corespunzător. Exemplu: Muzeul municipal cu un potențial etnografic deosebit, bisericile, ruinele Bisericii Episcopale atestată din 1270, Muzeul Liceului Samuil Vulcan. În schimb, Beiușul este o placă turnantă a turismului zonal.

Astfel din Beiuș duce:

- drumul spre comuna Roșia cu un potențial carstic slab valorificat, dar deosebit de valoros;
- drumul spre Meziad cu un potențial carstic prea puțin valorificat, dar de asemenea foarte valoros;
- drumul spre Stana de Vale, cu un potențial turistic deosebit, dar nepus suficient în valoare;
- drumul spre Padiș, zona cu spectaculoase fenomene carstice create de pâraiașe care țin de Bazinul hidrografic Crișul Negru și de Bazinul Hidrografic Someș;

- drumul spre Chișcău, care este singura zona valorificată din punct de vedere turistic, prin punerea în valoare a Peșterii Chișcău și a Muzeului etnografic Flutur.

Punerea în valoare a acestor obiective turistice va impune în viitor creșterea capacităților de cazare în municipiul Beiuș, la ora actuală existând aproximativ 80 locuri de cazare. Punerea în valoare a potențialului turistic a zonei Beiușului a impus crearea unui Centru de informare turistică care funcționează la principala arteră de tranzit al turiștilor prin Beiuș, pe Calea Bihorului.

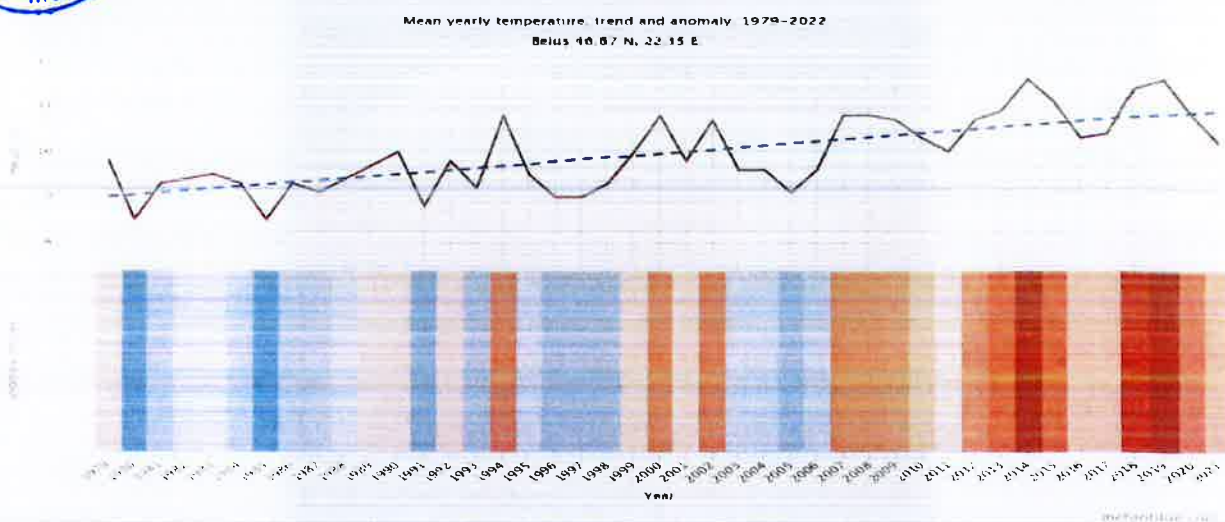
Exploatarea resurselor de apă geotermală va genera o dezvoltare deosebită a turismului balnear, inclusiv dezvoltarea bazelor de tratament moderne, a spațiilor de cazare la standardele impuse de un turism modern și eficient.

MEDIU

Acordul de la Paris din 2015 stabilește o inițiativă globală pentru a limita încălzirea globală la sub 2°C, de preferință la 1,5°C (grade Celsius), comparativ cu nivelurile preindustriale. Pentru a atinge acest obiectiv, țările urmăresc reducerea creșterii emisiilor de gaze cu efect de seră cât mai curând posibil și ulterior, reduceri mai rapide bazate pe cele mai bune date științifice disponibile și a fezabilității economice și sociale. Efectele schimbărilor climatice sunt deja bine vizibile prin creșterea temperaturii aerului, topirea ghețarilor și diminuarea calotelor polare, creșterea nivelului mării, creșterea deșertificării, precum și prin fenomene meteorologice extreme mai frecvente, cum ar fi valurile de căldură, seceta, inundațiile și furtunile. Schimbările climatice nu sunt uniforme la nivel global și afectează unele regiuni mai mult decât altele. Pe diagramele următoare, puteți vedea cum au afectat deja schimbările climatice regiunea Beiuș în ultimii 40 de ani. Sursa de date utilizată este ERA5, cea de-a cincea generație de reanaliză atmosferică ECMWF a climei globale, care acoperă intervalul de timp 1979-2021, cu o rezoluție spațială de 30 km.

Datele nu vor arăta condițiile dintr-o locație exactă. Microclimatele și diferențele locale nu vor apărea. Prin urmare, temperaturile vor fi adesea mai ridicate decât cele afișate, în special în orașe, iar precipitațiile pot varia local, în funcție de topografie.

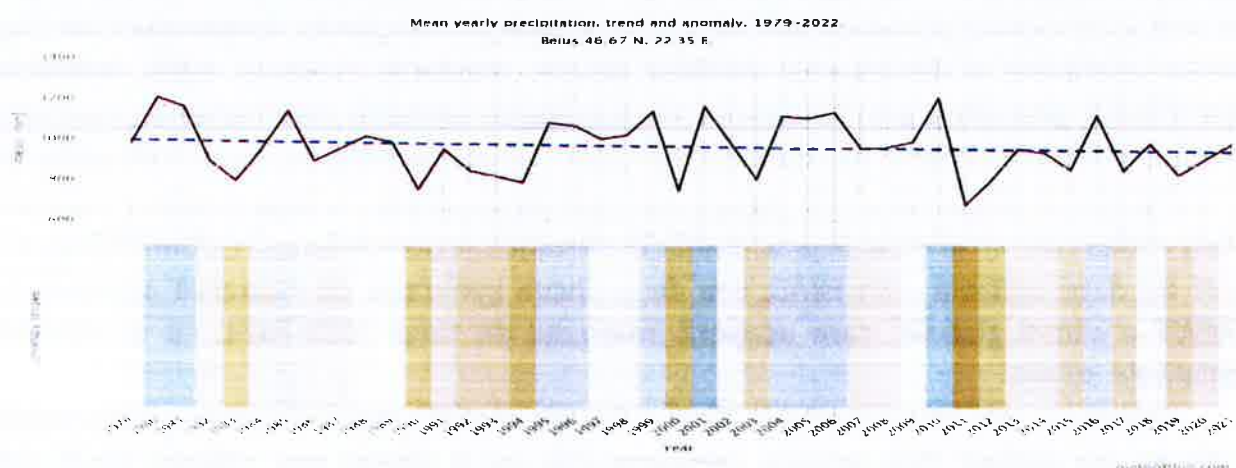
Variația anuală a temperaturii Beiuș

Graficul de sus arată o estimare a temperaturii medii anuale pentru regiunea Beiuș. Linia albastră punctată reprezintă tendința liniară a schimbărilor climatice. Dacă linia de tendință este ascendentă de la stânga la dreapta, tendința temperaturii este pozitivă și se încălzește în Beiuș din cauza schimbărilor climatice. Dacă este orizontală, nu se observă nicio tendință clară, iar dacă este descendentă, condițiile din Beiuș se răcesc în timp.

În partea de jos, graficul arată așa-numitele dungi de încălzire. Fiecare bandă colorată reprezintă temperatura medie pentru un an - albastru pentru anii mai reci și roșu pentru anii mai calzi.

Variația anuală a precipitațiilor

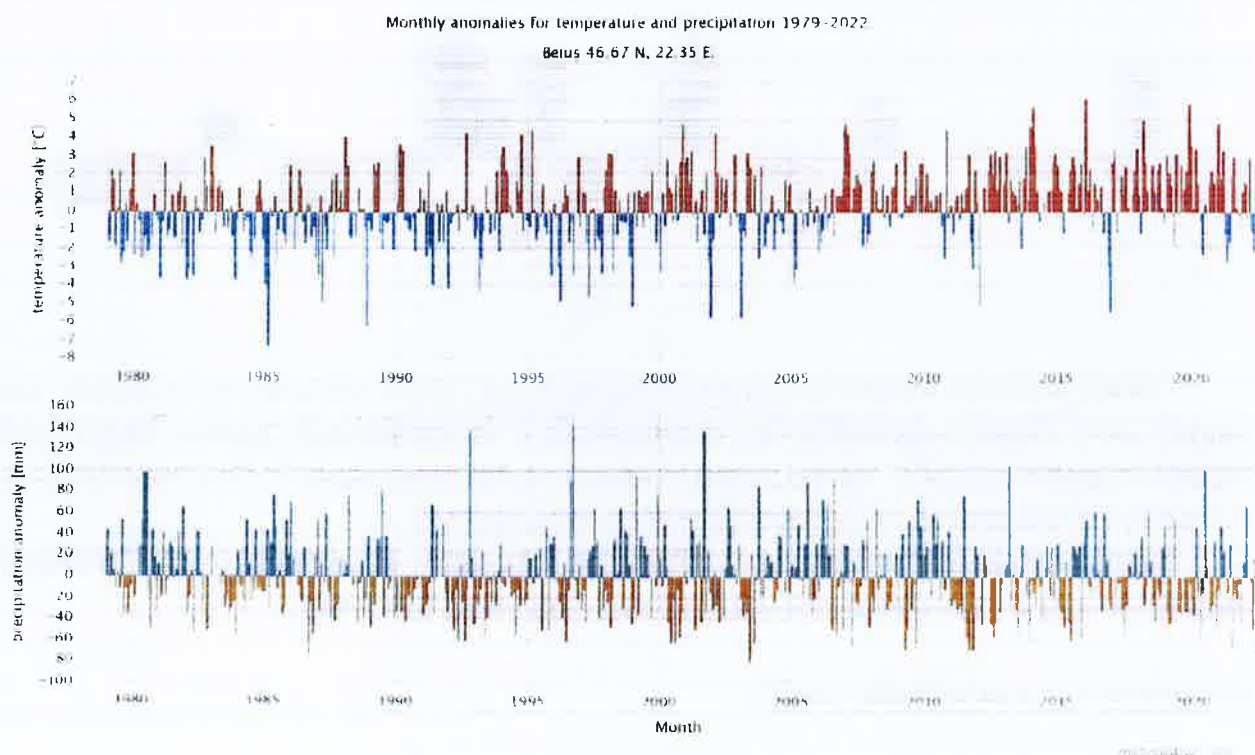

Graficul de sus arată o estimare a precipitațiilor totale medii pentru regiunea Beiuș. Linia albastră punctată reprezintă tendința liniară a schimbărilor climatice. Dacă linia de tendință este ascendentă de la stânga la dreapta, tendința precipitațiilor este pozitivă și umiditatea crește din ce în ce mai mult în Beiuș din cauza schimbărilor climatice. Dacă

linia este orizontală, nu se observă nicio tendință clară, iar dacă este descendentă, condițiile devin mai uscate în Beiuș de-a lungul timpului.

În partea de jos, graficul arată așa-numitele benzi de precipitații. Fiecare bandă colorată reprezintă precipitațiile totale ale unui an - verde pentru anii cu precipitații ridicate și maro pentru anii mai secetoși.

Anomalii lunare de temperatură și precipitații - Schimbări climatice

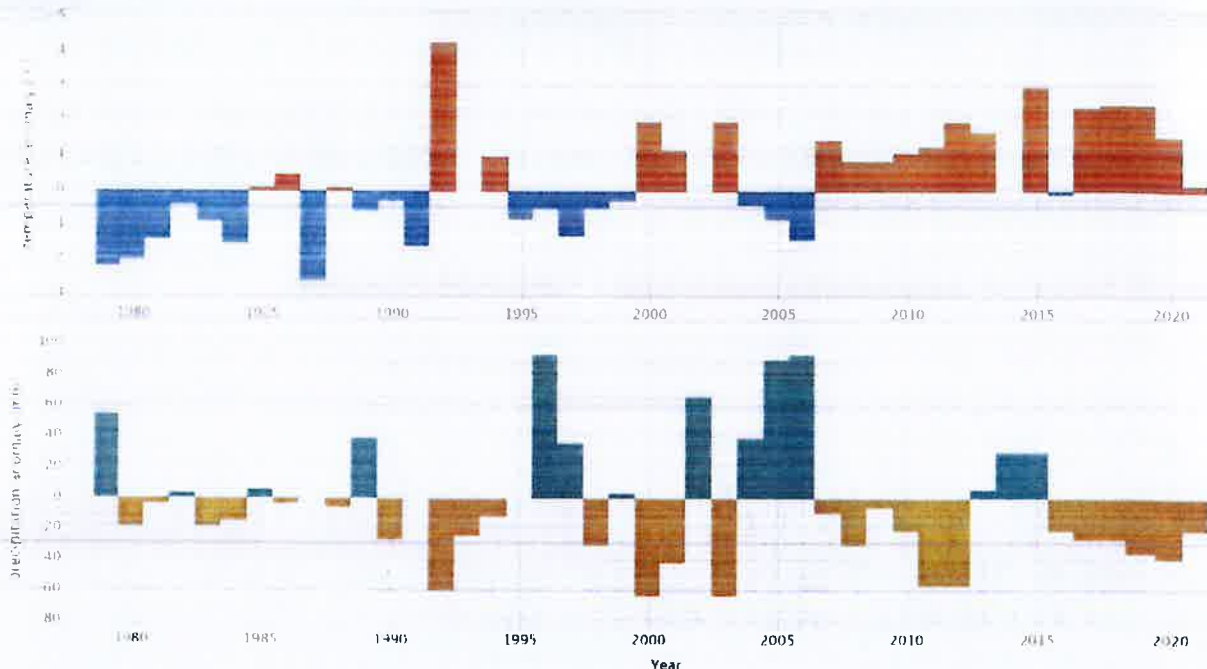
Graficul de sus arată anomalia de temperatură pentru fiecare lună din 1979 până în prezent. Anomalia vă indică cu cât a fost mai cald sau mai rece decât media climatică pentru 30 de ani din perioada 1980-2010. Astfel, lunile roșii au fost mai calde și lunile albastre au fost mai reci decât în mod normal. În majoritatea locațiilor, veți găsi o creștere a lunilor mai calde de-a lungul anilor, ceea ce reflectă încălzirea globală asociată cu schimbările climatice.

Graficul de jos arată anomalia precipitațiilor pentru fiecare lună din 1979 până în prezent. Anomalia ne arată dacă o lună a avut mai multe sau mai puține precipitații decât media climatică pe 30 de ani din 1980-2010. Astfel, lunile verzi au avut mai multe precipitații, iar lunile maro au fost mai uscate decât în mod normal.

Schimbări climatice - Beiuș Anomalia de temperatură și precipitații pe lună

August monthly anomalies for temperature and precipitation 1979-2022

Beiuș 46.67 N, 22.35 E.

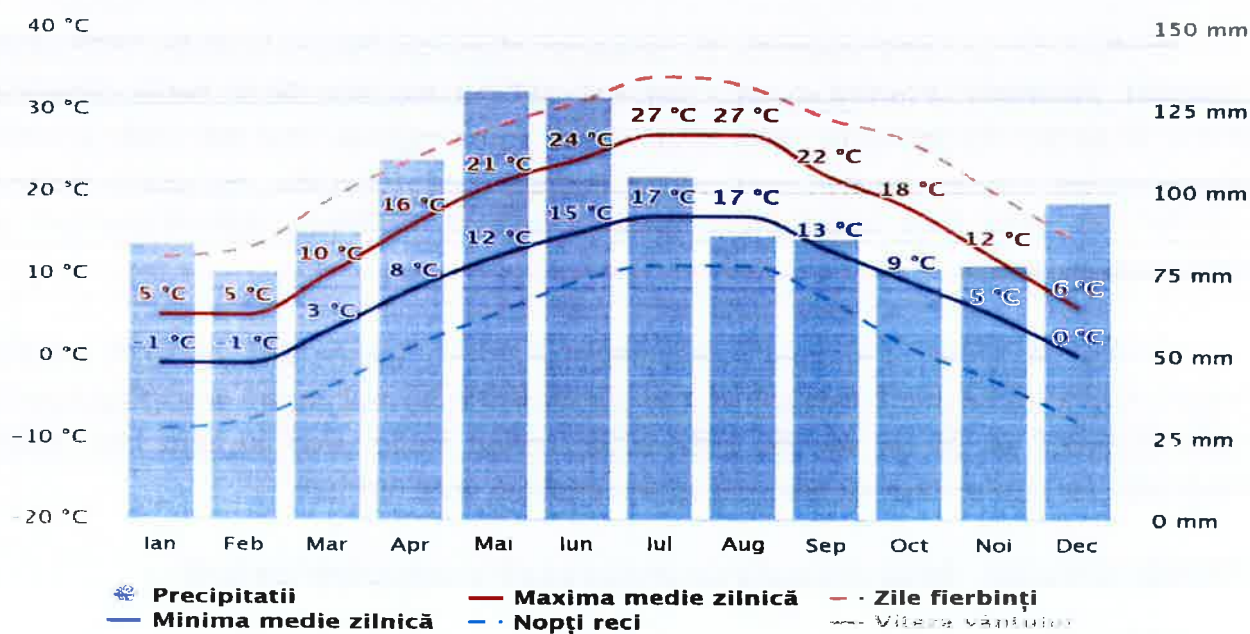

meteoblue.com

Acest grafic se concentrează pe luna specificată. Dacă selectați, de exemplu, luna august, sunt afișate anomalii de temperatură și de precipitații pentru fiecare lună august începând cu 1979. Astfel, puteți vedea în ce ani luna august a fost mai caldă sau mai rece (mai uscată sau mai umedă) decât în mod normal.

Evenimentele extreme nu sunt vizibile în aceste date - acestea pot avea o frecvență diferită, iar pragurile critice pot fi depășite cu o frecvență mai mare.

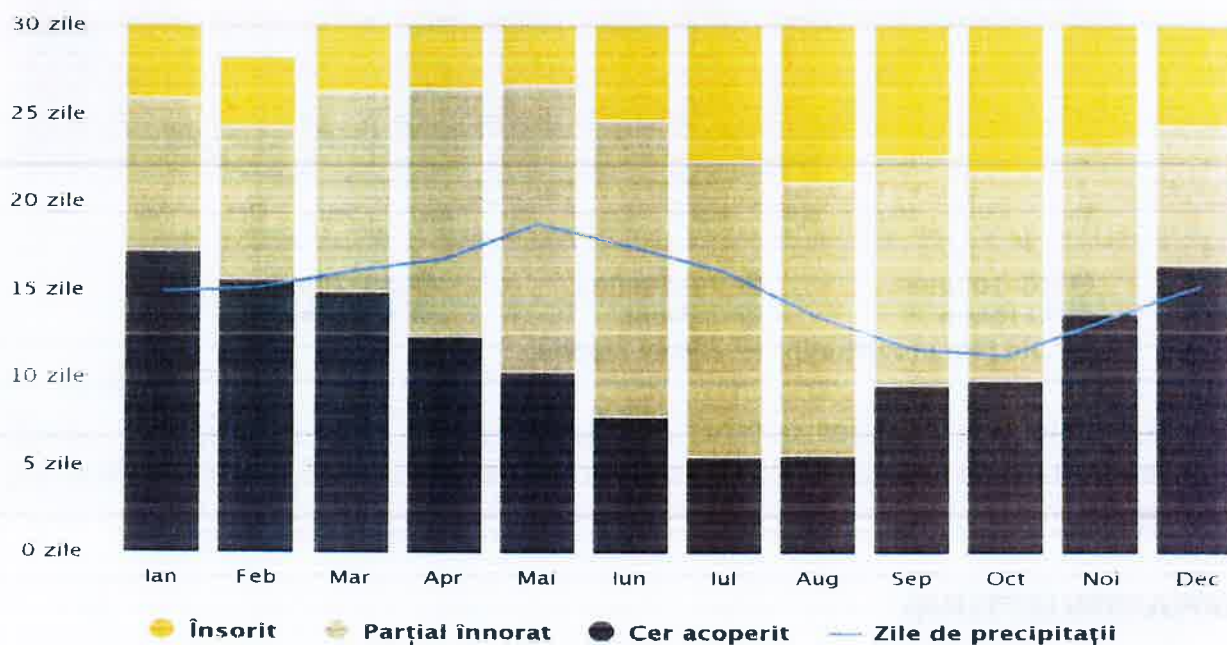
Temperatura și precipitațiile medii

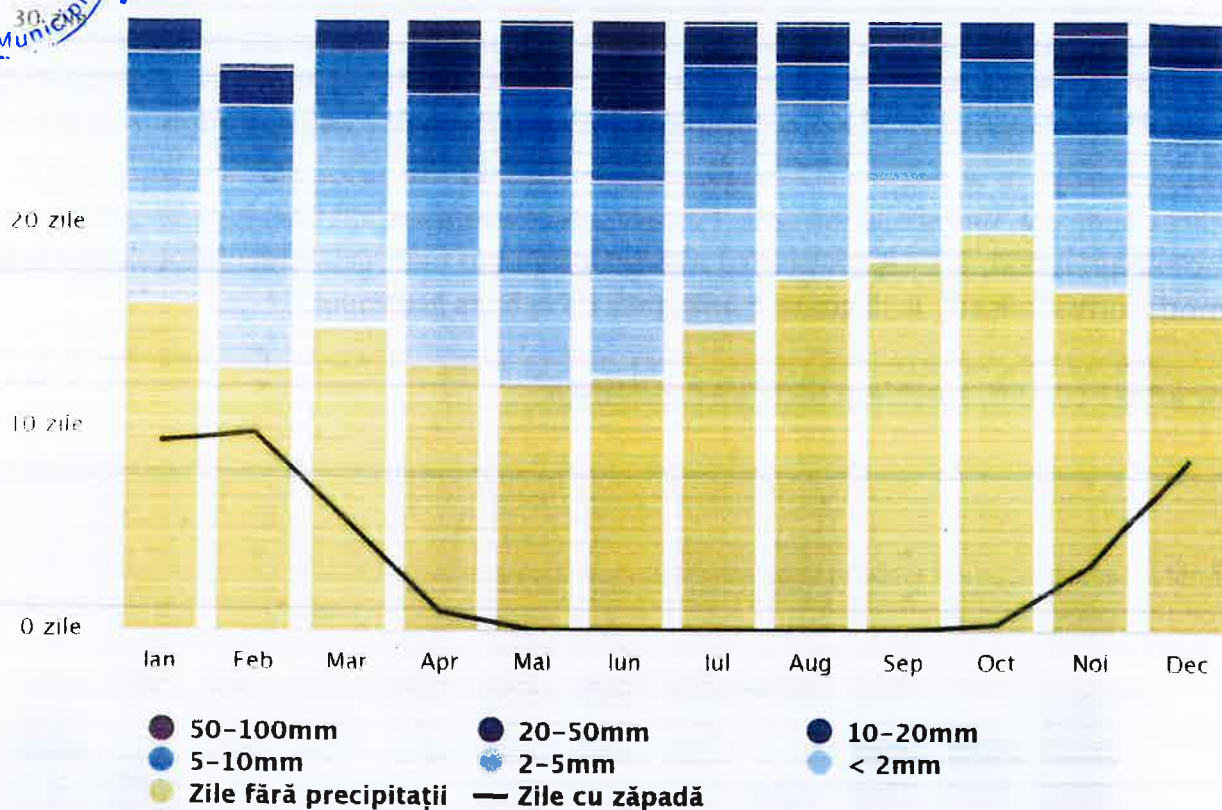
meteoblue

"Maxima medie zilnică" (linia roșie continuă) arată temperatura maximă medie a unei zile pentru fiecare lună pentru Beiuș. De asemenea, "minima medie zilnică" (linia albastră continuă) arată media temperaturii minime. Zilele calde și nopțile reci (liniile punctate albastre și roșii) arată media celei mai calde zile și a celei mai reci nopți ale fiecărei luni din ultimii 30 de ani. Pentru planificarea vacanțelor te poți aștepta la temperaturi medii, fii pregătit pentru zile mai calde sau mai reci. Viteza vântului nu este în mod normal afișată, însă poate fi adăugată de la baza graficului.

Acoperirea cu nori, soarele și zilele de precipitații

Cantitatea de precipitații

meteoblue

Diagrama precipitațiilor pentru Beiuș arată în câte zile pe lună este atinsă o anumită cantitate de precipitații. În climatele tropicale și musonice aceste cantități pot fi subestimate.

INFRASTRUCTURA

Municipiul Beiuș se afla la 60 de km sud-est de municipiul Oradea, care este reședința județului Bihor, având în componența și un aeroport internațional, iar la 10 km de municipiul Oradea se află punctul de frontieră Borș – Artand. La sud se afla orașele: Ștei, Nucet și Vașcău. Legătura peste munte înspre Deva se face prin orașul Brad. Legătura cu orașul Cluj se realizează prin drumul județean Beiuș – Roșia – Bratca și ieșire în Borod la drumul expres Oradea – Cluj Napoca.

Prin suspendarea transportului pe calea ferată, transporturile din și spre municipiul Beiuș, atât de persoane, cât și de mărfuri, este realizat de agenții economici privați, municipiul Beiuș neavând o rețea de transport locală. Dar, prin extinderea suprafeței municipiului Beiuș, probabil ca într-un viitor nu prea îndepărtat va fi necesară înființarea unei rețele de transport locală.

TELECOMUNICATII ȘI REȚEA INTERNET. Ținând pasul cu fluxul de informații deosebit agenții economici privați au investit în punctele de desfacere a produselor de telefonie mobilă, în prezent Beiușul este acoperit în întregime de toate rețelele de telefonie mobilă existente în România.

Beiușul dispune la ora actuala de 1 post de televiziune locala și de doua posturi de radio. În paralel cu acestea s-au dezvoltat și două rețele de televiziune prin cablu și două rețele de telefonie fixă, care asigură și rețelele de internet.

INFRASTRUCTURA TEHNICO-EDILITARA. Începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-au născut primele idei privind înființarea unui serviciu de furnizare a apei potabile. Astfel, în jurul anului 1880 s-a introdus apa potabila dintr-un foraj la Liceul Samuil Vulcan și în jurul câtorva imobile. După anul 1910 prin sosirea și stabilirea familiilor de italieni constructori în vatra municipiului Beiuș s-au forat 5 puțuri de adâncime care au asigurat apa potabila pentru 30% din locuitorii Beiușului.

În anul 1940 s-a construit prima rețea de canalizare de aproximativ un kilometru în sistem unitar. Dezvoltarea Beiușului impune în anii 60 construirea unui sistem public de furnizare a apei potabile și de evacuare a apelor uzate menajere. Respectarea normelor de protecție a mediului impune în zilele noastre construirea unei stații de epurare ultramoderne.

În ceea ce privește rezolvarea alimentarii cu apa este obligatorie schimbarea conductelor magistrale și secundare vechi, întrucât au fost depășite din punct de vedere tehnic și a eficienței. Dacă în anul 1989 Beiușul nu avea contorizata distribuirea apei la consumator, în anul 2007 peste 90% din populație și agenți economici au fost contorizați. Acest fapt a dus la scăderea debitului pompat de la uzina spre consumator cu aproape 45%, în schimb calitatea apei a avut de suferit datorita poluărilor din amonte. Soluția a constat în găsirea unei noi surse de alimentare cu apa pe Valea Finișului, captarea și aducțiunea acesteia și schimbarea și redimensionarea conductelor ce deservesc populația municipiului.

Beiușul s-a confruntat până nu demult cu o ineficienta în ceea ce privește colectarea, transportul și neutralizarea deșeurilor menajere și industriale. În prezent s-a demarat un sistem de colectare selectiva chiar de la domiciliul fiecărui beiușean.

Prin creșterea volumului de deșeuri menajere și industriale halda de depozitare a ajuns la capacitatea maximă de depozitare, iar în anul 2009 a fost închisă și neutralizată. Având în vedere acest aspect s-au impus doua soluții complementare care în prezent sunt funcționale:

- Colectarea selectiva la consumator a deșeurilor menajere;
- construirea în paralel a unei stații de transfer.

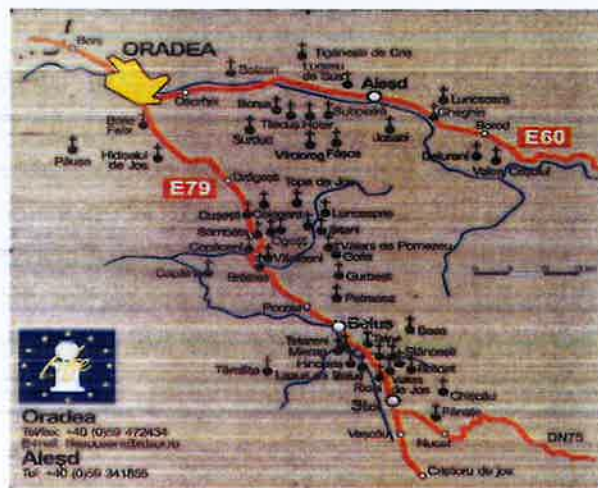
Prin urmare, facem mențiunea ca municipiul Beiuș va trebui să gestioneze colectarea selectivă și neutralizarea deșeurilor pentru o populație de aproximativ 80.000 oameni, din Beiuș și toate comunele și satele din Țara Beiușului.

Încălzirea locuințelor, a spațiilor comerciale, a unităților școlare, unităților industriale s-a realizat în anul 2007 prin furnizarea de agent termic provenit din apa geotermală. Se constata însă o folosire intensivă și nu întotdeauna eficientă a acestor minunate surse de energie.

Beiușul dispune la ora actuală de 2 sisteme de infrastructură de transport:

- drumul național Oradea – Deva;
- cele peste 100 de străzi.

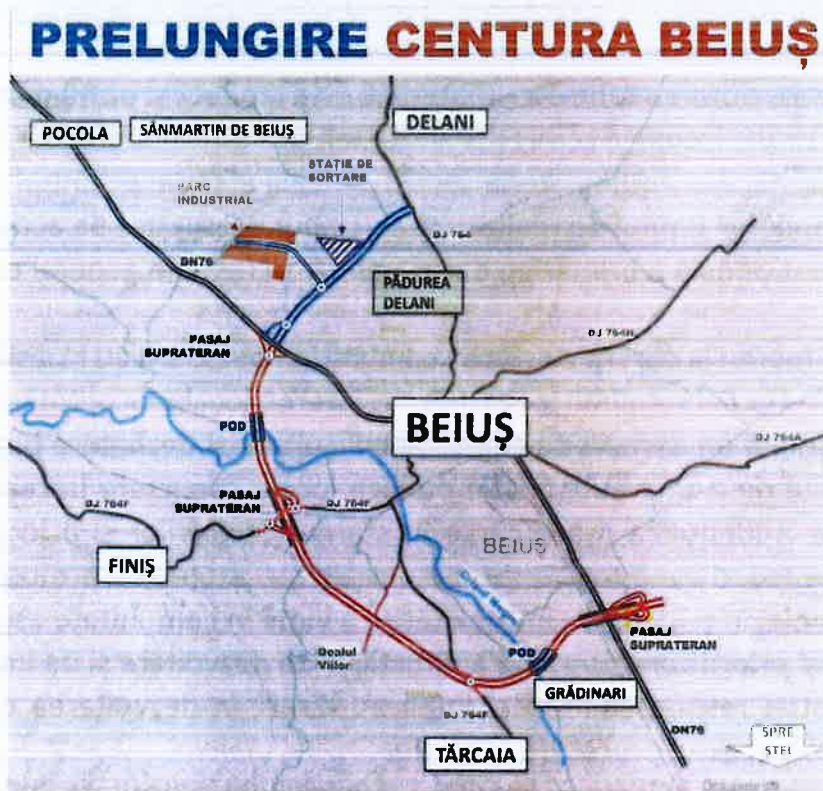
Creșterea traficului auto, poluarea fonică, slaba calitate a drumului național DN 76 Oradea – Deva impune găsirea unei soluții de construire a unui drum ocolitor. Peste 95% din străzile municipiului Beiuș sunt asfaltate, dar încă nu au rezolvate evacuarea apelor pluviale, asfaltul, pistele de bicicletă și trotuarele.

Consiliul Județean Bihor a aprobat în iunie 2022 indicatorii tehnico- economici aferenți centurii Beiușului.

Noul tronson de legătură se va continua din viitorul nod rutier al Centurii Beiuș, de la intrarea în municipiu, pe DN76, în zona depozitului Pantano. Va urca, spre stânga, printre stația de deșeuri și pădure, până la drumul județean spre Roșia.

Acest drum va fluidiza centrul orașului Beiuș prin preluarea traficului greu dinspre și înspre Cluj - Oradea-Deva.

ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ

Unitatea Administrativ Teritorială a municipiului Beiuș are obligația de a îndeplini atribuțiile stabilite prin Codul Administrativ publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 555 din 05 iulie 2019. Primarul, viceprimarul, secretarul municipiului și aparatul de specialitate al primarului constituie o structură funcțională cu activitate permanentă, care duce la îndeplinire hotărârile Consiliului Local și dispozițiile primarului, soluționând problemele curente ce apar în comunitatea locală.

Primăria Beiuș este organizată pe compartimente cu atribuții în principalele domenii de activitate, potrivit specificului și nevoilor locale, cu respectarea prevederilor legale și în limitele mijloacelor financiare de care dispune.

Primăria Beiuș funcționează într-o clădire aflată în centrul municipiului situată în P-ța Samuil Vulcan nr.14. În prezent, spațiul destinat activității administrative se află într-o stare de degradare fizică și morală improprie desfășurării optime a activității, necesitând reparații și refacerea finisajelor care să țină cont de utilitatea clădirii, dar și de specificul local. În plus, necesită o reabilitare generală, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii. De asemenea, birourile fiind mici și supra-aglomerate și lipsind săli

adequate pentru întâlnirile cu cetățenii și pentru consilierea acestora, se contribuie la îngreunarea apropierii dintre autoritățile publice locale și cetățeni.

De asemenea, dotarea tehnico – materială este limitată și uzată moral, astfel că se impun modernizări și înlocuiri în ceea ce privește tehnica de calcul și programele software utilizate de angajații din administrația locală pentru a reduce timpul de răspuns la solicitările cetățenilor și timpul de realizare a sarcinilor presupuse de activitatea curentă și activitatea investițională a primăriei, dar și pentru a crește în general calitatea actului administrativ.

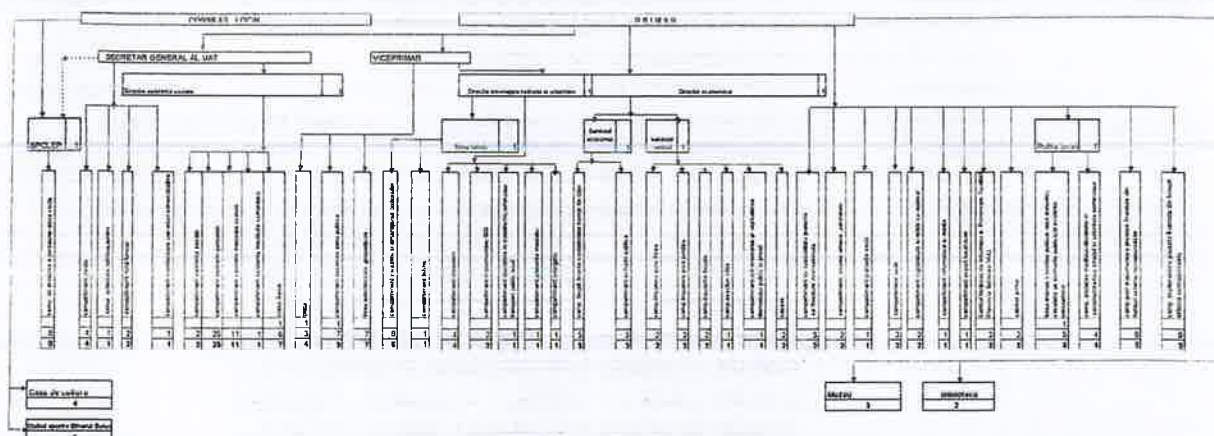
Pentru a fi mereu la curent cu starea comunității pe care o au în grijă, dar și pentru a informa și consulta cetățenii în probleme de interes local, autoritățile publice locale trebuie să întreprindă un demers constant de consultare și dezbatere publică. Astfel de demersuri au rolul de a ține autoritățile publice locale conectate la realitățile vieții în comunitate și de a identifica modificările în starea locuitorilor și a localității cât mai curând. De asemenea, o bună relație de comunicare cu cetățenii și posibilitatea acestora de a-și exprima opiniile și ideile de îmbunătățire a vieții în comunitate asigură premisele pentru alegerea și prioritizarea corectă a direcțiilor de dezvoltare și de investiții. În plus, cetățenii sunt astfel responsabilizați și implicați direct în dezvoltarea comunității lor, simțindu-se parte a acestui proces de evoluție.

Pentru o bună comunicare cu locuitorii municipiului, autoritatea publică locală din municipiul Beiuș trebuie să actualizeze strategia de comunicare și de relații publice, identificând cele mai potrivite canale de comunicare cu cetățenii (inclusiv comunicare la distanță cu cetățenii aflați în străinătate) și asigurându-se că informațiile ajung în timp util și în mod transparent la fiecare cetățean interesat. În acest sens sunt absolut necesare următoarele demersuri:

- Actualizarea site-ului municipiului astfel încât să prezinte o interfață mai atractivă
- Organizarea unor dezbateri publice periodice cu privire la problemele de interes major.

Aspecte pozitive se remarcă în ceea ce privește asigurarea unor servicii online: plată taxe și impozite; de asemenea, contul de Facebook al primăriei: <https://www.facebook.com/PrimariaMunicipiuluiBeius> este permanent actualizat cu informații relevante pentru comunitate, pagina înregistrând peste 3500 de urmăritori.

Un alt resort de dezvoltare pe care autoritățile publice locale îl au la dispoziție este asocierea și cooperarea, acestea având dreptul să se asocieze cu alte entități sau autorități publice din țară sau din străinătate, unindu-și eforturile, resursele și know-how-ul și formând asociații, fundații sau asociații de dezvoltare comunitară sau intercomunitară. Aceste asociații au scopul de a realiza în comun diferite proiecte de dezvoltare de interes zonal sau regional.

ANALIZA SWOT

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
Geografia arealului	- forme variate de relief – luncă, deal, munte - rețea hidrografică bine reprezentată - resurse naturale importante pentru domeniul construcțiilor - apă geotermală - păduri bogate în vânat	- terenuri degradate - arderea materialului lemnos (centrale termice) - depozitarea gunoii de grajd, a îngrășămintelor și a pesticidelor direct pe sol - fiind depresiune, gazele emise de autovehicule sau încălzirea cu combustibili solizi rămân la sol și poluarea se simte puternic în unele zile de toamnă până primăvara - poluare urbană și fonică datorată traficului rutier	- reconversia funcțională a terenurilor virane degradate/ neutilizate/ abandonate și reincluderea acestora în circuitul social/ economic sau ca rezervă de teren pentru viitoare investiții la nivelul orașelor (POR Axa3) - utilizarea resurselor regenerabile (soare, apă geotermală) pentru tranziția energetică bazată pe eficiență energetică, emisii reduse, sisteme inteligente de energie (POIM, PODD Axa 1, POR Axa 3) - extinderea sistemului de colectare separată a deșeurilor reciclabile; extinderea capacităților de sortare și reciclare; extinderea sistemului de colectare separată a biodeșeurilor; realizarea de capacități de compostare pentru deșeurile verzi, întărirea capacității de pregătire pentru implementarea economiei circulare (PODD Axa 2) - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor va finanta	- extinderea terenurilor degradate - pierderea valorilor naturale - menținerea utilizării surselor neregenerabile de energie - creșterea emisiilor de CO2 - depozitarea deșeurilor în locul reciclării acestora - Reducerea semnificativă a spațiilor verzi și împădurite din ultimii 20 de ani

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
			managementul Inundațiilor (PODD Axa 4)	
Demografie	- populație majoritar tânără - echilibru între populația masculină și feminină - spor natural pozitiv	- Planurile de viitor ale tinerilor din Beiuș includ dorința sau necesitatea de a pleca din oraș, majoritatea fiind hotărâți să plece din cauza slabei dezvoltări economice, a posibilităților limitate în ceea ce privește angajarea (număr scăzut al locurilor de muncă și salarii mici) sau de petrecere a timpului liber, sau pur și simplu pentru că vor să urmeze o facultate, iar Beiuș nu le oferă multe oportunități în general. - evoluție descendentă a populației - rata analfabetismului crescută - migrația populației spre alte orașe din România sau din străinătate - lipsa unor alternative de educație - lipsa sprijinului în demararea unei afaceri - insuficiente soluții pentru persoanele cu dizabilități sau din categorii dezavantajate	- digitizare și interoperabilitate pentru educație, cultură și ocupare (POCID) - centre de recuperare medicală, recuperare neurologică și post-traumatică), paliative și îngrijiri pe termen lung (POS Axa 3) - servicii de ocupare publice sau privați, în vederea oferirii de servicii de ocupare (POCU) - înființarea/dezvoltarea de centre/cluburi de tineret care oferă activități specifice adaptate tinerilor (consiliere deschisă și individuală pentru tineri, ateliere de lucru, de creativitate, dezvoltarea competențelor antreprenoriale, sociale, civice, mici stimulente pentru participare la instruiți în ocupații diverse etc.) (POCU) - Promovarea și furnizarea unor pachete integrate de măsuri de activare a tinerilor - consiliere, inclusiv antreprenorială, mediere, prime de ocupare, subvenții angajatori, formare profesională/ucenicil/stagii, evaluare de competențe, programe de a doua șansă, prime de instruire destinate acoperirii cheltuielilor asociate instruirii - transport, masă etc., subvenționarea costurilor aferente școlii de șoferi, stimularea tinerilor pre-ocupare prin stagii scurte la diferiți angajatori pentru a lua contact cu domeniul respectiv de activitate, stimularea angajatori post-ucenicie (POCU) - Stimularea angajatorilor pentru utilizarea unor forme de muncă flexibile și pentru finanțarea investițiilor care să permită utilizarea acestor forme (POCU) - Programul "Voluntar Sâmbătă" (acordare de granturi); familiarizarea tinerilor cu rigorile solicitate la	- continuarea scăderii demografice - creșterea sărăciei - deprofesionalizarea populației - creșterea numărului persoanelor fără un loc de muncă

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
			un loc de muncă, cu aspectele ce țin de practicarea unei meserii; dezvoltarea competențelor transversale (POCU) - sprijin antreprenorial; granturi pentru inițierea de noi afaceri (scheme de tip strat-up Student, Diaspora, Rural, Restart, etc) (POCU) - dezvoltarea de servicii sociale, educaționale, de sănătate, de ocupare, sa favorizeze incluziunea sociala a grupurilor dezavantajate (POCS) - acordarea de vouchere before/after school (POCS) - Acordarea de vouchere pentru activități de weekend ale copiilor (sport, creație, arta) (POCS) - finanțarea cursurilor de recalificare pentru părintele singur cu venituri mici, care dorește schimbarea domeniului profesional (POCS) - Call center de urgenta si dispozitive (brățări etc.) pentru asistarea persoanelor dependente (persoane în vârstă singure, persoane cu dizabilități) (POCS) - înființarea si dezvoltarea de noi servicii destinate vârstnicilor prin subvenționarea costurilor îngrijirii si al serviciilor conexe pentru bătrânii singuri (POCS) - dezvoltarea serviciilor de îngrijire pe termen lung, in vederea prevenirii instituționalizării persoanelor cu dizabilități; (POCS) - creșterea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități prin asistarea lor prin tehnologie asistiva: aparate mobilitate, softuri de citire pentru nevăzători etc; calificarea resursei umane existente si disponibile la nivel local/ in familie prin finanțarea cursurilor pentru dobândirea calificării de Asistent Personal Profesionist (POCS)	

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
			- asigurarea pachetului de sprijin școlar (rechizite, îmbrăcăminte și încălțăminte sezon rece); (POCS) - asigurarea unei mese calde (masa pe roți, cantine sociale) precum și masuri acompaniament. (POCS)	
Rețeaua hidrografică	- foarte bine reprezentată, municipiul este străbătut de Crișul Negru și Valea Nimăiești	- există risc de inundații în zonele care nu au fost îndiguite - poluarea râurilor cu deșeuri, dar și reziduri sau ape uzate	- managementul inundațiilor și reducerea impactului acestora, măsuri pentru sistemul de gestionare a riscurilor prin regularizare și recalibrare (PODD, Axa 4) - valorificarea potențialului albiei râurilor pentru zone de agrement	- afectarea locuințelor și a infrastructurilor existente pe malurile râurilor
Gestionarea deșeurilor – economie circulară	- există centre de colectare fier vechi, baterii uzate, DEEE - centrul de colectare deșeuri voluminoase - în 2009 s-a finalizat închiderea depozitului pentru deșeuri municipale - există operator care colectează deșeurile pe 5 fracții	- lipsa unui sistem digitalizat de ecologizare - depuneri necontrolate de deșeuri de materiale din construcții și animaliere provenite din gospodăriile populației.	- îmbunătățirea și digitalizarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor (PODD, Axa 2) - extinderea sistemului de colectare separată a biodeșeurilor (PODD, Axa 2) - realizarea de capacități de compostare pentru deșeurile verzi (PODD, Axa 2) - întărirea capacității de pregătire pentru implementarea economiei circulare la nivelul autorităților publice (PODD, Axa 2)	- creșterea suprafețelor de teren afectate de deșeuri - scăderea calității apei ca urmare a deversărilor de deșeuri
Transport rutier	- drumul național DN 76 (E79) aflate în stare medie - drumuri agricole	- Lipsa unei centuri ocolitoare face ca transportul să fie îngreunat la nivelul municipiului (existența traficului greu); - Rețeaua de străzi secundare a municipiului cuprinde și străzi pietruite și din pământ, ceea ce le face greu practicabile; - Infrastructura de acces la zonele cu potențial turistic slab dezvoltată; - accesul la terenurile agricole este deficitar- ---	- construire centura ocolitoare (POT Axa 2, CNI) - Creșterea gradului de siguranță și securitate pe rețeaua rutieră de transport (POT, Axa 9; PNRR) - dezvoltarea infrastructurii urbane curate, inclusiv spre terenurile agricole (infrastructuri de transport, combustibili alternativi) (POR Axa 3) - Monitorizarea și gestionarea sistemului de trafic (POR, Axa2) - Crearea unei parări subterane în centrul municipiului (POR, Axa 2) - Dezvoltarea unui sistem de transport public curat în Municipiul Beiuș pe traseul Beiuș centru – Ștei.	- creșterea emisiilor de CO2 - poluare fonică - Creșterea constantă a numărului de autovehicule și afluxul tot mai mare al acestora dinspre localitățile limitrofe.

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
		lipsa transportului public local ce duce la supraaglomerarea traficului în special în orele de vârf. - lipsa reglementării transportului de marfă, de salubritate sau de altă natură la nivel local pentru vehiculele cu masa totală maximă autorizată mai mare de 3,5 tone care contribuie la crearea de ambuteiaje.	(achiziționarea a 5 autobuze) (PNRR, POR Axa 3)	
Transport feroviar	- există clădirea gării Beiuș - existența infrastructurii feroviare	- gara Beiuș nu mai este funcțională	- transport multimodal feroviar – rutler (POT, POR) - modernizare infrastructură gară - sistem de self ticketing - schimbare destinație clădire	- soluția privată să fie mai eficientă decât cea publică
Transport în comun	- există agenți economici care oferă servicii de transport: Bustrans și Autogenn	- agenții economici utilizează mijloace de transport poluante iar ritmul de înnoire a parcurilor auto va fi destul de lent - este foarte bine acoperită partea centrală a municipiului și mai puțin cartierele - având în vedere faptul că rutele fac legătura cu localități din România și din străinătate, modificarea orarului, conform nevoilor localnicilor, este una rigidă.	- Achiziționare 5 autobuze electrice/cu hidrogen și dezvoltarea unor culoare de mobilitate (POR axa 3) - infrastructuri pentru combustibili alternativi (POR axa 3) - Dezvoltarea unei rețele de transport public local	- creșterea emisiilor de CO2 - poluare fonică
Transport velo	- există rute relevante echipate cu piste de biciclete	- nu există o rețea integrată care să asigure un transport velo coerent	- rețea trafic velo - stații biciclete - stații încărcare electrică (POR, Axa 2)	- teren insuficient pentru a dezvolta o extindere propice a unei rețele complexe velo
Telecomunicații	- Infrastructură bună de	- nu toți cetățenii au acces la aceste servicii	- creșterea vitezei de internet - digitalizarea serviciilor de telecomunicații	- Creșterea gradului de uzură al infrastructurii și al

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
	telecomunicații (telefonie fixă, mobilă, internet și televiziune)		- pot fi atrași specialiștii în IT și telecomunicații	echipamentelor din dotare
Alimentare cu apă, canalizare și stație de epurare	- deservește 98% din populație	- sunt necesare lucrări reabilitare și extindere (alimentare cu apă și corespondent, canalizare) - nu sunt realizate lucrări de protecție a surselor de apă - stația de epurare nu este modernizată și nici nu funcționează la capacitatea necesară - apa potabilă care deservește în prezent populația este foarte calcificată și afectează aparatura electrocasnică prin depunerile de calcar - canalizare precară în unele zone periferice care necesită folosirea unor pompe pentru a fi funcțională	- Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată – reabilitare, modernizare cu sistem SCADA, extindere (PODD, Axa 2, PNRR) - investiții în modernizarea, creșterea capacității și digitalizarea stației de epurare (PODD, Axa 2, PNRR) - investiții în managementul nămolului rezultat în cadrul procesului de epurare a apelor uzate/tratare a apei potabile (PODD, Axa 2, PNRR) - investiții într-o stație de decalcificare a apei.	- deversarea în grădini sau în cursuri de apă - serviciul fiind delegat la Oradea, nu întotdeauna interesul pentru dezvoltare și investiții este orientat spre Beiuș.
Alimentare cu energie electrică	- locuințe sunt racordate la sistem - rețeaua stradală reabilitată parțial	- extindere rețea electrică și în zonele noi ale municipiului - extindere și modernizare sistem iluminat public	- echipamente și sisteme Inteligente pentru asigurarea calității energiei electrice(PODD, Axa 1); - implementarea de soluții digitale pentru izolarea defectelor și realimentarea cu energie(PODD, Axa 1); - digitalizarea stațiilor de transformare și soluții privind controlul rețelei de la distanță (PODD, Axa 1) - integrare stații în SCADA(PODD, Axa 1); - măsuri de creștere a adecvatei rețelei naționale de energie electrică(PODD, Axa 1); - producerea de curent electric din surse regenerabile (PODD, Axa 1)	- scăderea condițiilor de trai - incapacitatea de a furniza utilitățile de bază agenților economici care se dezvoltă în zonele noi ale municipiului - creșterea infraționalității - creșterea emisiilor de CO2

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
			- iluminat public inteligent (POR, Axa2) - transferarea tuturor rețelelor electrice în subteran	
Alimentare cu gaz metan	- proximitatea de magistrala de gaz - obținere autorizație realizare rețea de alimentare cu gaz	- lipsa sistemului de alimentare cu gaz	- Dezvoltarea infrastructurii inteligente din surse regenerabile pentru gospodărie și obiective social culturale – gaz cu hidrogen (PNRR, programe guvernamentale)	- scăderea condițiilor de trai - creșterea emisiilor de CO2
Infrastructura educațională	- existența a 3 licee, 1 școală post-liceală, 1 școală primar-gimnazială și 1 grădiniță cu creșă - existența a 2 terenuri de sport - existența unei baze sportive - personal educațional cu experiență și rezultate foarte bune obținute de elevi la nivel național și chiar internațional - existența unui club de robotică la Beiuș care atrage în continuare interesul elevilor - existența unui bazin didactic de înot.	- clădiri vechi ineficiente energetic - ateliere, săli de clasă și laboratoare dotate insuficient și neadaptate la noile standarde educaționale - lipsa perfecționărilor în domeniul digital - lipsa utilizării instrumentelor moderne de educație on-line (softuri specializate, aplicații etc) - lipsa unor programe de atragere a populației școlare - lipsa unor centre de formare profesională - lipsa digitalizării serviciilor educaționale	- reabilitarea, extinderea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a clădirilor în care se desfășoară act educațional teoretic și/sau tehnic (PNRR; POR, Axa 3, Axa 6) - construire sală de sport - creșterea numărului de creșe (POR, Axa 6) - dezvoltarea învățământului dual (POR, Axa 6) - dotarea sălilor de clasă, a laboratoarelor și a atelierelor din învățământul teoretic sau tehnic, schimbarea mobilierului (PNRR, POR Axa 6) - centru de formare profesională (POR, Axa6) - perfecționarea personalului didactic din toate instituțiile de învățământ (POCU, Axa 6) - implementarea unor măsuri de atragere a populație de vârstă școlară (vouchere before/after school; vouchere pentru activități de weekend ale copiilor (sport, creație, arta); finanțarea cursurilor de recalificare pentru părintele singur cu venituri mici, care dorește schimbarea domeniului profesional; organizarea de tabere; consiliere, orientare în cariera, dezvoltare personală și dezvoltarea de abilități de viață independentă, monitorizare post-intervenție în vederea asigurării sustenabilității măsurilor; asigurarea pachetului de sprijin școlar (rechizite, îmbrăcăminte și încălțăminte sezon rece); asigurarea unei mese calde (masa pe roți,	- migrarea spre alte orașe cu o infrastructură mai bună și cu programe educaționale mai atractive - deprofesionalizarea personalului - creșterea numărului de persoane care părăsesc timpuriu școala

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
			cantine sociale) precum și masuri acompaniament) – POCS - digitalizarea serviciilor educaționale (POR) - Promovarea și furnizarea unor pachete integrate de masuri de activare a tinerilor (consiliere, inclusiv antreprenorială, mediere, prime de ocupare, subvenții angajatori, formare profesională/ucenicii/stagii, evaluare de competențe, programe de a doua șansă, prime de instruire destinate acoperirii cheltuielilor asociate instruirii) - Săptămâna antreprenoriatului – dezvoltarea antreprenoriatului în rândul tinerilor (POCU, Axa6) - achiziție microbuze verzi (PNRR) - SMART LAB – imprimante 3D monocolor, o imprimantă 3D policoloră, scanere 3D, un laser 3D, roboți educaționali multifuncționali, kituri robotice pentru începători, echipamente de VR, e creioane 3D/doodler, tablă interactivă, laptopuri, softuri educaționale digitale, materiale consumabile (PNRR)	
Infrastructura de sănătate	- existența unui spital orășenesc - existența unui spital de psihiatrie - Unitatea de asistență medico-socială - cabinete medicale individuale medic de familie, stomatolog, dermatolog, psiholog - 2 puncte de recoltare și analize medicale. - 14 farmacii umane și 4 farmacii veterinare	- clădiri vechi, ineficiente din punct de vedere energetic - lipsa unor dotări performante - lipsa digitalizare servicii medicale - nu există un sistem eficient de medicină școlară - nu există un sistem funcțional de sănătate în unitățile de învățământ - ambulatoriu insuficient dezvoltat - centru de asistență medico-	- centru de asistență medicală comunitară (educația pentru sănătate și profilaxia bolilor, prin promovarea unui stil de viață și mediu sănătos; mobilizarea populației pentru participarea la programele de vaccinare, controale medicale profilactice etc.; promovarea sănătății reproducerii și planificarea familială; îngrijirea și asistența medicală la domiciliu, curativă și de recuperare. în vederea reînserieri sociale; acordarea de îngrijiri paleative la domiciliu. (POS, Axa2) - modernizare sediu ambulator și dezvoltarea serviciilor oferite de ambulatoriu: îngrijiri	- incapacitatea de a controla pandemii - scăderea calității vieții cetățenilor

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
	- existența heliportului din incinta spitalului municipal Beiuș.	socială insuficient dezvoltat	paliative, one day surgery etc (POS, Axa 2) - eficiența energetică la Spitalul Municipal Beiuș (Por, Axa 4, POS, Axa 2) - dezvoltarea rețelei de medicină școlară (POS, Axa 2) - dezvoltarea infrastructurii serviciilor de sănătate din unitățile de învățământ (POS, Axa 2) - pregătirea profesională a personalului (POCU, POS, Axa 2) - centru de recuperare medicală (POS, Axa3) - reabilitarea, modernizarea și eficientizarea energetică a clădirilor (POS, Axa4) - digitalizarea serviciilor medicale (POR, POS Axa 5) - dotare cabinete medici de familie (PNRR) - reabilitare clădire dispensar - datorită existenței apei geotermale și a excelenței amplasări a Beiușului într-o zonă potrivită pentru asta se pretează realizarea unui complex balneoclimateric.	
Infrastructura culturală	- cinematograf - Casina Română - Muzeu - biserici vechi și bisericuța de lemn de la spital - biblioteca municipală și cele școlare - Clubul copiilor și Clubul "Micul Beiușean" - Casa de cultură - Statul și monumente	- nu există un centru de tineret cu rolul de a identifica și aborda nevoile culturale ale comunității reprezentate, de a susține proiecte, manifestări și activități culturale locale și de a fi, în general, un catalizator cultural comunitar – permițând formarea și consolidarea unei identități culturale locale - biblioteca funcționează după principii învechite, neatractive pentru tineri - muzeul funcționează după	- centru de tineret – hub cultural (POR, Axa 7) - digitalizarea bibliotecii -HUB de învățare și dezvoltare de aptitudini digitale pe tot parcursul vieții, bibliotecă virtuală (POCID, POR, PNRR) - tur virtual al clădirilor (POR) - înființare punct muzeistic la casa de cultură - Digitalizare Muzeu și Clubul copiilor - revitalizarea și modernizarea cinematografului sau realizarea unui nou, la standardele actuale.	- orientarea tinerilor spre alte centre urbane în care au spații pentru a se exprima - distrugerea monumentelor locale

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
Infrastructura cultelor	- există biserici - bisericile sunt bine conservate	- se impune eficiența energetică a bisericilor	- reabilitare sistem de încălzire și eficiență energetică - digitalizarea serviciilor, website de prezentare pentru biserici (POR, Axa2)	- scăderea interesului tinerilor pentru păstrarea unor tradiții bisericești considerate învechite, dar care de altfel sunt parte a culturii poporului român - rezistența unor biserici conservatoare la modernitate și la utilizarea tehnologiilor moderne.
Infrastructura sportivă	- bază sportivă - terenuri de sport	- nu există terenuri pentru activități sportive moderne – pumptrack, teren parkour, fitness în aer liber, pistă de role, patinoar/ skate-park - nu există piste speciale pentru alergat în parcuri sau la pădure.	- dezvoltarea infrastructurii sportive și de agrement pumptrack, teren parkour, fitness în aer liber, pistă de role, patinoar/ skate-park (POCS, POR) - construire sală de sport (POR) - bază sportivă tip I - realizarea unor piste pentru alergat.	- terenurile degradate nu vor dobândi funcționalitate în folosul comunității ci vor deveni spații destinate depozitării ilegale a deșeurilor menajere sau din construcții - nu există un sistem de educație sau de informare orientat spre motivarea tinerilor sau adulților să facă mișcare
Infrastructură asistență socială	- existența unor locuințe sociale - existența la Beiuș a unei organizații non-profit, Asociația Casă Dragă Casă, care activează în domeniul locuirii și a construit în Beiuș și zona metropolitană peste 150 de locuințe sociale	- nu există un centru de zi pentru persoane vârstnice - nu există cantina socială - nu există centru de recuperare pentru copii - nu există un centru pentru persoanele fără adăpost	- centru social multifuncțional: dezvoltarea deprinderilor de viață independent, consiliere, orientare în cariera, dezvoltare personală, creșă. - antreprenoriat social - centru pentru persoane vârstnice - Reducerea disparităților între copii în risc de sărăcie și/sau excluziune socială și ceilalți copii presupune sprijin pentru familiile monoparentale sărace - Servicii pentru persoane vârstnice care vor viza încurajarea incluziunii active a persoanelor în vârstă prin măsuri privind asigurarea îmbătrânirii active; dezvoltarea unor programe pentru încurajarea participării	- creșterea numărului de persoane asistate - scăderea numărului de persoane ocupate

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
			vârstnicilor la viață socială, prevenirea izolării, precum și pentru prevenirea instituționalizării (programe inter generaționale, servicii terapie ocupațională etc) - dispozitive (brățări etc.) pentru asistarea persoanelor dependente (persoane în vârstă singure, persoane cu dizabilități) etc; înființarea și dezvoltarea de noi servicii destinate vârstnicilor prin subvenționarea costurilor îngrijirii și al serviciilor conexe pentru bătrânii singuri, din mediul urban - susținerea încadrării pe piața muncii SAU a creșterii angajabilității persoanelor cu dizabilități - creșterea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități prin asistarea lor prin tehnologie asistivă: aparate mobilitate, softuri de cîltire pentru nevăzători etc - calificarea resursei umane existente și disponibile la nivel local/ în familie prin finanțarea cursurilor pentru dobândirea calificării de Asistent Personal Profesionist - asigurarea pachetului de sprijin școlar (rechizite, îmbrăcăminte și încălțăminte sezon rece); asigurarea unei mese calde (masa pe roți, cantine sociale) precum și masuri acompaniament. (POCS) - Realizarea unor parteneriate cu ONG-urile și mediul de afaceri local în beneficiul celor care au nevoie de asistență socială pe diverse paliere	
Infrastructură siguranța publică	- post de poliție - pompieri - jandarmerie - poliție locală	- toate imobilele în care funcționează sunt vechi și nereabilitate	- reabilitare și modernizare sedii instituții publice (PNRR) - reabilitarea, modernizarea și dotarea remizei de pompieri din municipiul Beiuș (PNRR) - digitalizarea serviciilor de siguranță publică (POR, Axa 2) - Creșterea siguranței cetățenilor	- Scăderea capacității de intervenție
Agrement și spații verzi	- Ștrand	- spații dintre blocuri amenajate	- Centru de tineret – Aventura park, bazin de înot, locuri de	- creșterea emisiilor de CO2

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
	- Parcul și zona de agrement - pădurea Delani - promenada de pe marginea râului Valea Nimăieștilor - digul pe lângă râul Crișul Negru	- insuficient pentru a fi atractive - lipsa "parcurilor de buzunar" verzi - insuficiente locuri de joacă pentru copii - insuficient exploatată zona lacului	- Joacă, spații pentru organizarea de evenimente în și outdoor - Regenerare urbană - Reamenajarea și îmbunătățirea a 3 parcuri din Municipiul Beiuș, respectiv spațiu verde, în vederea reducerii poluării și creșterii calității vieții locuitorilor. - Reconvertirea unor terenuri degradate și transformarea în locuri de recreere și sport - Amenajarea și/sau extindere pe Valea Nimăieștilor și pe Crișului Negru cu promenadă – trasee pietonale, piste pentru biciclete și locuri de odihnă; crearea unui circuit de alergare și plimbare, cu platforme belvedere; Amenajare plajă urbană) (POR, Axa 6) - Amenajarea perdea forestieră care să separe o viitoare pistă de biciclete de viitoarea centură a Beiușului.	- scăderea condițiilor de trai - defrișări și tăieri de arbori atât din pădurea Delani cât și din zona urbană
Obiective turistice	- zona carstică Remetea - Meziad - Roșia - valea Finișului - zona carstică Dobrești - Vida - defileul Crișului Negru (defileul Șoimi - Borz) - platoul carstic Dumbrăvița de Codru - bisericile de lemn și meșteșugurile populare - Case memoriale – de exemplu Gheorghe Pituț la Săliște de Beiuș, Traian Dorz la Mizieș.	- reabilitare și eficiență energetică a bisericilor - tur virtual clădiri	- reabilitarea obiectivelor turistice - revitalizarea și valorificarea tradițiilor și meșteșugurilor locale și punerea în valoare a cojocului blănesc - realizarea unui "sat viu" care să cuprindă cele mai importante și reprezentative construcții sau spații de atracție: biserica, zona agricolă cu animalele, fântâna ca sursă de apă, târgul, zona de recreere, aproximativ 10 case specifice diverselor meserii practicate în zonă, iar toate să fie populate de către meșteșugari care prezintă procesul de producere a diverselor bunuri meșteșugărești. - punerea în valoare a conceptului de "târg" care a consacrat Beiușul de-a lungul istoriei sale.	- pierderea identității culturale
Activitate economică	- 516 agenți economici din domenii diverse - parcul industrial	- lipsa tehnologiilor moderne - lipsa facilităților pentru tineri	- incubator start-up pentru tineri - Reabilitare și modernizare Centru de afaceri agroalimentar	- migrarea populației - scăderea numărului de locuri de muncă

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amplasament
		- lipsa coeziunii cu mediul rural cu atât mai mult cu cât municipiul funcționează ca un pol de dezvoltare pentru comunitățile rurale din apropiere	- BUSINESS SMART HUB (POR, Axa 1) - RURBAN - CLUSTER RURAL (POR, Axa 1) - dezvoltarea turismului - facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri - Hub Inovativ Digital - dezvoltarea de noi produse, precum și transfer tehnologic în vederea generării noilor linii de producție pentru aceste produse; - dezvoltarea și implementarea de noi modele de afaceri pentru IMM-uri, în special pentru internaționalizare - dezvoltarea competentelor la nivelul IMM-urilor - infrastructuri de inovare - digitalizarea firmelor - formarea profesională a angajaților inclusiv calificare și recalificare - programe de tip shadow/tutelă/tutoriat pentru formarea lucrătorilor noi; - stimularea / încurajarea inițiativelor de voluntariat în rândul vârstnicilor. - colaborarea mediului de afaceri cu învățământul dual	- lipsa personalului calificat și înalt calificat
Clădiri publice și private	- serviciile publice sunt bine reprezentate în oraș - patrimoniu locuit bine reprezentat	- instituțiile publice funcționează în instituții improprii (inclusiv primăria)	- eficientă energetică blocuri - Eficientizare energetică clădire sediul Primăriei Municipiului Beiuș - Eficientizare energetică clădire Administrația Finanțelor Publice - Eficiență energetică clădire cinematograf - Eficientizare energetica clădire bibliotecă (PNRR) - REABILITAREA MUZEULUI MUNICIPAL DIN BEIUȘ (POR)	- afectează estetica municipiului - afectează buna desfășurare a activităților
Administrație și guvernare	- Un aparat de specialitate cu personal bine pregătit - sistem on-line de plata taxe și impozite	- Website primăriele prea puțin prietenos - Prea puține servicii on-line - Lipsa conexării informațiilor între instituțiile publice - Lipsa unui server cu capacitate mare de stocare	- Servicii digitale care decurg din PUG (certificate de urbanism, autorizații) - POR, PNRR - Extinderea în on-line a tuturor serviciilor publice (POR)	- Creșterea timpului de obținere a documentelor - Lipsa atractivității comunicării cu instituțiile publice

Domeniu	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
		Lipsa unui server cu capacitate mare de stocare		

CAPITOLUL IV. STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE URBANĂ PROPUȘĂ

Municipiul Beiuș se dorește a fi un pol de dezvoltare cu o economie competitivă, o comunitate dinamică și creativă, cu dorința de dezvoltare echilibrată cu servicii publice performante și cu o bună coeziune urban-rural.

Chiar dacă în perioada 2014 – 2020 s-au implementat și încă mai sunt în implementare proiecte importante care au răspuns unor probleme importante ale comunității, totuși există încă probleme la nivelul infrastructurii de bază – mobilitate deficitară în unele zone, comunități dezavantajate social, precum și infrastructură și utilități publice ce trebuie modernizate și extinse, toate acestea afectând calitatea generală a vieții. Astfel, Strategia propune o abordare echilibrată, axată, pe de-o parte, pe creșterea calității vieții și modernizarea infrastructurii urbane, iar pe altă parte flexibilitatea serviciilor publice având la bază digitalizarea acestora, dar și pe o comunitate mai dinamică, implicată în mai multe activități culturale și sociale.

Municipiul Beiuș nu se dorește numai un oraș frumos și confortabil pentru cetățenii săi, ci și unul inteligent în care mediul de afaceri se dezvoltă pe coordonate ale tehnologiilor moderne. Intervențiile vor viza: management urban inteligent (îmbunătățirea comunicării cu cetățenii, mai multe instrumente digitale de soluționare a nevoilor comunității, hărți interactive, baze date deschise), servicii publice inteligente (sisteme SCADA pentru rețeaua de alimentare cu apă și canalizare, iluminat public inteligent, sisteme de monitorizare etc), îmbunătățirea mobilității (mijloace ecologice de transport, managementul parcarilor, stații electrice etc), creșterea calității condițiilor de mediu și a condițiilor de viață.

VIZIUNE

Viziunea este aceea de a realiza o creștere urbană inteligentă cu implicații asupra vieții urbane, a educației, a culturii și a dezvoltării economice.

MISIUNE

Misiunea este aceea de a asigura pârghiile necesare pentru ca nevoile identificate și care se vor identifica pe parcurs să-și găsească soluții astfel încât municipiul Beiuș să fie unul atractiv, durabil și performant.

OBIECTIVE STRATEGICE

Obiectivul general: Planificarea și managementul integrat și coerent al municipiului Beiuș, oraș inteligent, adaptat la era digitalizării și dezvoltat pentru bunăstarea cetățenilor săi.

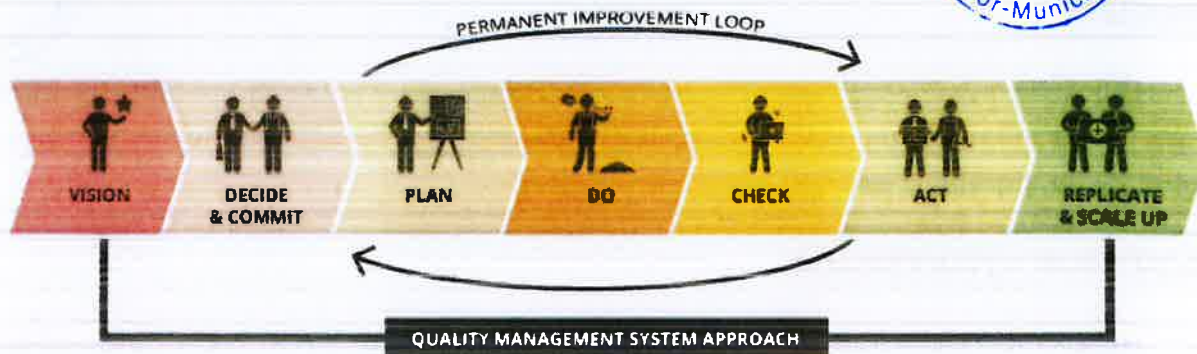
Obiective specifice:

Obiectiv specific 1: Beiuș oraș incluziv. Municipiul Beiuș va răspunde mult mai bine nevoilor cetățenilor prin intermediul serviciilor publice și va susține protecția socială și incluziunea persoanelor și familiilor vulnerabile, dezavantajate, marginalizate și supuse excluziunii sociale.

Obiectiv specific 2: Beiuș oraș verde. Regenerarea tuturor spațiilor degradate, refacerea spațiilor verzi și crearea unora noi, creșterea amprentei verzi a municipiului, eficiența energetică, energie curată, transportul verde și managementul deșeurilor.

Obiectiv specific 3: Beiuș oraș inteligent. Eficientizarea și simplificarea serviciilor furnizate către cetățeni prin implementare unor soluții digitale. Implementarea unor măsuri de incluziune digitală. Toate inițiativele smart inventariate pe nivelele de planificare strategică sunt mapate și în funcție de impactul pe care îl au în domeniile strategice smart city:

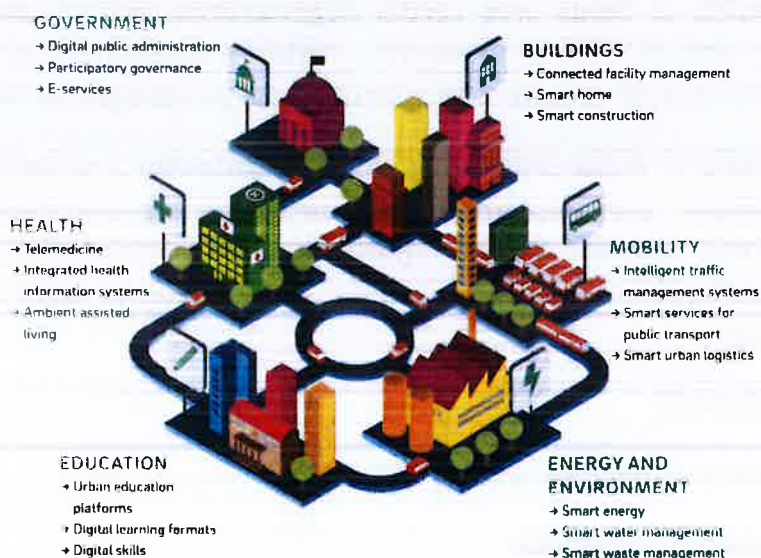
- economie SMART
- conectivitate și mobilitate urbană SMART
- energie și mediu inteligente
- oameni inteligenți
- condiții de viață SMART
- administrație inteligentă

Sursa: SMART CITY GUIDANCE PACKAGE

SMART CITY

ORAȘ INTELIGENT - STRATEGIE INTELIGENTĂ – BEIUȘ SMART CITY, UN ORAȘ CIRCULAR

Înainte de a deveni un oraș SMART toți factorii interesați ai comunității ar trebui să aibă în vedere identificare acelor aspecte care vor face municipiul cu adevărat SMART.

Sunt orașe precum Washington DC în care îmbunătățirea transportului public este problema primordială, dar pentru Chicago gestionarea deșeurilor, astfel încât să reducă numărul rozătoarelor, este mai important decât orice altceva, în timp ce în San Francisco implementarea unor aplicații care să identifice locurile de parcare disponibile din oraș s-a dovedit o intervenție publică de succes. Copenhaga și-a propus să devină neutră din punct de vedere a emisiilor de carbon și s-a orientat spre eficiență energetică și tehnologii

curate în timp ce Dubai s-a focusat pe rezolvarea problemelor generate de trafic, parcare și securitatea cetățenilor.

Pentru municipiul Beiuș care sunt cele mai importante obiective, ce își dorește administrația, ce își doresc cetățenii și ce își dorește mediul de afaceri? Care sunt punctele în care aceste deziderate se întâlnesc?

Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană evidențiază direcțiile identificate de administrație confirmate, în fazele de consultare publică cu cetățenii și cu mediul de afaceri, într-un concept unitar agreat, deoarece, potrivit EU Urban Agenda, în lipsa implicării cetățenilor nu se poate crea un model eficient de guvernantă.

Se accentuează direcția investițiilor vizate de către administrație: creșterea condițiilor de viață ale cetățenilor și creșterea atractivității și calității spațiilor publice. Aceste deziderate se vor realiza în condițiile unei bune guvernante ce se va caracteriza prin transparență și eficacitate.

Înainte de a prezenta portofoliul propunerilor de proiecte ale administrației, precizăm faptul că în virtutea principiului de a face mai mult decât un oraș inteligent, pentru a crea un mediu mai bun pentru toți actorii locali, strategia va pune accentul pe nevoile și specificitățile umane, dar și pe crearea unei culturi locale.

Modelul propus este unul mixt bazat pe conjugarea unui model centralizat specializat bazat pe economii de scară, cu un model descentralizat orientat spre proximitate.

Așadar, pentru a deveni un oraș mai mult decât inteligent, în primul rând este necesar a identifica:

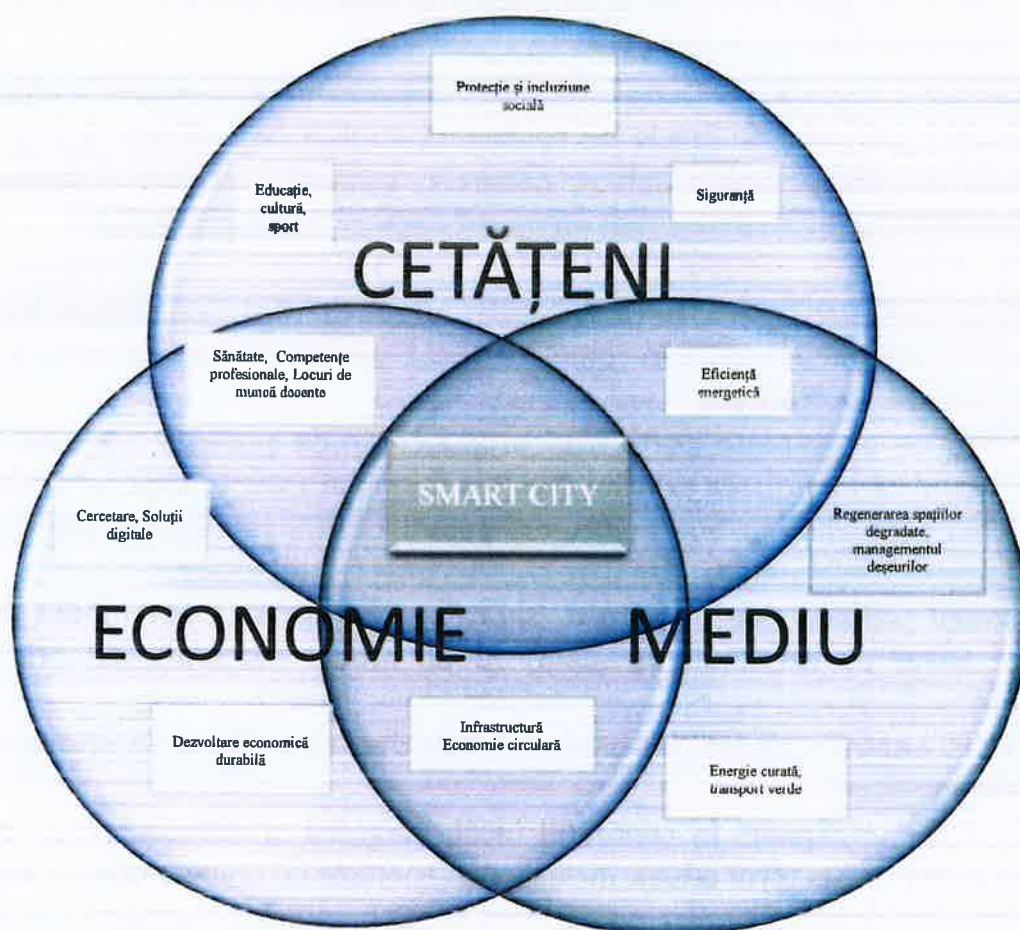
- Ce înseamnă "inteligent" în contextul local, pârghiile și domeniile de conexare a sectorului public cu sectorul privat. Inclusiv partenerlate cu universitățile și licee pentru dezvoltarea tehnologiei și furnizarea de modele open-source, modalități de implicare a cetățenilor în viața urbei. Sisteme de senzori care identifică aglomerația și care pot da, într-o aplicație, cea mai bună rută de a ajunge la destinație.
- Cota de "inteligentă" a municipiului.
- Finanțările care vor face posibile proiectele identificate.

Conceptul de oraș inteligent integrează tehnologia informației și comunicațiilor (TIC) și diverse dispozitive fizice conectate la rețea (Internet of Things sau IoT) pentru a optimiza eficiența operațiunilor și serviciilor municipiului și pentru a se conecta cu cetățenii.

Tehnologia inteligentă a municipiului permite administrației să interacționeze atât cu infrastructura municipiului, și să monitorizeze ce se întâmplă în oraș și cum evoluează municipiul, cât și cu cetățenii.

Așadar, un oraș inteligent este o zonă urbană care utilizează diferite tipuri de senzori de colectare electronică a datelor pentru a furniza informații care sunt utilizate în gestionarea eficientă a resurselor. Aceasta include datele colectate de la cetățeni, dispozitive și active care sunt procesate și analizate pentru a monitoriza și gestiona

sistemele de trafic și transport, centrale electrice, rețele de alimentare cu apă, gestionarea deșeurilor, aplicarea legii, sisteme de informații, școli, biblioteci, spitale și alte servicii.

Sursa: elaborat de către consultant

CAPITOLUL V. IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA STRATEGIEI

PORTOFOLIU DE PROIECTE

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
UN MEDIU DE AFACERI INOVATIV ȘI COMPETITIV						
1.	PARC INDUSTRIAL	Concept	10.000.000	2027	POR	Întreprinderi mici și mijlocii, companii industriale, forestiere, agricole și de servicii Primăria municipiului Beiuș Consiliul local al municipiului Beiuș Entități locale publice și private cu atribuții specifice
2.	BUSINESS SMART HUB	Concept	1.300.000	2024	POR, Axa 1	Dezvoltarea unui Incubator și accelerator de afaceri pentru tineri din sectorul IT&C și al noilor tehnologii

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
3.	START UP BEIUȘ	Concept	5.000.000	2024	POCU	Activități independente, antreprenoriat, înființare de întreprinderi
4.	RURBAN - CLUSTER RURAL	Concept	1.200.000	2025	POR, Axa 1	Identificarea ideii de afaceri precum și mentoratul în dezvoltarea afacerii, de asemenea se va asigura serviciul de promovare și de conexare cu posibila plată de desfacere. Colaborare, dezvoltarea unei strategii de management comune; brand, pagina web și alte publicații comune, atragerea de investiții, sprijin în elaborarea documentațiilor, încurajarea inovării și conectarea la piața globală.
5.	Formarea profesională a angajaților inclusiv calificare și recalificare	Concept	3.000.000	2024	POCU, Axa 6	Proiecte depuse de agenți economici
6.	Facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri	Concept	15.000.000	2027	POR, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
7.	Dezvoltarea structurilor de primire turiști și de agrement	Concept	8.000.000	2027	POR, Axa 6, GAL	Proiecte depuse de agenți economici
8.	Programe de tip shadow/tutelă/tutoriat pentru formarea lucrătorilor noi	Concept	3.000.000	2025	POCU, Axa 6	Proiecte depuse de agenți economici

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
9.	Stimularea / încurajarea inițiativelor de voluntariat în rândul vârstnicilor.	Concept	3.000.000	2026	POCU, Axa 6	
10.	Antreprenoriat social	Concept	5.000.000	2025	POCS, POCU, Axa 6	Modelul economiei sociale vine să propună o remodelare și o readaptare la noua realitate, susținând business-uri care plasează oamenii și indivizii înaintea profiturilor. În prezent, în Europa funcționează peste 2,8 milioane de întreprinderi în economia socială, reprezentând 10% din afacerile din UE, conform raportului „Evoluții recente ale Economiei Sociale în Uniunea Europeană”, emis de către CIRIEC-International.
11.	Colaborarea mediului de afaceri cu învățământul dual	Concept	2.000.000	2024	POR, Axa 6	Școala Profesională în sistem dual, înseamnă un parteneriat public privat, în care sunt implicați elevii și părinții sau tutorii legali pe deoparte, iar pe de altă parte mediul economic, operatorii, firmele care se implică să convingă părinții elevilor că a învăța

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						o meserie și a avea la vârsta majoratului un loc de munca bine plătit, este o prioritate.
12.	Înființarea unui birou unic (one stop shop) pentru dezvoltarea economică a municipiului Beiuș și relația cu mediul de afaceri	Concept	150.000	2025	POCID	Simplificarea procedurilor administrative și reducerea timpilor și costurilor aferente acestora, în beneficiul IMM și al întreprinzătorilor, prin înființarea și operaționalizarea biroului unic /one stop shop
13.	Constituirea unui grup de lucru pentru dezvoltarea economică a municipiului Beiuș	Concept	5.000	2022	Buget local	Identificarea oportunităților de dezvoltare, organizarea unui plan prin care agenții economici să acționeze complementar, acoperind o plajă cât mai mare de servicii, furnizări, lucrări.
14.	„Modernizare piața agroalimentară Municipiul Beiuș”	DALI	3.500.000	2027	POR	Localizare: Mun. Beiuș Obiectivul general al proiectului îl constituie regenerarea urbană și securitatea spațiilor publice prin realizarea unei piețe agroalimentare. La planificarea și elaborarea

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						proiectului se va ține cont de inițiativa Noul Bauhaus European, pentru a pune în practică Pactul Verde European și de a crea locuri de locuit accesibile, durabile și de calitate, prin colaborarea și interoperabilitatea artei și științei culturale, investițiile îmbinând cu succes principiile durabilității, esteticii și incluziunii din Noul Bauhaus european, în scopul găsirii de soluții accesibile, incluzive, durabile și atractive la provocările climatice. Prin proiectul propus vor fi utilizate soluții și a materiale bazate pe natură, care vor constitui o dimensiune importantă a transformării fizice.
IMPLEMENTAREA DE TEHNOLOGII DIGITALE ȘI E-GUVERNARE (DEZVOI TARFA CONCEPTULUI DE SMART-CITY)						
15.	Îmbunătățirea și digitalizarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor	Concept	3.500.000	2025	PODD, Axa 2	Amplasarea supraterană a unor containere de volum mare, accesul la acestea fiind controlat digital și permis doar locatarilor

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						arondați respectivei platforme de colectare. De asemenea, sistemul digital înregistrează individual fiecare utilizare a platformei și poate transmite aceste date atât Direcției Fiscale în vederea facturării, cât și fiecărui utilizator în parte. În acest mod cetățenii ar putea să își monitorizeze costurile, dar și să își dea seama dacă colectează selectiv corect. Acest sistem de deschidere cu cardul a fiecărui container va oferi cetățenilor posibilitatea să măsoare volumul de deșeuri pe fiecare fracție pe care îl aruncă în fiecare lună.
16.	Digitalizarea serviciilor de telecomunicații	Concept	5.000.000	2027	Bugete proprii, fonduri nerambursabile	Proiecte depuse de agenți economici
17.	Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată	Concept	4.000.000	2027	PODD, Axa 2, PNRR	reabilitare, modernizare cu sistem SCADA, extindere
18.	Investiții în modernizarea, creșterea capacității și digitalizare a stației de epurare precum și o stație de	Concept	1.000.000	2027	PODD, Axa 2, PNRR	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
	decalcifiere/dedurizare a apei furnizate în rețeaua de distribuție					
19.	Echipamente și sisteme inteligente pentru asigurarea calității energiei electrice	Concept	3.000.000	2025	PODD, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
20.	Implementarea de soluții digitale pentru izolarea defectelor și realimentarea cu energie	Concept	1.000.000	2025	PODD, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
21.	Digitalizarea stațiilor de transformare și soluții privind controlul rețelei de la distanță	Concept	2.000.000	2025	PODD, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
22.	Digitalizarea serviciilor educaționale	Conceptul a fost demarat prin implementarea unui proiect POIM	1.200.000	2024	POR	Adaptarea sistemului de educație și formare la evoluția tehnologică reprezintă un proces complex, necesar pentru pregătirea și perfecționarea resurselor umane și element esențial al dezvoltării, modernizării și inovării societății. Utilizarea noilor tehnologii digitale este calea directă pentru a face școala mai atractivă pentru elevi, mai adaptată nevoilor și stilului lor de viață, mai eficientă în a dezvolta competențe, generând educație pe tot parcursul vieții.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
23.	Digitalizarea serviciilor medicale	Concept	3.000.000	2026	POR, POS Axa 5	Grupul multidisciplinar de experți format de Comisia Europeană pentru găsirea celor mai bune căi de investiții în sănătate a realizat o analiză a impactului tehnologizării digitale asupra serviciilor de sănătate. Serviciile medicale digitalizate – intervențiile pentru pacienți, pentru furnizorii serviciilor de sănătate sau pentru manageri.
24.	Digitalizarea bibliotecii	Concept	600.000	2025	POCID, POR, PNRR	HUB de învățare și dezvoltare de aptitudini digitale pe tot parcursul vieții, bibliotecă virtuală
25.	Digitalizarea muzeului	Concept	600.000	2025	POCID, POR, PNRR	
26.	Digitalizarea serviciilor cultelor	Concept	200.000	2024	POR, Axa 2	website de prezentare, programări. Proiecte depuse de culte
27.	Digitalizarea serviciilor de siguranță publică	Concept	1.300.000	2024	POR, Axa 2	
28.	Digitalizarea firmelor	Concept	1.000.000	2025	POR, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
29.	Digitalizarea serviciilor oferite de primărie	Concept	400.000	2025	POR, Axa 2 POCA	o platformă digitală pentru susținerea activității și implicarea

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						cetățenilor în deciziile, proiectele, activitățile primăriei, bazată pe tehnologii IT tip "open source" și dublată de aplicații mobile, care va susține nevoia identificată mai sus și va permite adăugarea facilă de noi funcționalități, pe măsură ce primăria avansează pe calea susținerii digitale a activității, fără a mai necesita licențierii sau achiziții de sisteme IT. Piața muncii - toate locurile de muncă vacante din oraș (public, privat), salariu, funcție, contact - postare CV pe baza unui user și a unei parole Urbanism - se va crea un cod de urbanism care va centraliza toate condițiile de înălțime, culoare, regim de înălțime a clădirilor, tipuri de construcții în zonele municipiului (nu blocuri în zonele de case, nu zone de

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						locuit în zona industrială a municipiului). De asemenea, se va implementa un sistem de emiteri online a certificatelor de urbanism, a autorizațiilor de demolare, a autorizațiilor de construire. Taxe și impozite – plata taxelor și a impozitelor on-line Sistem GIS Utilități – plata on-line a utilităților Serviciul de parcare și închiriere trotinete și biciclete – plată on-line inclusiv pentru amenzi Sistem de petiții on-line Evidența populației – transmitere documente on-line (reduce timpi de așteptare până la procesarea documentelor) Serviciul cazier judiciar – transmitere documente on-line Cadastru – emiteri on-line a CF

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Sesizări - ridicarea gunoierului, animale abandonate, vehicule abandonate, prostituție, cerșetorie, ștergere graffiti etc. Proiectele comunității - vor fi prezentate zonele din oraș care pot fi reabilitate cu sprijinul comunității (model de succes implementat în municipiul Grenoble) cu poze, harta locației și secțiune pentru candidaturi de voluntariat, secțiune pentru propunerile cetățenilor. Situația terenurilor, spațiilor și caselor listate la vânzare.
30.	Digitalizarea serviciilor oferite de OCPI	Concept	500.000	2025	POR, Axa 2	Proiect depus de OCPI
31.	Digitalizarea serviciilor oferite de APIA	Concept	500.000	2025	POR, Axa 2	Proiect depus de APIA
32.	Aplicație digitală de transport, stații încărcare și parcare - smart mobility	Concept	200.000	2025	POR, Axa 2 AFM	Parcări disponibile, conexiune cu stație de biciclete/ trotinete, conexiune cu stații de încărcare electrice/ hidrogen, traseu piste de biciclete, stații bus.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
33.	Aplicație digitală turism	Concept	100.000	2025	POR, Axa 6	obiective, puncte de interes, evenimente
34.	Campanie de promovare a consumului de produse locale - platformă de promovare	Concept	30.000	2024	Buget local	Cartarea producătorilor de produse agricole, tipuri de produse și comenzi livrări la domiciliu
35.	Platformă de promovare a oportunităților de investiții în municipiul Beiuș și comunitățile învecinate	Concept	30.000	2024	Buget local	Inventarierea, cartarea și evaluarea activelor (spații construite, terenuri) disponibile pentru investiții, utilități puse la dispoziție. Bază de date cu agenții economici activi, cu domeniul de activitate
36.	Monitorizarea și gestionarea sistemului de trafic	Concept	1.500.000	2026	POR, Axa 2 PNRR	un singur centru de management al traficului în care se strâng toate informațiile din trafic: - senzori pentru colectarea informației referitoare la viteza și intensitatea traficului rutier; - senzori pentru colectarea datelor referitoare la condițiile meteo, gradul de vizibilitate rutieră; - camere de urmărire video, conectate la o rețea

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						de schimb de date cum ar fi fibra optică, sau modem-uri radio; - echipamente de poziționare prin satelit (GPS).
37.	Creșterea siguranței cetățenilor	Concept	700.000	2025	POR, Axa 2	Supraveghere video
38.	Creșterea vitezei de internet	Concept	800.000	2025		Proiecte inițiate de agenți economici
BEIUȘ, UN ORAȘ PRIETENOS CU MEDIUL						
39.	Reconversia funcțională a terenurilor virane degradate/ neutilizate/ abandonate și reincluderea acestora în circuitul social/ economic sau ca rezervă de teren pentru viitoare investiții la nivelul orașelor	Concept	800.000	2026	POR Axa3	Terenuri de agrement, zone de recreere etc
40.	Utilizarea resurselor regenerabile	Concept	8.000.000	2030	PODD Axa 1, POR Axa 3	soare, apă geotermală pentru tranziția energetică bazată pe eficiență energetică, emisii reduse, sisteme inteligente de energie
41.	Extinderea sistemului de colectare separată a deșeurilor reciclabile	Concept	2.900.000	2027	PODD Axa 2	
42.	Extinderea capacităților de sortare și reciclare	Concept	3.500.000	2027	PODD Axa 2	
43.	Extinderea sistemului de colectare separată a biodeșeurilor;	Concept	2.500.000	2027	PODD Axa 2	
44.	Realizarea de capacități de compostare pentru deșeurile verzi	Concept	2.500.000	2027	PODD Axa 2	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
45.	Întărirea capacității de pregătire pentru Implementarea economiei circulare	Concept	1.000.000	2027	PODD Axa 2	
46.	Managementul inundațiilor	Concept	3.000.000	2026	PODD Axa 4	Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor (valea Nimălești, Crișul Negru)
47.	Achiziția de echipamente pentru măsurarea poluanților în aerului ambiental	Concept	900.000	2027	PODD, Axa 3	
48.	Investiții în managementul nămolului rezultat în cadrul procesului de epurare a apelor uzate/tratare a apei potabile	Concept	3.000.000	2025	PODD, Axa 2, PNRR	
49.	Producerea de curent electric din surse regenerabile	Concept	20.000.000	2030	PODD, Axa 1	Utilizarea panourilor fotovoltaice – crearea unui parc fotovoltaic
50.	Iluminat public intelligent	Concept	3.500.000	2026	POR, Axa2	soluție inteligentă de telegestiune a iluminatului public, care asigură iluminarea potrivită pentru locul și momentul potrivit. Monitorizarea detaliată a rețelei electrice asigură un feedback în timp real pentru orice schimbare petrecută în întreaga rețea, reduce pierderile de energie și oferă instrumente avansate de optimizare a întreținerii.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Utilizând infrastructura existentă, economisiți bani și transformați rețeaua de iluminat într-o infrastructură inteligentă pentru viitor.
51.	Dezvoltarea infrastructurii inteligente din surse regenerabile	Concept	5.000.000	2026	PNRR	gaz cu hidrogen
52.	Reabilitarea, extinderea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a clădirilor în care se desfășoară act educațional teoretic și/sau tehnic	Concept			POR, Axa 3, Axa 6 PNRR	- Eficientizare energetică la grădinițe, școli și licee - reabilitare corp clădire Internat colegiul tehnic „IOAN CIORDAS”, Beiuș
53.	Achiziție microbuze verzi pentru transport elevi	Concept	800.000	2026	PNRR	Achiziția a 12 microbuze
54.	Achiziție 4 autobuze electrice/hidrogen	Concept	1.200.000	2026	PNRR	Achiziția a 4 autobuze
55.	Înlocuire sistem de încălzire și eficiență energetică la Spitalul Municipal Beiuș	Concept	800.000	2025	POR, Axa 4 – (POR, Axa 3, Axa 6 PNRR	
56.	Prăjită Municipiului Beiuș	Concept	400.000	2026	PNRR	
57.	Reabilitare sediu Pompieri	Concept	1.600.000	2026	POR, Axa 3	1. Reabilitarea și modernizarea Clădirii Pompierilor din Municipiul Beiuș 2. Dotarea Clădirii Pompierilor din Municipiul Beiuș cu echipamente și mașini de operațiuni.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
58.	Dezvoltarea infrastructurii de turism în Municipiul Beiuș prin dezvoltarea unui complex de agrement aquapark.	S.F.	25.000.000	2027	POR 2021-2027	Construire complex de agrement de tip-aquapark bazat pe resursa locală de apă geotermală și potențialul turistic local.
59.	Regenerarea spațiului urban din zonele de locuit colective ale Municipiului Beiuș	Concept	3.000.000	2027	POR 2021-2027	Îmbogățirea biodiversității prin plantarea unor arbori deosebiți, specii adaptate condițiilor. Instalarea elementelor de mobilier-urban-(coșuri de gunoi, bănci) Amenajarea unor alei pavate pietonale, folosite nerestricționat de pietoni; Amenajarea unui spațiu de odihnă care să deservească populației atât prin amenajarea de alei ale zonelor degradate din zonele de locuit colective, precum și a unor dotări pentru odihnă. Îmbogățirea biodiversității prin crearea de spații verzi ocupate cu gazon care odată ajunși la maturitatea deservesc pentru umbrirea cât mai bună a zonelor de odihnă.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Modernizarea infrastructurii pietonale în scopul de a impulsiona deplasarea non poluantă atât a cetățenilor cât și a persoanelor aflate în tranzit prin Municipiul Beiuș. Îmbunătățirea condițiilor prin asigurarea unei infrastructuri moderne și reabilitate atât pentru investitorii prezenți cât și pentru potențialii investitori care doresc să își desfășoare activitate în zona urbană. Asigurarea de condiții optime pentru scurgerea apelor pluviale evitându-se acumulările spontane de apă precum și costurile autorităților publice cu soluționarea acestor probleme.
60.	Reamenajarea și îmbunătățirea parcurilor din Municipiul Beiuș	Concept	800.000	2026	POR, AXA 3	Reamenajarea și îmbunătățirea parcurilor din Municipiul Beiuș, respectiv spațiu verde, în vederea reducerii poluării

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						și creșterii calității vieții locuitorilor. Reamenajarea aliniamentelor de arbori, arbuști, peluze - gazon, jardiniere și montarea de fântâni cromatice. Reamenajare alei pietonale cu zonă pentru pietoni și pistă de biciclete. Amenajare zone de relaxare pentru tineri și adulți (foișoare, mese cu scaune, bănci, hamace). Amenajare/ reamenajare locuri de joacă pentru copii. Infrastructură prietenoasă persoanelor cu dizabilități. Sisteme inteligente de irigații. Sistem de supraveghere video și iluminat inteligent cu panouri fotovoltaice. Construcții pentru expoziții și activități culturale. Construcții ușoare cu caracter provizoriu pentru activități de comerț și alimentație publică.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						ușoare cu caracter provizoriu pentru activități de comerț și alimentație publică Grupuri sanitare. Spații pentru întreținere.
62.	Amenajarea văii Nimăiești	Concept	9.000.000	2027	POR, Axa 6	cu promenadă – trasee pietonale, piste pentru biciclete și locuri de odihnă; Crearea unui circuit de alergare și plimbare, cu platforme belvedere; Amenajare plajă urbană)
63.	Reabilitarea blocurilor	Concept	10.000.000	2030	POR, Axa 3, PNRR	
64.	Efficientizare energetica clădire Biblioteca Municipală	Concept	400.000	2027	POR, Axa 3	
65.	Efficientizare energetica clădire sedlul Primăriei Municipiului Beiuș	Concept	1.200.000	2027	POR, Axa 3	
66.	Efficientizare energetica clădire Administrația Finanțelor Publice	Concept	900.000	2027	POR, Axa 3	
67.	REABILITAREA MUZEULUI MUNICIPAL DIN BEIUȘ	Concept	800.000	2027	POR, Axa 3	Renovarea completa, instalarea sistemului de încălzire geotermal si modernizare
68.	Efficientizarea energetică a Casinei Române	Concept	500.000	2025	PNRR	reabilitarea termoeenergetica a clădirii Casina Română din Municipiul Beiuș în suprafață de 471 mp

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
69.	Amenajarea "parcurilor de buzunar" verzi/locuri de joacă – 8 locații	Concept	1.800.000	2027	POR, Axa 3	1. Crearea a 8 locuri de joacă în spațiile dintre blocuri/case 2. Creare spațiu verde cu arbori, arbuști și gazon. 3. Amenajare alei cu bănci. 4. Sisteme inteligente de irigații. 5. Sistem de supraveghere video și iluminat inteligent cu panouri fotovoltaice.
70.	Amenajarea fâșiilor verzi	Concept	800.000	2027	POR, Axa 3	spații verzi pe marginea drumului - 1. Amenajare cu arbori și gazon. 2. Sistem inteligent de irigații
71.	Amenajarea unui inel verde pe limitele exterioare ale orașului.	Concept	4.000.000	2030	POR, Axa 3	o alee accesibilă atât pietonal cât și velo, mărginită de arbori, arbuști și alte plante indigene
72.	Reconversia unor terenuri degradate	Concept	1.200.000	2027	POR, Axa 3	Reamenajarea aliniamentelor de arbori, arbuști, peluze - gazon, Jardinere și montarea de fântâni cromatice. Reamenajare alei

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						piețonale cu zonă pentru pietoni și pistă de biciclete. Amenajare zone de relaxare pentru tineri și adulți (foișoare, mese cu scaune, bănci, hamace). Amenajare/ reamenajare locuri de joacă pentru copii. Infrastructură prietenoasă persoanelor cu dizabilități. Sisteme inteligente de irigații. Sistem de supraveghere video și iluminat inteligent cu panouri fotovoltaice. Construcții pentru expoziții și activități culturale. Construcții ușoare cu caracter provizoriu pentru activități de comerț și alimentație publică. Grupuri sanitare. Spații pentru întreținere.
BEIUȘ, UN ORAȘ ACCESIBIL						
73.	Construire centura ocolitoare	Concept			POT Axa 2, CNI	Proiect CI
74.	Creșterea gradului de siguranță și securitate pe rețeaua rutieră de transport	Concept			POT, Axa 9; PNRR	Marcarea și semnalizarea inteligentă, treceri de pietoni luminate la activarea senzorului de mișcare

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
75.	Dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii de transport	Concept	15.000.000	2027	POR Axa 3 PNRR	Dezvoltarea infrastructurii cu piste de biciclete, shared space, zone pietonale. Reabilitarea tramei stradale și a trotuarelor.
76.	Investiții în realizarea de cai de acces către obiective turistice, marcare a traseelor turistice, realizarea locurilor de odihnă	Concept	2.000.000	2027	GAL	Accesibilizarea obiectivelor turistice.
77.	Crearea unei parări sub și supraterrane	Concept	1.250.000	2027	POR, Axa 2	90 locuri de parcare, perete verde, parc deasupra
78.	Achiziționare autobuze electrice/cu hidrogen și dezvoltarea unor culoare de mobilitate	Concept	3.000.000	2027	POR axa 3	Achiziționarea a 4 autobuze, stație de alimentare
79.	Infrastructuri pentru combustibili alternativi	Concept	8.000.000	2027	POR axa 3	4 Stații electrice, stații hidrogen
80.	Rețea trafic velo	Concept	4.000.000	2027	POR axa 3	Rețea velo 30 km
81.	Stații biciclete	Concept	500.000	2027	POR axa 3	5 stații biciclete
82.	Dezvoltarea infrastructurii sportive și de agrement	Concept	1.800.000	2027	POCS, POR	pumptrack, teren parkour, fitness în aer liber, pistă de role, pistă de alergat, patinoar/ skate-park
83.	Dezvoltarea infrastructurii sportive și de agrement	Concept	1.200.000	2027	POR	Construire sală de sport
BFIUȘ, UN ORAȘ PENTRU OAMENI						
EDUCAȚIE						
84.	Creșterea numărului de creșe	Concept			POR, Axa 6	2 creșe
85.	Dotarea sălilor de clasă, a laboratoarelor și a atelierelor din învățământul teoretic sau tehnic	Concept	11.200.000	2027	PNRR, POR Axa 6	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
86.	Reabilitarea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a infrastructurilor educaționale	Concept	15.600.000	2027	POR Axa 6	
87.	Centru de formare profesională	Concept	400.000	2027	POR, Axa 6	
88.	Perfecționarea personalului didactic din toate instituțiile de învățământ	Concept	1.200.000	2027	POCU, Axa 6	
89.	Implementarea unor măsuri de atragere a populației de vârstă școlară	Concept	1.500.000	2027	POCS	vouchere before/after school
90.	Vouchere pentru activități de weekend ale copiilor (sport, creație, arta)	Concept	2.000.000	2027	POCS	
91.	Finanțarea cursurilor de recalificare pentru părintele singur cu venituri mici, care dorește schimbarea domeniului profesional	Concept	1.500.000	2027	POCS	
92.	Organizarea de tabere	Concept	400.000	2027	POCS	
93.	Consiliere, orientare în cariera, dezvoltare personală și dezvoltarea de abilități de viață independentă, monitorizare post-intervenție în vederea asigurării sustenabilității măsurilor	Concept	1.200.000	2027	POCS	
94.	SMART LAB – 3 licee	Concept	500.000	2024	PNRR	Minim: 5 imprimante 3D monocolor, o imprimantă 3D policoloră, două scanere 3D, un laser 3D, 2 roboți educaționali multifuncționali, 30 de kituri robotice pentru începători, 30 de echipamente de VR, 30 de creioane 3D/doodler, tablă interactivă, 30 de

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						laptopuri, softuri educaționale digitale, materiale consumabile /LICEU
SOCIAL						
95.	Asigurarea pachetului de sprijin școlar	Concept	5.000.000	2030	POCS	rechizite, îmbrăcăminte și încălțăminte sezon rece
96.	Asigurarea unei mese calde	Concept	4.000.000	2030	POCS	masa pe roți, cantine sociale precum și masuri de acompaniament
97.	Centru pentru persoane vârstnice	Concept	900.000	2027	POCS	
98.	Construirea de locuințe pentru tineri și locuințe sociale	Concept	4.000.000	2027	PNRR	construirea de unități de locuit pentru tineri și pentru cazuri sociale
99.	Reducerea disparităților între copiii în risc de sărăcie și/sau excluziune socială și ceilalți copii presupune sprijin pentru familiile monoparentale sărace	Concept	1.200.000	2030	POCS	
100.	Servicii pentru persoane vârstnice care vor viza încurajarea incluziunii active a persoanelor în vârstă prin măsuri privind asigurarea îmbătrânirii active	Concept	1.500.000	2030	POCS	
101.	Dezvoltarea unor programe pentru încurajarea participării vârstnicilor la viața socială, prevenirea izolării, precum și pentru prevenirea instituționalizării	Concept	800.000	2027	POCS	programe inter generaționale, servicii terapeutice ocupaționale etc
102.	Calificarea resursei umane existente și disponibile la nivel local/ în familie prin finanțarea cursurilor pentru dobândirea calificării de Asistent Personal Profesionalist	Concept	1.500.000	2026	POCS	
CULTURAL						

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
103.	centru de tineret – hub cultural	Concept	680.000	2027	POR, Axa 7	crearea unor facilități pentru producția artistică în sfera artelor vizuale și performative; atragera și exploatarea într-o manieră inteligentă, democratică și transparentă a resurselor comune; definirea unei oferte artistice consecvente prin aportul membrilor rezidenți al HUB-ului dar și a altor artiști și colective artistice independente o relație benefică și etică între artiștii din hub și cu membrii comunității din imediata vecinătate a centrului și, nu în ultimul rând construcția unor platforme educaționale pentru membrii hub-ului, specialiștii din domeniul artei dar și pentru publicul larg, unde cea mai importantă componentă educațională se adresează copiilor și adolescenților .

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						larg, unde cea mai importantă componentă educațională se adresează copiilor și adolescenților .
105.	organizarea festivalurilor și a concursurilor tematice locale	Concept	800.000	2027	GAL	
106.	Realizarea de publicații periodice/monografii ale localităților / broșuri tematice privind zona.	Concept	300.000	2027	GAL	
107.	Digitalizarea bibliotecii	Concept	600.000	2027	POCID, POR, PNRR	HUB de învățare și dezvoltare de aptitudini digitale pe tot parcursul vieții, bibliotecă virtuală
108.	REABILITAREA MUZEULUI MUNICIPAL DIN BEIUȘ	SF	7.000.000	2027	POR	Scopul și realizarea activităților propuse în proiect va contribui la punerea în valoare a obiectivului de patrimoniu, pentru a se crea premisele creșterii numărului de vizitatori, ca urmare a investiției realizate și de a contribui la creșterea competitivității arealului în care sunt localizate.
SĂNĂTATE						
109.	Centru de asistență medicală comunitară	Concept	2.000.000	2027	POS, Axa2	Identificarea problemelor medico-sociale ale comunității, educația pentru sănătate și

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						pentru participarea la programele de vaccinare, controale medicale profilactice etc., promovarea sănătății reproducerii și planificarea familială Îngrijirea și asistența medicală la domiciliu, curativă și de recuperare, în vederea reinserției sociale acordarea de îngrijiri paliative la domiciliu
109.	Modernizare sediu ambulator și dezvoltarea serviciilor oferite de ambulatoriu	Concept	3.800.000	2027	POS, Axa 2	îngrijiri paliative, one day surgery etc
110.	Reabilitare clădire dispensar	Concept	400.000	2027		
111.	Dezvoltarea rețelei de medicină școlară	Concept	800.000	2027	POS, Axa 2	
112.	Dezvoltarea infrastructurii serviciilor de sănătate din unitățile de învățământ	Concept	420.000	2027	POS, Axa 2	
113.	Pregătirea profesională a personalului	Concept	900.000	2026	POCU, POS, Axa 2	
114.	Centru de recuperare medicală	Concept	3.800.000	2027	POS, Axa3	
115.	Reabilitarea, modernizarea și eficientizarea energetică a clădirilor Spitalului Municipal Episcop Nicolae Popovici Beiuș	Concept	6.000.000	2027	POS, Axa4 POIM	îmbunătățirea infrastructurii sanitare a municipiului Beiuș, mai precis prin modernizarea sistemului de gaze medicale al Spitalului Municipal "Ep. Nicolae, a

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						cabinetelor și a tuturor spațiilor funcționale ale spitalului.
116.	Dotare cabinete medici de familie	Concept	880.000	2026	PNRR	
117.	Digitalizarea serviciilor medicale	Concept	600.000	2026	PNRR, POR, POS Axa 5	
118.	Facilitarea includerii persoanelor din grupuri vulnerabile în programele naționale de sănătate (prevenție și screening).	Concept	5.000.000	2027	POCU	
119.	Prevenirea, depistarea timpurie și reducerea incidenței bolilor cronice în special a cancerului mamar, cancerului de col uterin și a bolilor cardiovasculare.	Concept	5.000.000	2027	POCU	
120.	Promovarea sănătății și bunăstării mintale.	Concept	5.000.000	2027	POCU	
121.	Cercetare, inovare și studii clinice în instituțiile sanitare publice.	Concept	5.000.000	2027	POCU, POS	

PROGRAMUL OPERAȚIONAL CREȘTERE ÎNTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE – POCID

PROGRAMUL OPERAȚIONAL REGIONAL – POR

PROGRAMUL OPERAȚIONAL CAPITAL UMAN – POCU

PROGRAMUL OPERAȚIONAL DEZVOLTARE DURABILĂ – PODD

LISTA DE PROIECTE PRIORITARE ȘI SURSE DE FINANȚARE

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
UN MEDIU DE AFACERI INOVATIV ȘI COMPETITIV						
1	PARC INDUSTRIAL	Concept	10.000.000	2027	POR	Întreprinderi mici și mijlocii, companii industriale, forestiere, agricole și de servicii Primăria - municipiului Beiuș Consiliul local al municipiului Beiuș Entități locale publice și private cu atribuții specifice
2.	BUSINESS SMART HUB	Concept	1.300.000	2024	POR, Axa 1	Dezvoltarea unui incubator și accelerator de afaceri pentru tineri sectorul IT&C și al noilor tehnologii
3.	START UP BEIUȘ	Concept	5.000.000	2024	POCU	Activități independente, antreprenariat, înființare de întreprinderi
4.	RURBAN - CLUSTER RURAL	Concept	1.200.000	2025	POR, Axa 1	identificarea ideii de afaceri precum și mentoratul în dezvoltarea afacerii, de asemenea se va asigura serviciul de promovare și de conexare cu posibila piață de desfacere. Colaborare, dezvoltarea unei strategii de management comune;

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						brand, pagina web si alte publicații comune, atragerea de investiții, sprijin în elaborarea documentațiilor, încurajarea inovării si conectarea la piața globală.
5.	Formarea profesională a angajaților inclusiv calificare și recalificare	Concept	3.000.000	2024	POCU, Axa 6	Proiecte depuse de agenți economici
6.	Facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri	Concept	15.000.000	2027	POR, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
7.	Dezvoltarea structurilor de primire turiști și de agrement	Concept	8.000.000	2027	POR, Axa 6, GAL	Proiecte depuse de agenți economici
8.	Programe de tip shadow/tutelă/tutoriat pentru formarea lucrătorilor noi	Concept	3.000.000	2025	POCU, Axa 6	Proiecte depuse de agenți economici
9.	Stimularea / încurajarea inițiativelor de voluntariat în rândul vârstnicilor.	Concept	3.000.000	2026	POCU, Axa 6	
10.	Antreprenoriat social	Concept	5.000.000	2025	POCS, POCU, Axa 6	Modelul economiei sociale este vine să propună o remodelare și o readaptare la noua realitate, susținând business-uri care plasează oamenii și indivizii înaintea profiturilor. În prezent, în Europa funcționează peste 2,8 milioane de întreprinderi în economia socială, reprezentând 10% din

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						afacerile din UE, conform raportului „Evoluții recente ale Economiei Sociale în Uniunea Europeană”, emis de către CIRIEC-International.
11.	Colaborarea mediului de afaceri cu învățământul dual	Concept	2.000.000	2024	POR, Axa 6	Școala Profesională în sistem dual, înseamnă un parteneriat public privat, în care sunt implicați elevii și părinții sau tutorii legali pe deoparte, iar pe de altă parte mediul economic, operatorii, firmele care se implică să convingă părinții elevilor că a învăța o meserie și a avea la vârsta majoratului un loc de muncă bine plătit, este o prioritate.
12.	Înființarea unui birou unic (one stop shop) pentru dezvoltarea economică a municipiului Beluș și relația cu mediul de afaceri	Concept	150.000	2025	POCID	Simplificarea procedurilor administrative și reducerea timpilor și costurilor aferente acestora, în beneficiul IMM și al întreprinzătorilor, prin înființarea și operaționalizarea biroului unic /one stop shop

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
13.	Constituirea unui grup de lucru pentru dezvoltarea economică a municipiului Beiuș	Concept	5.000	2022	Buget local	Identificarea oportunităților de dezvoltare, organizarea unui plan prin care agenții economici să acționeze complementar, acoperind o plajă cât mai mare de servicii, furnizări, lucrări.
14.	„Modernizare piața agroalimentară Municipiul Beiuș”	DALI	3.500.000	2027	POR	Localizare: Mun. Beiuș Obiectivul general al proiectului îl constituie regenerarea urbană și securitatea spațiilor publice prin realizarea unei piețe agroalimentare. La planificarea și elaborarea proiectului se va ține cont de inițiativa Noul Bauhaus European, pentru a pune în practică Pactul Verde European și de a crea locuri de lucru accesibile, durabile și de calitate, prin colaborarea și interoperabilitatea artei și științei culturale, investițiile îmbinând cu succes principiile durabilității, esteticii și incluziunii din Noul

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						-Bauhaus european, în scopul găsirii de soluții accesibile, Incluzive, durabile și atractive la provocările climatice. Prin proiectul propus vor fi utilizate soluții și a materiale bazate pe natură, care vor constitui o dimensiune importantă a transformării fizice.
IMPLEMENTAREA DE TEHNOLOGII DIGITALE ȘI E-GUVERNARE (DEZVOLTAREA CONCEPTULUI DE SMART-CITY)						
15.	Îmbunătățirea și digitalizarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor	Concept	3.500.000	2025	PODD, Axa 2	Amplasarea supraterrană a unor containere de volum mare, accesul la acestea fiind controlat digital și permis doar locatarilor arondați respectivei platforme de colectare. De asemenea, sistemul digital înregistrează individual fiecare utilizare a platformei și poate transmite aceste date atât Direcției Fiscale în vederea facturării, cât și fiecărui utilizator în parte. În acest mod cetățenii ar putea să își monitorizeze costurile, dar și să își dea seama dacă colectează selectiv

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						corect. Acest sistem de deschidere cu cardul a fiecărui container va oferi cetățenilor posibilitatea să măsoare volumul de deșeuri pe fiecare fracție pe care îl aruncă în fiecare lună.
16.	Digitalizarea serviciilor de telecomunicații	Concept	5.000.000	2027	Bugete proprii, fonduri nerambursabile	Proiecte depuse de agenți economici
17.	Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată	Concept	4.000.000	2027	PODD, Axa 2, PNRR	reabilitare, modernizare cu sistem SCADA, extindere
18.	Investiții în modernizarea, creșterea capacității și digitalizarea stației de epurare	Concept	1.000.000	2027	PODD, Axa 2, PNRR	
19.	Echipamente și sisteme inteligente pentru asigurarea calității energiei electrice	Concept	3.000.000	2025	PODD, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
20.	Implementarea de soluții digitale pentru izolarea defectelor și realimentarea cu energie	Concept	1.000.000	2025	PODD, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
21.	Digitalizarea stațiilor de transformare și soluții privind controlul rețelei de la distanță	Concept	2.000.000	2025	PODD, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
22.	Digitalizarea serviciilor educaționale	Conceptul a fost demarat prin implementarea unui proiect POIM	1.200.000	2024	POR	Adaptarea sistemului de educație și formare la evoluția tehnologică reprezintă un proces complex, necesar pentru pregătirea și

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						perfecționarea resurselor umane și element esențial al dezvoltării, modernizării și inovării societății. Utilizarea noulor tehnologii digitale este calea directă pentru a face școala mai atractivă pentru elevi, mai adaptată nevoilor și stilului lor de viață, mai eficientă în a dezvolta competențe, generând educație pe tot parcursul vieții.
23.	Digitalizarea serviciilor medicale	Concept	3.000.000	2026	POR, POS Axă 5	Grupul multidisciplinar de experți format de Comisia Europeană pentru găsirea celor mai bune căi de investiții în sănătate a realizat o analiză a impactului tehnologizării digitale asupra serviciilor de sănătate. Serviciile medicale digitalizate - intervențiile pentru pacienți, pentru furnizorii serviciilor de sănătate sau pentru manageri.
24.	Digitalizarea bibliotecii	Concept	600.000	2025	POCID, POR, PNRR	HUB de învățare și dezvoltare de aptitudini

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						digitale pe tot parcursul vieții, bibliotecă virtuală
25.	Digitalizarea muzeului	Concept	600.000	2025	POCID, POR, PNRR	
26.	Digitalizarea serviciilor cultelor	Concept	200.000	2024	POR, Axa2	website de prezentare, programări. Proiecte depuse de culte
27.	Digitalizarea serviciilor de siguranță publică	Concept	1.300.000	2024	POR, Axa 2	
28.	Digitalizarea firmelor	Concept	1.000.000	2025	POR, Axa 1	Proiecte depuse de agenți economici
29.	Digitalizarea serviciilor oferite de primărie	Concept	400.000	2025	POR, Axa 2 POCA	o platformă digitală pentru susținerea activității și implicarea cetățenilor în deciziile, proiectele, activitățile primăriei, bazată pe tehnologii IT tip "open source" și dublată de aplicații mobile, care va susține nevoia identificată mai sus și va permite adăugarea facilă de noi funcționalități, pe măsură ce primăria avansează pe calea susținerii digitale a activității, fără a mai necesita licențieri sau achiziții de sisteme IT.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Piața muncii - toate locurile de muncă vacante din oraș (public, privat), salariu, funcție, contact - postare CV pe baza unui user și a unei parole Urbanism - se va crea un cod de urbanism care va centraliza toate condițiile de înălțime, culoare, regim de înălțime a clădirilor, tipuri de construcții în zonele municipiului (nu blocuri în zonele de case, nu zone de locuit în zona industrială a municipiului). De asemenea, se va implementa un sistem de emiteri online a certificatelor de urbanism, a autorizațiilor de demolare, a autorizațiilor de construire. Taxe și impozite - plata taxelor și a impozitelor online Sistem GIS Utilități - plata on-line a utilităților

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Serviciul de parcare și închiriere trotinete și biciclete – plată on-line inclusiv pentru amenzi Sistem de petiții on-line Evidența populației – transmitere documente on-line (reduce timpul de așteptare până la procesarea documentelor) Serviciul cazier judiciar – transmitere documente on-line Cadastru – emitere on-line a CF Sesizări – ridicarea gunolului, animale abandonate, vehicule abandonate, prostituție, cerșetorie, ștergere graffiti etc. Proiectele comunității – vor fi prezentate zonele din oraș care pot fi reabilitate cu sprijinul comunității (model de succes implementat în municipiul Grenoble) cu poze, harta locației și secțiune pentru

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						candidaturi de voluntariat, secțiune pentru propunerile cetățenilor. Situația terenurilor, spațiilor și caselor listate la vânzare.
30.	Digitalizarea serviciilor oferite de OCPI	Concept	500.000	2025	POR, Axa 2	Proiect depus de OCPI
31.	Digitalizarea serviciilor oferite de APIA	Concept	500.000	2025	POR, Axa 2	Proiect depus de APIA
32.	Aplicație digitală de transport, stații încărcare și parcare - smart mobility	Concept	200.000	2025	POR, Axa 2 AFM	Parcări disponibile, conexiune cu stație de biciclete/ trotinete, conexiune cu stații de încărcare electrice/ hidrogen, traseu piste de biciclete, stații bus.
33.	Aplicație digitală turism	Concept	100.000	2025	POR, Axa 6	obiective, puncte de interes, evenimente
34.	Campanie de promovare a consumului de produse locale – platformă de promovare	Concept	30.000	2024	Buget local	Cartarea producătorilor de produse agricole, tipuri de produse și comenzi livrări la domiciliu
35.	Platformă de promovare a oportunităților de investiții în municipiul Beiuș și comunitățile învecinate	Concept	30.000	2024	Buget local	Inventarierea, cartarea și evaluarea activelor (spații construite, terenuri) disponibile pentru investiții, utilități puse la dispoziție. Bază de date cu agenții economici activi, cu domeniul de activitate

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
36.	Monitorizarea și gestionarea sistemului de trafic	Concept	1.500.000	2026	POR, Axa 2 PNRR	un singur centru de management al traficului în care se strâng toate informațiile din trafic: - senzori pentru colectarea informației referitoare la viteza și intensitatea traficului rutier; - senzori pentru colectarea datelor referitoare la condițiile meteo, gradul de vizibilitate rutieră; - camere de urmărire video, conectate la o rețea de schimb de date cum ar fi fibra optică, sau modem-uri radio; - echipamente de poziționare prin satelit (GPS).
37.	Creșterea siguranței cetățenilor	Concept	700.000	2025	POR, Axa 2	Supraveghere video
38.	Creșterea vitezel de internet	Concept	800.000	2025		Proiecte inițiate de agenți economici
BEIUȘ, UN ORAȘ PRIETENOS CU MEDIUL						
39.	Reconversia funcțională a terenurilor virane degradate/ neutilizate/ abandonate și reîncluderea acestora în circuitul social/ economic sau ca rezervă	Concept	800.000	2026	POR Axa3	Terenuri de agrement, zone de recreere etc

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
	de teren pentru viitoare investiții la nivelul orașelor					
40.	Utilizarea resurselor regenerabile	Concept	8.000.000	2030	PODD Axa 1, POR Axa 3	soare, apă geotermală pentru tranziția energetică bazată pe eficiență energetică, emisii reduse, sisteme inteligente de energie
41.	Extinderea sistemului de colectare separată a deșeurilor reciclabile	Concept	2.900.000	2027	PODD Axa 2	
42.	Extinderea capacităților de sortare și reciclare	Concept	3.500.000	2027	PODD Axa 2	
43.	Extinderea sistemului de colectare separată a biodeșeurilor;	Concept	2.500.000	2027	PODD Axa 2	
44.	Realizarea de capacități de compostare pentru deșeurile verzi	Concept	2.500.000	2027	PODD Axa 2	
45.	Întărirea capacității de pregătire pentru implementarea economiei circulare	Concept	1.000.000	2027	PODD Axa 2	
46.	Managementul inundațiilor	Concept	3.000.000	2026	PODD Axa 4	Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor (valea Nimăiești, Crișul Negru)
47.	Achiziția de echipamente pentru măsurarea poluanților în aerului ambiental	Concept	900.000	2027	PODD, Axa 3	
48.	Investiții în managementul nămolului rezultat în cadrul procesului de epurare a apelor uzate/tratare a apelor potabile	Concept	3.000.000	2025	PODD, Axa 2, PNRR	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
49.	Producerea de curent electric din surse regenerabile	Concept	20.000.000	2030	PODD, Axa 1	Utilizarea panourilor fotovoltaice - crearea unui parc fotovoltaic
50.	Iluminat public inteligent	Concept	3.500.000	2026	POR, Axa2	soluție inteligentă de telegestiune a iluminatului public, care asigură iluminarea potrivită pentru locul și momentul potrivit. Monitorizarea detaliată a rețelei electrice asigură un feedback în timp real pentru orice schimbare petrecută în întreaga rețea, reduce pierderile de energie și oferă instrumente avansate de optimizare a întreținerii. Utilizând infrastructura existentă, economisiți bani și transformați rețeaua de iluminat într-o infrastructură inteligentă pentru viitor.
51.	Dezvoltarea infrastructurii inteligente din surse regenerabile	Concept	5.000.000	2026	PNRR	gaz cu hidrogen
52.	Reabilitarea, extinderea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a clădirilor în care se desfășoară act educațional teoretic și/sau tehnic	Concept			POR, Axa 3, Axa 6 PNRR	- Eficientizare energetică la grădinițe, școli și licee - reabilitare corp clădire internat colegiul tehnic „IOAN CIORDAS”, beiuș

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
53.	Achiziție microbuze verzi pentru transport elevi	Concept	800.000	2026	PNRR	Achiziția a 12 microbuze
54.	Achiziție 4 autobuze electrice/hidrogen	Concept	1.200.000	2026	PNRR	Achiziția a 4 autobuze
55.	Înlocuire sistem de încălzire și eficiență energetică la Spitalul Municipal Beiuș	Concept	800.000	2025	Por, Axa 4 – (POR, Axa 3, Axa 6 PNRR	
56.	Politia Municipiului Beiuș	Concept	400.000	2026	PNRR	
57.	Reabilitare sediu Pompieri	Concept	1.600.000	2026	POR, Axa 3	1. Reabilitarea și modernizarea Clădirii Pompierilor din Municipiul Beiuș 2. Dotarea Clădirii Pompierilor din Municipiul Beiuș cu echipamente și mașini de operațiuni.
58.	Dezvoltarea infrastructurii de turism în Municipiul Beiuș prin dezvoltarea unui complex de agrement aquapark.	S.F.	25.000.000	2027	POR 2021-2027	Construire complex de agrement de tip aquapark bazat pe resursa locală de apă geotermală și potențialul turistic local.
59.	Regenerarea spațiului urban din zonele de locuit colective ale Municipiului Beiuș	Concept	3.000.000	2027	POR 2021-2027	Îmbogățirea biodiversității prin plantarea unor arbori deosebiți, specii adaptate condițiilor. Instalarea elementelor de mobilier urban (coșuri de gunoi, bănci)

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Amenajarea unor alei pavate pietonale, folosite nerestricționat de pietoni; Amenajarea unui spațiu de odihnă care să deservească populației atât prin amenajarea de alei ale zonelor degradate din zonele de locuit colective, precum și a unor dotări pentru odihnă. Îmbogățirea biodiversității prin crearea de spații verzi ocupate cu gazon care odată ajunși la maturitatea deservește pentru umbră cât mai bună a zonelor de odihnă. Modernizarea infrastructurii pietonale în scopul de a impulsiona deplasarea non poluantă atât a cetățenilor cât și a persoanelor aflate în tranzit prin Municipiul Beiuș. Îmbunătățirea condițiilor prin asigurarea unei infrastructuri moderne și reabilitate atât pentru

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						investitorii prezenți cat si pentru potențialii investitori care doresc sa își desfășoare activitate in zona urbana. Asigurarea de condiții optime pentru scurgerea apelor pluviale evitându-se acumulările spontane de apa precum si costurile autorităților publice cu soluționarea acestor probleme.
60.	Reamenajarea și îmbunătățirea parcurilor din Municipiul Beiuș	Concept	800.000	2026	POR, AXA 3	Reamenajarea și îmbunătățirea a 3 parcuri din Municipiul Beiuș, respectiv spațiu verde, în vederea reducerii poluării și creșterii calității vieții locuitorilor. Reamenajarea alinimentelor de arbori, arbuști, peluze - gazon, jardiniere și montarea de fântâni cromatice. Reamenajare alei pietonale cu zonă pentru pietoni și pistă de biciclete. Amenajare zone de relaxare pentru tineri și

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						adulți (foișoare, mese cu scaune, bănci, hamace). Amenajare/ reamenajare locuri de joacă pentru copii. Infrastructură prietenoasă persoanelor cu dizabilități. Sisteme inteligente de irigații. Sistem de supraveghere video și iluminat inteligent cu panouri fotovoltaice. Construcții pentru expoziții și activități culturale. Construcții ușoare cu caracter provizoriu pentru activități de comerț și alimentație publică. Grupuri sanitare. Spații pentru întreținere.
61.	Amenajarea văii Nimăiești	Concept	9.000.000	2027	POR, Axa 6	cu promenadă – trasee pietonale, piste pentru biciclete și locuri de odihnă; Crearea unui circuit de alergare și plimbare, cu platforme belvedere; Amenajare (plajă urbană)
62.	Reabilitarea blocurilor	Concept	10.000.000	2030	POR, Axa 3, PNRR	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						circuit de alergare și plimbare, cu platforme belvedere; Amenajare plajă urbană)
63.	Reabilitarea blocurilor	Concept	10.000.000	2030	POR, Axa 3, PNRR	
64.	Efficientizare energetica cladire Biblioteca Oraseneasca	Concept	400.000	2027	POR, Axa 3	
65.	Efficientizare energetica cladire sediul Primariei Orasului Beiuș	Concept	1.200.000	2027	POR, Axa 3	
66.	Efficientizare energetica cladire Administratia Finantelor Publice	Concept	900.000	2027	POR, Axa 3	
67.	REABILITAREA MUZEULUI MUNICIPAL DIN BEIUȘ	Concept	800.000	2027	POR, Axa 3	Renovarea completa, instalarea sistemului de încălzire geotermal si modernizare
68.	Efficientizarea energetică a Casinei Române	Concept	500.000	2025	PNRR	reabilitarea termoeenergetica a clădirii Casina Română din Municipiul Beiuș în suprafată de 471 mp
69.	Amplasarea unor stații de încărcare electrică	Concept	1.500.000	2027	POR, Axa 3 AFM	achizitionarea de stații de reîncărcare pentru vehicule electrice în Municipiul Beiuș.
70.	Amenajarea buzunarelor verzi/locuri de joacă – 8 locații	Concept	1.800.000	2027	POR, Axa 3	1. Crearea a 8 locuri de joacă în spațiile dintre blocuri/case 2. Creare spațiu verde cu arbori, arbuști și gazon.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Iluminat inteligent cu panouri fotovoltaice.
70.	Amenajarea fâșiilor verzi	Concept	800.000	2027	POR, Axa 3	spații verzi pe marginea drumului - 1. Amenajare cu arbori și gazon. 2. Sistem inteligent de irigații
71.	Amenajarea unui inel verde pe limitele exterioare ale orașului.	Concept	4.000.000	2030	POR, Axa 3	o alee accesibilă atât pietonal cât și velo, mărginită de arbori, arbuști și alte plante indigene
72.	Reconversia unor terenuri degradate	Concept	1.200.000	2027	POR, Axa 3	Reamenajarea aliniamentelor de arbori, arbuști, peluze - gazon, jardiniere și montarea de fântâni cromatice. Reamenajare alei pietonale cu zonă pentru pietoni și pistă de biciclete. Amenajare zone de relaxare pentru tineri și adulți (foișoare, mese cu scaune, bănci, hamace). Amenajare/ reamenajare locuri de joacă pentru copii. Infrastructură prietenoasă persoanelor cu dizabilități. Sisteme inteligente de irigații.

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						Sistem de supraveghere video și iluminat inteligent cu panouri fotovoltaice. Construcții pentru expoziții și activități culturale. Construcții ușoare cu caracter provizoriu pentru activități de comerț și alimentație publică. Grupuri sanitare. Spații pentru întreținere.
BEIUȘ, UN ORAȘ ACCESIBIL						
73.	Construire centura ocolitoare	Concept			POT Axa 2, CNI	Proiect CJ
74.	Creșterea gradului de siguranță și securitate pe rețeaua rutieră de transport	Concept			POT, Axa 9; PNRR	Marcarea și semnalizarea inteligentă, treceri de pietoni luminate la activarea senzorului de mișcare
75.	Dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii de transport	Concept	15.000.000	2027	POR Axa 3 PNRR	Dezvoltarea infrastructurii cu piste de biciclete, shared space, zone pietonale. Reabilitarea tramelor stradale și a trotuarelor.
76.	Investiții în realizarea de cai de acces către obiective turistice, marcare a traseelor turistice, realizarea locurilor de odihnă	Concept	2.000.000	2027	GAL	Accesibilizarea obiectivelor turistice.
77.	Crearea unei parări sub și supraterrane	Concept	1.250.000	2027	POR, Axa 2	90 locuri de parcare, perete verde, parc deasupra

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
78.	Achiziționare autobuze electrice/cu hidrogen și dezvoltarea unor culoare de mobilitate	Concept	3.000.000	2027	POR axa 3	Achiziționarea a 4 autobuze, stație de alimentare
79.	Infrastructuri pentru combustibili alternativi	Concept	8.000.000	2027	POR axa 3	4 Stații electrice, stații hidrogen
80.	Rețea trafic velo	Concept	4.000.000	2027	POR axa 3	Rețea velo 30 km
81.	Stații biciclete	Concept	500.000	2027	POR axa 3	5 stații biciclete
82.	Dezvoltarea infrastructurii sportive și de agrement	Concept	1.800.000	2027	POCS, POR	pumptrack, teren parkour, fitness în aer liber, pistă de role, patinoar/ skate-park
83.	Dezvoltarea infrastructurii sportive și de agrement	Concept	1.200.000	2027	POR	Construire sală de sport
BEIUȘ, UN ORAȘ PENTRU OAMENI						
EDUCAȚIE						
84.	Creșterea numărului de creșe	Concept			POR, Axa 6	2 creșe
85.	Dotarea sălilor de clasă, a laboratoarelor și a atelierelor din învățământul teoretic sau tehnic	Concept	11.200.000	2027	PNRR, POR Axa 6	
86.	Reabilitarea, modernizarea și creșterea eficienței energetice a infrastructurilor educaționale	Concept	15.600.000	2027	POR Axa 6	
87.	Centru de formare profesională	Concept	400.000	2027	POR, Axa 6	
88.	Perfecționarea personalului didactic din toate instituțiile de învățământ	Concept	1.200.000	2027	POCU, Axa 6	
89.	Implementarea unor măsuri de atragere a populație de vârstă școlară	Concept	1.500.000	2027	POCS	vouchere before/after school
90.	Vouchere pentru activități de weekend ale copiilor (sport, creație, arta)	Concept	2.000.000	2027	POCS	
91.	Finanțarea cursurilor de recalificare pentru părințele singur cu venituri mici,	Concept	1.500.000	2027	POCS	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
	care dorește schimbarea domeniului profesional					
92.	Organizarea de tabere	Concept	400.000	2027	POCS	
93.	Consiliere, orientare în cariera, dezvoltare personală și dezvoltarea de abilități de viață Independentă, monitorizare post-intervenție în vederea asigurării sustenabilității măsurilor	Concept	1.200.000	2027	POCS	
94.	SMART LAB – 3 licee	Concept	500.000	2024	PNRR	Minim: 5 imprimante 3D monocolor, o imprimantă 3D policoloră, două scanere 3D, un laser 3D, 2 roboți educaționali multifuncționali, 30 de kituri robotice pentru începători, 30 de echipamente de VR, 30 de creioane 3D/doodler, tablă interactivă, 30 de laptopuri, softuri educaționale digitale, materiale consumabile /LICEU
SOCIAL						
95.	Asigurarea pachetului de sprijin școlar	Concept	5.000.000	2030	POCS	rechizite, îmbrăcăminte și încălțăminte sezon rece
96.	Asigurarea unei mese calde	Concept	4.000.000	2030	POCS	masa pe roți, cantine sociale precum și masuri acompanament
97.	Centru pentru persoane vârstnice	Concept	900.000	2027	POCS	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
98.	Construirea de locuințe pentru tineri	Concept	4.000.000	2027	PNRR	construirea de unități de locuit pentru tineri
99.	Reducerea disparităților între copii în risc de sărăcie și/sau excluziune socială și ceilalți copii presupune sprijin pentru familiile monoparentale sărace	Concept	1.200.000	2030	POCS	
100.	Servicii pentru persoane vârstnice care vor viza încurajarea incluziunii active a persoanelor în vârstă prin măsuri privind asigurarea îmbătrânirii active	Concept	1.500.000	2030	POCS	
101.	Dezvoltarea unor programe pentru încurajarea participării vârstnicilor la viața socială, prevenirea izolării, precum și pentru prevenirea instituționalizării	Concept	800.000	2027	POCS	programe inter generaționale, servicii terapie ocupațională etc
102.	Calificarea resurselor umane existente și disponibile la nivel local/ în familie prin finanțarea cursurilor pentru dobândirea calificării de Asistent Personal Profesionist	Concept	1.500.000	2026	POCS	
CULTURAL						
103.	centru de tineret – hub cultural	Concept	680.000	2027	POR, Axa 7	crearea unor facilități pentru producția artistică în sfera artelor vizuale și performative; atragera și exploatarea într-o manieră inteligentă, democratică și transparentă a resurselor comune; definirea unei oferte artistice consecutive prin aportul membrilor

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						rezidenți ai HUB-ului dar și a altor artiști și colective artistice independente o relație benefică și etică între artiștii din hub și cu membrii comunității din imediata vecinătate a centrului și, nu în ultimul rând construcția unor platforme educaționale pentru membrii hub-ului, specialiștii din domeniul artei dar și pentru publicul larg, unde cea mai importantă componentă educațională se adresează copiilor și adolescenților.
104.	organizarea festivalurilor și a concursurilor tematice locale	Concept	800.000	2027	GAL	
105.	Realizarea de publicații periodice/monografii ale localităților / broșuri tematice privind zona.	Concept	300.000	2027	GAL	
106.	Digitalizarea bibliotecii	Concept	600.000	2027	POCIN, POR, PNRR	HLIR de învățare și dezvoltare de aptitudini digitale pe tot parcursul vieții, bibliotecă virtuală
107.	„Conservarea, protecția și valorificarea patrimoniului cultural și istoric al Muzeului Municipal Beiuș”	SF	7.000.000	2027	POR	Scopul și realizarea activităților propuse în proiect va contribui la punerea în valoare a

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						digitale pe tot parcursul vieții, bibliotecă virtuală
108.	REABILITAREA MUZEULUI MUNICIPAL DIN BEIUȘ	SF	7.000.000	2027	POR	Scopul și realizarea activităților propuse în proiect va contribui la punerea în valoare a obiectivului de patrimoniu, pentru a se crea premisele creșterii numărului de vizitatori, ca urmare a investiției realizate și de a contribui la creșterea competitivității arealului în care sunt localizate.
SĂNĂTATE						
109.	Centru de asistență medicală comunitară	Concept	2.000.000	2027	POS, Axa2	identificarea problemelor medico-sociale ale comunității, educația pentru sănătate și profilaxia bolilor, prin promovarea unui stil de viață și mediu sănătos, mobilizarea populației pentru participarea la programele de vaccinare, controale medicale profilactice etc., promovarea sănătății reproducerii și planificarea familială

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
						acordarea de îngrijiri paleative la domiciliu
110.	Modernizare sediu ambulator și dezvoltarea serviciilor oferite de ambulatoriu	Concept	3.800.000	2027	POS, Axa 2	îngrijiri paliative, one day surgery etc
111.	Reabilitare clădire dispensar	Concept	400.000	2027		
112.	Dezvoltarea rețelei de medicină școlară	Concept	800.000	2027	POS, Axa 2	
113.	Dezvoltarea infrastructurii serviciilor de sănătate din unitățile de învățământ	Concept	420.000	2027	POS, Axa 2	
114.	Pregătirea profesională a personalului	Concept	900.000	2026	POCU, POS, Axa 2	
115.	Centru de recuperare medicală	Concept	3.800.000	2027	POS, Axa3	
116.	Reabilitarea, modernizarea și eficientizarea energetică a clădirilor Spitalului Municipal Episcop Nicolae Popovici Beiuș	Concept	6.000.000	2027	POS, Axa4 POIM	îmbunătățirea infrastructurii sanitare a municipiului Beiuș, mai precis prin modernizarea sistemului de gaze medicale al Spitalului Municipal "Ep. Nicolae, a cabinetelor și a tuturor spațiilor funcționale ale spitalului.
117.	Dotare cabinete medici de familie	Concept	880.000	2026	PNRR	
118.	Digitalizarea serviciilor medicale	Concept	600.000	2026	PNRR, POR, POS Axa 5	
119.	Facilitarea includerii persoanelor din grupuri vulnerabile în programele naționale de sănătate (prevenție și screening).	Concept	5.000.000	2027	POCU	
120.	Prevenirea, depistarea timpurie și reducerea incidenței bolilor cronice	Concept	5.000.000	2027	POCU	

NR. CRT.	TITLU PROIECT	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (EURO)	ORIZONT DE TIMP	SURSA DE FINANȚARE	OBSERVAȚII
	îndeosebi a cancerului mamar, cancerului de col uterin și a bolilor cardiovasculare.					
121.	Promovarea sănătății și bunăstării mintale.	Concept	5.000.000	2027	POCU	
122.	Cercetare, inovare și studii clinice în instituțiile sanitare publice.	Concept	5.000.000	2027	POCU, POS	

CADRUL DE APLICARE A STRATEGIEI. ACTUALIZAREA STRATEGIEI

Implementarea cu succes a Strategiei Integrate de Dezvoltare Durabilă presupune implicarea activă a tuturor factorilor interesați de progresul economic și social al municipiului Beiuș: instituții publice, organizații, asociații, investitori și cetățeni ai municipiului. Adoptarea strategiei reprezintă o etapă administrativă necesară în demersul de continuare a dezvoltării durabile a municipiului, implementarea acesteia fiind condiționată de existența unor mecanisme de implementare, monitorizare și evaluare definite clar și transparent.

Planul de acțiuni în vederea implementării strategiei implică totalitatea pașilor care trebuie parcurși, a termenelor, instrumentelor manageriale și cheltuielilor necesare implementării strategiei:

Acțiune 1: Stabilirea structurii de implementare a strategiei
Nominalizarea unui Responsabil sau a unei Structuri responsabile pentru implementarea strategiei, care să coordoneze procesul de implementare.

Nominalizarea direcțiilor din cadrul Primăriei, responsabile de implementarea proiectelor aferente obiectivelor strategice sau axelor prioritare corelate cu activitatea desfășurată.

Stabilirea procedurilor de lucru pentru monitorizarea și evaluarea progresului intervențiilor propuse reprezintă un proces care contribuie în mod direct la succesul implementării strategiei de dezvoltare a municipiului.

Acțiune 2: Alocarea resurselor

Alocarea resurselor umane implicate în acest proces, cu trasarea clară a responsabilităților pentru implementarea fiecărui proiect / măsură din cele propuse.

Alocarea resurselor financiare este esențială pentru succesul Implementării unei strategii. Astfel, pentru proiectele propuse vor fi identificate surse de finanțare interne sau externe.

Acțiune 3: Monitorizare și raportare

Monitorizarea reprezintă colectarea sistematică de date privind indicatori specificați, pentru a le oferi actorilor implicați în implementarea strategiei precum și responsabililor pentru implementarea strategiei o indicație despre progresele înregistrate și gradul de atingere a obiectivelor cuprinse în strategia integrată de dezvoltare urbană. Pentru monitorizarea strategiei este necesară identificarea clară a surselor de culegere a datelor cu privire la progresul indicatorilor de realizare și de rezultat propuși. Raportarea presupune colectarea și transmiterea acestor date pe fluxul procedural stabilit pentru implementarea strategiei. Datele astfel colectate trebuie

analizate și evaluate pentru a estima dacă intervențiile propuse conduc către obiectivele propuse sau dacă necesită modificări. Se recomandă analize semestriale cu privire la progresul înregistrat în implementarea proiectelor și în atingerea indicatorilor de realizare și de rezultat, eventual în ajustarea acestora în funcție de schimbările contextului socio-economic.

Acțiune 4: Analiza intermediară a implementării strategiei

Strategia poate fi revizuită anual sau ori de câte ori este cazul. În lipsa resurselor pentru realizarea acestor analize, analiza intermediară documentată la jumătatea perioadei de implementare a strategiei poate fi un moment de reflecție și revizuire a strategiei. Situații care pot impune revizuirea strategiei sunt cele legate de actualizarea surselor de finanțare ale proiectelor propuse odată cu aprobarea programelor de finanțare aferente perioadei 2021 – 2027 sau după aprobarea strategiei județene / regionale, în urma căreia ar putea fi necesară o actualizare a proiectelor / măsurilor propuse în strategia integrată de dezvoltare urbană.

Acțiune 5: Evaluarea finală a implementării strategiei

Evaluarea se desfășoară la sfârșitul perioadei de planificare și în momente de decizie esențiale ale acesteia, pentru a estima performanțele planului de acțiuni în raport cu obiectivele propuse sau pentru a identifica necesitatea modificării proceselor de planificare. Rezultatele sunt utilizate în următoarea perioadă de planificare și pot ajuta la găsirea unor soluții la întrebări cheie privind dezvoltarea durabilă.

Pentru a asigura o monitorizare coerentă a strategiei, este obligatoriu ca obiectivele strategice ale acesteia să fie translatate în indicatori de rezultat cu ținte aferente. Intervențiile propuse pentru implementarea strategiei vor avea definiți indicatori de realizare. Pentru a putea aprecia în ce măsură obiectivele strategice sunt atinse și strategia este eficientă, este definit un sistem integrat de indicatori de realizare și rezultat, prin intermediul căruia structura responsabilă de implementarea strategiei să poată evalua permanent progresul înregistrat în implementarea strategiei, să își dimensioneze constant resursele necesare și să acționeze în direcția creșterii eficienței utilizării acestora.

Împărțirea proiectelor în cele 3 niveluri de prioritate nu presupune stabilirea unei ordini a importanței proiectelor. Dincolo de importanța aparentă a proiectelor cu impact direct asupra atingerii obiectivelor strategice enunțate, nerealizarea sau neîncadrarea în orizontul de timp a proiectelor suport sau a proiectelor punctuale poate conduce la ratarea țăintelor propuse de dezvoltare și la ineficiența utilizării unor resurse limitate aflate la dispoziția municipiului. Astfel, planul de acțiune propus indică mai ales raporturile de dependență dintre rezultatele unor acțiuni din domenii diferite, de planificarea acestora (inițierea, realizarea și rezultatele obținute) depinzând succesul implementării strategiei propuse.

Pentru planificarea în timp a proiectelor, în vedere maximizării impactului implementării strategiei, poate fi utilizată diagrama "matricea priorităților" sau "matricea Eisenhower", care presupune clasificarea proiectelor după criteriile importanței și urgenței:

URGENTE ȘI IMPORTANTE	URGENTE ȘI PUȚIN IMPORTANTE
Proiecte critice care au un impact semnificativ rezolvând nevoi acute la nivelul comunității Acțiune recomandată: de implementat imediat. Ex. proiectele strategice, rezolvarea crizelor, proiectele care sunt aproape de finalizare; proiecte majore pentru care există surse de finanțare.	Proiecte critice care au un impact semnificativ rezolvând nevoi acute la nivelul comunității. Acțiune recomandată: de implementat imediat. Ex. proiectele strategice, rezolvarea crizelor, proiectele care sunt aproape de finalizare; proiecte majore pentru care există surse de finanțare.
PUȚIN URGENTE ȘI IMPORTANTE	PUȚIN URGENTE ȘI NEIMPORTANTE
Proiecte majore care au un impact semnificativ, dar a căror implementare mai poate fi amânată pentru că nu se adresează unei nevoi urgente a comunității; sunt, în general, proiectele care fac diferența în dezvoltarea durabilă și necesită o planificare riguroasă. Acțiune recomandată: de planificat imediat implementarea lor Ex. proiecte de infrastructură; proiecte strategice	Proiecte ne semnificative care sunt consumatoare de timp și de alte resurse, fără impact semnificativ – efortul aferent ar trebui redirecționat către alte tipuri de proiecte mai relevante. Acțiune recomandată: de evitat includerea în strategie. Ex. Proiecte cu impact ne semnificativ în îndeplinirea obiectivelor strategice

Sistemul de monitorizare și evaluare

Pentru a urmări gradul de îndeplinire a obiectivelor stabilite în cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare Durabilă a Municipiului Beiuș, este necesară o monitorizare permanentă și o evaluare periodică a rezultatelor acțiunilor întreprinse.

Lista intervențiilor propuse (portofoliul de proiecte) este stabilită pentru orizontul de timp 2021 – 2030, proiectele având durate diferite în timp, ceea ce înseamnă că și obiectivele stabilite vor putea fi atinse treptat, pe baza unui Plan de acțiune anual.

Implementarea unei strategii de dezvoltare durabilă se bazează, de asemenea, pe responsabilizare. În acest sens, monitorizarea și evaluarea strategiei se va realiza la nivelul Serviciului Implementare Proiecte. Prin Dispoziția primarului municipiului Beiuș se va constitui Grupul de monitorizare și evaluare, compus din reprezentanți ai principalelor direcții responsabile de implementarea strategiei, care vor avea următoarele atribuții:

1. Asigurarea legăturilor cu agenții economici, organizațiile neguvernamentale, etc.
2. Culegerea de date și centralizarea raportărilor cu privire la stadiul implementării proiectelor cuprinse în strategie;
3. Identificarea proiectelor implementate la nivelul municipiului și a zonei, care contribuie la îndeplinirea obiectivelor și care nu au putut fi nominalizate în strategie;
4. Actualizarea strategiei de dezvoltare durabilă;

5. Implicare în stabilirea de măsuri pentru obținerea de finanțare pentru acele proiecte care nu au obținut finanțare în cel puțin trei ani de la începerea implementării strategiei.

Pentru evaluarea rezultatelor și efectelor implementării se folosesc o serie de indicatori ce măsoară impactul strategiei:

1. Indicatori de realizare – reflectă ceea ce s-a produs prin implementarea proiectelor propuse în strategie. Realizările imediate țin de răspunderea exclusivă a structurilor responsabile cu managementul proiectelor respective, care trebuie să raporteze pe marginea lor prin intermediul sistemului de monitorizare.
2. Indicatori de rezultat – măsoară avantajele resimțite de beneficiarii finali ai acestor proiecte. Indicatorii de rezultat ne arată dacă s-a îndeplinit scopul pentru care au fost implementate.

Comunicarea cu beneficiarii proiectelor și promovarea strategiei

Promovarea strategiei presupune construirea unui plan de comunicare care să vizeze toate etapele procesului de elaborare, în funcție de grupurile țintă. Pe lângă componenta de informare și diseminare, planul include și implicarea părților interesate. Astfel, mesajele și instrumentele de comunicare utilizate au fost stabilite și prin această prismă.

Ca atare, dacă prima etapă a procesului a fost concentrată mai mult pe informarea grupurilor țintă și chestionarea acestora cu privire la provocările și soluțiile urbane identificate, următoarele acțiuni s-au axat pe creșterea implicării acestora în cadrul consultărilor. Participarea activă a grupurilor țintă fiind un factor cheie până în momentul aprobării strategiei și nu numai. Unul dintre obiectivele promovării strategiei și comunicării cu beneficiarii proiectelor este creșterea participării părților interesate în cadrul etapei finale – monitorizarea implementării proiectelor și evaluarea strategiei.

Alte aspecte importante în cadrul procesului de comunicare au fost limbajul și designul produselor de comunicare, care au fost gândite și adaptate conform canalelor de promovare și audiența acestora. Următorul tabel prezintă schematic modul în care procesul de comunicare cu grupurile țintă și implicare acestora a fost structurat de-a lungul elaborării strategiei.

Procesul de comunicare cu factorii interesați

	STAKEHOLDERS			
	Cetățeni	Sector public	Sector privat	ONG
ANALIZA DIAGNOS TIC	Instrum nte de comunic are - Social Media - Website	Instrumete de comunicare - Invitații via email https://www.municipiulbeius.ro/	Instrumete de colectare a nevoilor - Consultări - atelier de lucru privind nevoile sectorului privat (offline/online) -Facebook	Instrumete de colectare a nevoilor - Consultări - atelier de lucru privind nevoile sectorului privat (offline/online) https://www.facebook.com/PrimariaMunicipiuluiBeius

	Instrum nte de colectare a nevoilor - Anchetă tematică, pe bază de chestion ar (Baromet rul urban) - Consultă ri - atelier de lucru privind nevoile cetăţenil or (offline/o nline)		https://www.facebook.com/PrimariaMunicipiuluiBeius	
VIZIUNE ŞI OBIECTIVE DE DEZVOLTA RE	Instrum nte de comunic are - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opiniilor - Social Media - dezbateri	Instrum nte de comunicare - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opin iilor - Social Media - dezbateri	Instrum nte de comunicare - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opiniilor - Social Media - dezbateri	Instrum nte de comunicare - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opiniilor - Social Media - dezbateri
DIRECȚII POLITICI PROGRA ME	Instrum nte de comunic are - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opiniilor - Social Media	Instrum nte de comunicare - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opin iilor - Social Media - dezbateri	Instrum nte de comunicare - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opiniilor - Social Media - dezbateri	Instrum nte de comunicare - Website - Social Media Instrum nte de colectare a opiniilor - Social Media - dezbateri

	dezbateri			
PORTOFOLIU DE PROIECTE	Instrumente de comunicare - Website - Social Media Instrumente de colectare a opiniilor - Social Media - consultare	Instrumente de comunicare - Website - Social Media Instrumente de colectare a opiniilor - Social Media - consultare	Instrumente de comunicare - Website - Social Media Instrumente de colectare a opiniilor - Social Media - consultare	Instrumente de comunicare - Website - Social Media Instrumente de colectare a opiniilor - Social Media - consultare
IMPLEMENTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE STRATEGIILE	Instrumente de informare - Website - Social Media Transparență comunicare stadiu - Social Media - Website	Instrumente de informare - Website - Social Media Transparență comunicare stadiu - Social Media - Website	Instrumente de informare - Website - Social Media Transparență comunicare stadiu - Social Media - Website	Instrumente de informare - Website - Social Media Transparență comunicare stadiu - Social Media - Website

STRATEGIE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ PENTRU PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA CUNOȘTINȚELOR ȘI EXPRESIILOR CULTURALE TRADIȚIONALE ȘI SPRIJINIREA SUSTENABILITĂȚII CULTURALE ÎN ȚARA BEIUȘULUI, ROMÂNIA

Document elaborat de expertul local - Av. Monica Florina Boța Moisin, Cultural Intellectual Property Rights Initiative® (CIPRI) în cadrul proiectului "Fondul de reconstrucție al OMPI" (BBF) - "Sprijinirea sustenabilității culturale și revitalizare economică în Regiunea Țara Beiușului din România prin protecția și promovarea Cunoștințelor Tradiționale (TK) și a Expresiilor Culturale Tradiționale (TCEs)" în consultare cu Asociația „Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului”, Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) și Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM). Acest document a fost aprobat de ambele Oficii.

Cuprins:

Prefață

I. Introducere: context și fundamente

1. Despre Proprietatea Intelectuală (PI)
2. Scopul și Obiectivele Strategiei
3. Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale - Concepte și Terminologie
 - Ce sunt Cunoștințele Tradiționale?
 - Ce sunt Expresiile Culturale Tradiționale?
4. Diferențe importante între Expresii Culturale Tradiționale, produse meșteșugărești și produse artisanale
5. Perspective reglementare privind Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale
 - Tipuri de protecție
 - Sensul termenului „tradițional”

II. Analiza situației actuale în Țara Beiușului

6. Țara Beiușului: repere geografice și context cultural
7. Tradiții și meșteșuguri în Țara Beiușului
8. Cartografierea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului
9. Probleme identificate: Riscuri și provocări
 - Calitate îndoielnică și produsele neconforme
 - Inducerea în eroare a consumatorilor
 - Lipsa de cunoștințe juridice și instrumente de protecție
10. Nevoi, priorități și potențial economic al protecției prin Proprietate Intelectuală

III. Cadrul strategic propus

11. Viziunea pentru Strategia de Proprietate Intelectuală în Țara Beiușului
12. Importanța unei Strategii de Proprietate Intelectuală creată împreună cu Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale
13. Metodologie
 - a) Cercetare participativă și participare directă
 - b) Crearea unui cadru de guvernare culturală incluzivă bazată pe regulile cutumiare
 - c) Consimțământ informat, prealabil, și liber exprimat
14. Elemente cheie în implementarea proiectului pilot și procesul de elaborare a Strategiei
15. Acțiuni întreprinse
16. Opțiuni și mecanisme de protecție
 - Afirmarea custodiei de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale
 - Componentele Strategiei de Proprietate Intelectuală

Considerații cheie privitoare la mărcile colective și indicațiile geografice
Obiective strategice și Plan de Implementare

IV. Recomandări și concluzii

17. Recomandări pentru autoritățile locale

Sprijin instituțional și recunoaștere aportului esențial al Custozilor la protecția și viabilitatea Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale în Țara Beiușului

Sprijin financiar și logistic

Facilitarea participării în procese decizionale și sinergii cu alte strategii locale și acțiuni naționale în domenii complementare

Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Țara Beiușului

Țara Beiușului: brand regional

18. Recomandări pentru autoritățile guvernamentale

La nivel legislativ și instituțional

Asistență juridică și sprijin tehnic pentru comunități

Consolidarea cooperării interinstituționale

Postfață

Credite și mulțumiri

Prefață

Proiectul intitulat "Sprijinirea sustenabilității culturale și revitalizare economică în Regiunea Țara Beiușului din România prin protecția și promovarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale" a fost implementat de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI), la solicitarea, cu sprijinul și aprobarea Oficiului Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) și a Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM). Proiectul a fost implementat cu asistența unui consultant național, Dna. Boța Moisin, avocat specializat în proprietate intelectuală și fondatoare a Inițiativei pentru Drepturile de Proprietate Culturală Intelectuală (CIPRI)®.

Țara Beiușului este o regiune în nord-vestul României, bogată din punct de vedere cultural, caracterizată printr-o puternică, vie și dinamică moștenire de Cunoștințe Tradiționale (CT), Expresii Culturale Tradiționale (ECT), meșteșuguri și practici comunitare strâns legate de identitatea locală și de mijloacele de subzistență. Implementat pe o perioadă de 14 luni, din noiembrie 2024 până în decembrie 2025, proiectul a urmărit să consolideze capacitatea comunităților locale de a gestiona și valorifica CT-urile și ECT-urile lor prin utilizarea strategică a instrumentelor de proprietate intelectuală (PI).

Obiectivul general al proiectului a fost de a sprijini sustenabilitatea culturală și dezvoltarea locală incluzivă, oferind comunităților posibilitatea să își protejeze Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale și să le sporească valoarea economică într-un mod etic și echitabil. Pe termen mediu și lung, proiectul contribuie la îmbunătățirea mijloacelor de subzistență, la crearea de oportunități economice înrădăcinate cultural în tradiția locală și la consolidarea rezilienței economiei locale.

Proiectul a urmărit următoarele obiective specifice:

- Consolidarea capacităților comunităților de a recunoaște, proteja, gestiona și promova Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale prin intermediul unor instrumente și mecanisme de proprietate intelectuală adecvate;
- Promovarea dezvoltării unor activități economice locale sustenabile, bazate pe cultura locală, prin valorificarea patrimoniului cultural și a biodiversității locale;
- Contribuția la stabilitatea economică și coeziunea socială în regiunea Țara Beiușului.

În cadrul proiectului, beneficiarii selectați din mai multe comune din Țara Beiușului au participat la activități practice de consolidare a capacităților, au primit materiale de îndrumare personalizate și au beneficiat de sprijin specializat.

Proiectul a produs următoarele rezultate cheie:

- I. O analiză a provocărilor și oportunităților regionale legate de proprietate intelectuală, cu accent deosebit pe Cunoștințele Tradiționale (CT) și Expresiile Culturale Tradiționale (ECT);
- II. Cartografierea tradițiilor, practicilor și cunoștințelor cu potențial economic din regiune;
- III. Proiectarea și desfășurarea unor ateliere practice, tematice, adaptate nevoilor beneficiarilor, cu participarea OMPI, ORDA, OSIM și a consultantului național;
- IV. Înregistrarea unei Asociații a Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, precum și conceperea unei mărci colective;
- V. Dezvoltarea de materiale video educaționale și promoționale axate pe proprietate intelectuală, în scopul creșterii gradului de conștientizare și al replicării viitoare;
- VI. Elaborarea unei strategii de proprietate intelectuală bazată pe contribuția comunității (prezentul document).

Acest document prezintă Strategia de Proprietate Intelectuală pentru Protecția și Promovarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale, sprijinind Sustenabilitatea Culturală în Țara Beiușului, România. Strategia a fost pregătită de Dna. Boța Moisin, în strânsă colaborare și cu contribuții din partea beneficiarilor proiectului, precum și în consultare cu reprezentanții ORDA, OSIM și OMPI. Aceasta reflectă o abordare participativă, de jos în sus, și a fost aprobată de autoritățile naționale de proprietate intelectuală implicate în proiect.

Strategia este concepută în primul rând ca un cadru practic, pe termen mediu, pentru utilizarea în comunitate. Aceasta își propune să sprijine custozii de Cunoștințe Tradiționale și a Expresii Culturale Tradiționale, reprezentanții comunității și autoritățile locale în luarea unor decizii informate cu privire la protejarea, gestionarea și comercializarea etică a Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale. Strategia urmărește să asigure recunoașterea, protejarea și valorizarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale în Țara Beiușului prin mecanisme juridice, instituționale și de guvernare adaptate realităților, valorilor și regulilor cutumiare locale.

Pe lângă ORDA și OSIM, Strategia se adresează în principal autorităților locale, organizațiilor comunitare și custozilor de Cunoștințe Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale. Este concepută pentru a servi drept document de referință pentru planificarea și implementarea unor viitoare inițiative similare, parteneriate, activități de creștere a gradului de conștientizare și posibile măsuri de politică la nivel local și regional.

Deși a fost elaborată ca răspuns la contextul și nevoile specifice ale Țării Beiușului, Strategia își propune, de asemenea, să ofere perspective utile și îndrumări metodologice care pot fundamenta inițiative similare în alte regiuni ale României și nu numai, în special acolo unde comunitățile încearcă să utilizeze instrumentele de proprietate intelectuală pentru a sprijini sustenabilitatea culturală și dezvoltarea comunitară.

I. Introducere: context și fundamente

1. Despre Proprietatea Intelectuală (PI)

Proprietatea Intelectuală este un concept juridic care se referă la **drepturile legale asupra creațiilor minții**. Aceste drepturi oferă creatorilor **control exclusiv asupra utilizării operelor lor pentru o anumită perioadă de timp** și protecție împotriva copierii sau folosirii neautorizate încurajând astfel inovația și creativitatea.

Tradițiile, obiceiurile, practicile tradiționale, cunoștințele și expresiile culturale transmise din generație în generație sunt **creații ale minții cu profundă valoare culturală, socială și spirituală**. Ele s-au născut și sunt create și recreate într-un proces de creație colectiv și totodată, de contextul actual putem identifica creatorii, fie că este vorba de un creator individual sau un grup de creatori. Această natură hibridă a creației tradiționale sau inspirate (inspirată) din sistemele de cunoaștere tradițională face protecția prin Drepturile de Proprietate Intelectuală dificilă și complexă.

Drepturile de Proprietate Intelectuală (PI) includ Drepturile de Autor și Drepturile de Proprietate Industrială precum mărcile comerciale, indicațiile geografice, brevetele, modelele de utilitate, desenele și secretele comerciale. În anumite condiții meșteșugarii, Custozii de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale și antreprenorii culturali care păstrează tradițiile pot proteja rezultatele propriilor eforturi intelectuale prin astfel de instrumente de protecție juridică. Alături, se impune crearea unui cadru legal special, dedicat protecției juridice, promovării și comercializării etice a Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale (CT și ECT) pentru ca acestea să nu fie asimilate producției industriale care să dilueze profunda lor valoare **culturală, socială și spirituală**.

2. Scopul și Obiectivele Strategiei

Obiective

Această strategie urmărește să asigure **recunoașterea, protejarea și valorificarea Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale** ale comunităților locale din Țara Beiușului, prin mecanisme juridice și instituționale adaptate realităților, nevoilor și valorilor acestor comunități.

Scopul strategiei este să contribuie la **consolidarea stabilității economice** a comunităților, precum și la **promovarea unui cadru etic și echitabil de utilizare comercială a patrimoniului imaterial**, în conformitate cu drepturile colective și regulile cutumiare.

“Strategia de Proprietate Intelectuală pentru Protecția și Promovarea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale și pentru Sprijinirea Sustenabilității Culturale în Regiunea Țara Beiușului, România” - (denumită în continuare **“Strategia”**) - reprezintă o **abordare regională pilot**, fiind prima strategie în domeniul Proprietății Intelectuale creată în consultare directă și efectivă cu o **comunitate de Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale** din România.

Procesul de elaborare marchează o premieră în România prin integrarea următoarelor elemente-cheie:

- **Cartografierea Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale** care fac parte din patrimoniul cultural viu în Țara Beiușului.
- **Participarea activă a Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale în procesul de luare a deciziilor.**
- **Corelarea patrimoniului cultural imaterial cu rolul și efectele unor instrumentele de Proprietate Intelectuală** (indicații geografice, mărci colective, măsuri de protecție sui-generis).
- **Integrarea dimensiunii de sustenabilitate culturală și revitalizare economică locală** prin valorificarea responsabilă a patrimoniului cultural imaterial.

Scop

- **Crearea unui cadru operațional pentru recunoașterea custodiei colective** asupra Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale în Țara Beiușului.

- Familiarizarea comunităților de Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale cu **opțiunile și mecanismele legale** care le pot permite să decidă asupra accesului și utilizării patrimoniului lor în condiții de consimțământ prealabil, informat și liber exprimat.
- Dezvoltarea economică în comunitățile din Țara Beiușului prin valorizarea bunurilor și serviciilor bazate pe Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale.
- Dezvoltarea capacității comunităților de Custozii de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale de a negocia cu actori externi (companii private, cercetători, instituții) și de a beneficia din punct de vedere economic, prin mărci comerciale, Indicații geografice sau alte forme de protecție care servesc intereselor comunității.
- Promovarea participării active a comunităților în procesele de elaborare a politicilor publice privind Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale.

Inovația și creativitatea în comunitățile locale

ȘTIAȚI CĂ?

Comunitățile locale tradiționale sunt **surse vii de inovație și creativitate culturală**, transmise din generație în generație, în moduri adaptate contextului social, spiritual și natural în care trăiesc. Departe de a fi forme „învechite” sau statice de expresie, **creația tradițională și Cunoștințele Tradiționale reprezintă sisteme dinamice de creație**, care se reinventează permanent, răspunzând nevoilor actuale ale comunității și provocărilor mediului înconjurător. Inovația în comunitățile tradiționale se bazează adesea pe **creativitate colectivă**, iar valoarea operei rezidă în **funcția sa culturală și socială**, nu doar estetică sau economică. De exemplu, modelele de țesături, cusături sau broderii, modelele decorative pe lemn sau lut, tehnicile de construcție tradițională sau medicina tradițională **variază subtil de la o generație la alta și sunt permanent adaptate la realitățile moderne**, fără a se abate de la **matricea autentică** (a se vedea pagina 17).

BENEFICII

Această strategie de proprietate intelectuală va avea un rol esențial în **asigurarea unei participări echitabile și sustenabile** a Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale în domenii precum **turismul cultural, educația și industriile creative** astfel:

TURISM CULTURAL ECHITABIL ȘI INCLUSIV	EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ ȘI TRANSMITERE INTERGENERAȚIONALĂ	INDUSTRIILE CREATIVE ȘI MODA SUSTENABILĂ
Permite dezvoltarea de inițiative turistice locale , în care comunitățile devin actori principali în proiectarea și oferirea experiențelor culturale.	Încurajează integrarea cunoștințelor și expresiilor tradiționale în sistemele educaționale, cu respect pentru formele de învățare orală și cutumiară.	Oferă cadrul pentru parteneriate echitabile între designeri și comunități, bazate pe contracte clare și beneficiu reciproc.
Crearea de venituri directe prin inițiative locale (comercializarea de produse locale și meșteșugărești autentice, ateliere de meșteșuguri, ghidaj turistic, cursuri de gastronomie locală).	Susține dezvoltarea de resurse educaționale create și gestionate de Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din comunități (baze de date, școli de cunoștințe și meșteșuguri locale, expoziții itinerante etc.).	Contribuie la protecția Expresiilor Culturale Tradiționale și Cunoștințelor Tradiționale împotriva aproprierii culturale și comercializării abuzive fără beneficiul comunității , prin instrumente contractuale adecvate.
Creează beneficii economice directe pentru comunități, prin valorificarea autentică a meșteșugurilor, tradițiilor și patrimoniului viu.	Creează punți între generații prin promovarea membrilor comunității (meșteșugari, creatori, povestitori, vârstnici) ca educatori culturali în școli și spații de învățare nonformală.	Consolidează economia locală prin integrarea comunităților în lanțurile valorice ale industriilor creative și dezvoltarea de mărci comerciale și colecții inspirate din tradiții, dar realizate cu consimțământ, compensație adecvată și beneficiu reciproc.

3. Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale - Concepte și Terminologie

Tradițiile, obiceiurile, meșteșugurile, ritualurile, descântecurile, rețetele tradiționale, dansurile, graiul local, și multe alte obiecte, expresii, cunoștințe și chiar locuri, fac parte din **patrimoniul cultural viu** al unei comunități locale, sunt îngrijite și transmise din generație în generație, și reflectă identitatea sa culturală, valorile și credințele.

Într-un cuvânt, sunt **ADN-ul cultural** al unei comunități.

Deși unele expresii sunt tangibile și altele intangibile, în realitatea trăită în comunitățile locale este foarte greu să le separăm în categorii, ele fiind intim conectate și făcând parte din viață în mod natural, organic. Cunoștințele pe care le deține cel care țese manual la războiul de țesut, se reflectă în opera țesută și fac parte din omul care țese - odată știute, ele nu pot fi uitate - și adesea sunt învățate prin joc la o vârstă fragedă.

ȘTIAȚI CĂ?

Cuvântul "**patrimoniu**", în sens cultural, se împarte în trei categorii: **patrimoniul natural**: peisaje naturale, ecosisteme, specii și fenomene geologice; **patrimoniu construit**: clădiri istorice, situri urbane și rurale, monumente și **patrimoniu imaterial**: cunoștințe, tradiții, ritualuri, graiuri și alte expresii culturale.

Tema protecției juridice a patrimoniului cultural imaterial prin Drepturi de Proprietate Intelectuală sau modalități și instrumente speciale (legislație sui-generis) a cunoscut un interes ridicat la nivel internațional odată cu începutul anilor 2000 când, în anul 2001, s-a constituit la nivelul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) **Comitetul Interguvernamental privind Proprietatea Intelectuală și Resursele Genetice, Cunoștințele Tradiționale și Folclor ("Comitetul")**. Comitetul s-a reunit în Martie 2026 pentru a 52-a întâlnire cu obiectivul de a negocia protecția juridică efectivă și echilibrată, la nivel internațional a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale. Reprezentanți ai Popoarelor Autohtone și ai comunităților locale participă la aceste întâlniri¹.

ȘTIAȚI CĂ?

Când ne referim la protecția juridică a tradițiilor, obiceiurilor, ritualurilor, descântecelor, rețetelor tradiționale, graiului local, și multe alte obiecte, expresii, cunoștințe tradiționale

¹ Asociația *WhyWeCraft®* cu sediul la Oradea, jud. Bihor, este singura asociație din România care participă la lucrările Comitetului

și meșteșugărești, folosim termenii de **Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale**.

Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial definește Expresiile Culturale Tradiționale în articolul 2, litera b) ca *“forme de manifestare ale creativității umane cu exprimare materială, orală - forme de artă a cuvântului și expresii verbale tradiționale - forme de exprimare muzicală - cântece, dansuri, jocuri populare - forme de expresie sincretică - obiceiuri, ritualuri, sărbători, etnoiatrie, jocuri de copii și jocuri sportive tradiționale - forme ale creației populare în domeniul tehnic, precum și meșteșuguri ori tehnologii tradiționale”*, dar nu reglementează protecția lor juridică prin Drepturi de Proprietate Intelectuală.

În prezent, în România există un vid legislativ cu privire la protecția juridică a Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale. Prin Hotărârea Guvernului nr. 1.272 din 14 decembrie 2023 promovarea acestora a fost inclusă pentru prima dată în **Strategia Națională în Domeniul Proprietății Intelectuale 2024-2028**.

Obiectivul strategic nr. 2 din Strategia Națională include ca prioritate *“Promovarea cunoștințelor și expresiilor cultural-tradiționale și a resurselor genetice”*, având ca direcții de acțiune: **1. Implicarea în noile dezvoltări din domeniul resurselor genetice, cunoștințelor și expresiilor cultural-tradiționale la nivel european și internațional și 2. Stabilirea în parteneriat cu organele administrative centrale sau locale** a unor programe de instruire în scopul reconversiei profesionale având ca finalitate valorizarea potențialului etnografic din zonele defavorizate.

Ce sunt Cunoștințele Tradiționale?

Cunoștințele Tradiționale (abreviere CT) reprezintă totalitatea cunoștințelor transmise din generație în generație, de regulă pe care orală, nu în formă scrisă, care includ informații, practici, tehnici și inovații legate de mediu, sănătate, agricultură, alimentație, spiritualitate, creație și meșteșug, născute din interacțiunea oamenilor cu mediul în care trăiesc și care conferă indivizilor un sentiment de identitate și continuitate. Ele sunt dinamice și adaptabile, dezvoltate de-a lungul timpului în relație directă cu un teritoriu și cu un mod de viață specific.

EXEMPLE

- Tehnici legate de meșteșuguri tradiționale (țesut, cusut, pielărit, sumănărit, olărit, lucrul cu lemnul, instrumente muzicale, etc.)
- Proprietăți medicinale ale plantelor și practici de vindecare cu medicină tradițională
- Tehnici agricole și ecologice
- Tehnici de arhitectură tradițională (vernaculară)
- Cunoștințe despre plante, animale și biodiversitatea locală
- Gastronomie locală
- Cunoștințe și practici referitoare la natură și la univers

CARACTERISTICI JURIDICE

- Sunt recunoscute ca obiect al protecției în cadrul **Convenției privind diversitatea biologică (1992)** la care România este parte
- Nu se încadrează ușor în sistemele de protecție prin de Drepturi de Proprietate intelectuală, fiind cunoștințe colective, nescrise și transmise oral
- Necesită mecanisme speciale de protecție, cum ar fi registrele de Cunoștințe Tradiționale sau **acordurile de acces și partajare a beneficiilor** cu comunitățile care practică, îngrijesc și transmit mai departe aceste cunoștințe

Ce sunt Expresiile Culturale Tradiționale?

Expresiile culturale tradiționale (abreviere ECT) se referă la manifestări concrete, tangibile sau intangibile, create pe baza Cunoștințelor Tradiționale, care includ forme artistice, simboluri, motive, cântece, descântece, povești, graiul local, dansuri, ritualuri sau creații meșteșugărești. Aceste expresii sunt adesea emblematice pentru Identitatea unei comunități și au o valoare culturală și identitară, spirituală sau ritualică profundă.

EXEMPLE

- **Expresii Culturale Tradiționale tangibile** precum țesături, cusături, broderii, elemente de port, bijuterii, olărit, obiecte și creații din lemn și alte materiale naturale, etc.
- **Expresii Culturale Tradiționale intangibile** precum rețete tradiționale, ritualuri, obiceiuri, nume, denumiri în graiul local, jocuri, dansuri, cântece, descântece, povești și legende, ghicitori, etc.

CARACTERISTICI JURIDICE

- Sunt apropiate de noțiunea de „operă” din dreptul de autor, dar necesită un tratament juridic diferit.
- Li se aplică parțial legislația națională privind patrimoniul cultural imaterial și inițiative UNESCO în legătură cu aspecte ce țin de salvagardarea (identificarea, documentarea, cercetarea, conservarea), promovarea, punerea în valoare, transmiterea și revitalizarea bunurilor culturale și a patrimoniului cultural imaterial. **Cu toate acestea, acest lucru nu asigură protecția împotriva utilizărilor neconforme, neetice, inechitabile, a apropierei culturale și diluării semnificației culturale, identitare și spirituale ale acestor expresii și cunoștințe.**
- Necesită forme de protecție adaptate, cum ar legislație sui-generis, drepturile de custodie, controlul asupra utilizării comerciale, norme speciale privind documentarea lor pentru a împiedica obținerea protecției juridice de către persoane din afara comunității, precum și restricții privind cercetarea lor efectuată de persoane din afara comunității. ~~reguli speciale pentru documentarea lor astfel încât să nu poată obține protecție juridică, sau cercetarea lor de către membri din afara comunității.~~

Definițiile termenilor se bazează pe definițiile furnizate de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) și au fost adaptate de avocata Monica Boța Moisin la contextul cultural din România.

ȘTIAȚI CĂ?

Termenul „*costum popular*” de multe ori face să se piardă importanța și semnificația fiecărei Expresii Culturale Tradiționale în individualitatea ei. De exemplu, în Țara Beiușului portul tradițional femeiesc include un ansamblu de elemente identitare, fiecare dintre acestea fiind o Expresie Culturală Tradițională în individualitatea ei - Cojocul Binșenesc femeiesc, Spătoiul, Poalele, Zadia, Cârpa pe după cap de Țara Beiușului și Zgârduța în cinci colțuri cusută din mărgelile fiind unele dintre acestea.

VOCEA CUSTOZILOR:

“Pentru mine expresiile și cunoștințele tradiționale sunt o sursă de a crea și produce tot ceea ce știu să fac.” - Sorin Vasile Todica, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

“Expresiile Culturale Tradiționale transmit alături de partea materială și de cunoștințe, și o parte spirituală, credința, filozofia de viață a unui grup.” - Dorina Cornelia Hanza, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Expresiile și Cunoștințele Tradiționale sunt o sursă de lucru din inima fără obligații"
Iosana Florina Curta, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara
Beiușului

4. Diferențe importante între Expresii Culturale Tradiționale, produse meșteșugărești și produse artisanale

Diferențele dintre **meșteșug** și **artizanat**, respectiv între **Expresii Culturale Tradiționale**, **produse meșteșugărești** și **produse artisanale**, sunt **reale, semnificative** și au atât **implicații culturale**, cât și **juridice** și **economice**, în special în contextul românesc. În multe limbi și contexte culturale europene termenii pot părea sinonimi, dar în România **nu sunt**.

	Meșteșug	Artizanat
Etimologie	Cuvânt de origine slavă, cu rădăcini adânci în cultura românească.	Provine din fr. <i>artisanat</i> , introdus în perioada interbelică și popularizat în perioada comunistă.
Definiție generală	Activitate tradițională transmisă din generație în generație, bazată pe Cunoștințe Tradiționale, cu valoare culturală și identitară.	Activitate practică de realizare a obiectelor manuale, adesea cu scop decorativ sau comercial. Poate fi inspirată din tradiție, dar fără caracter identitar.
Reglementare juridică în România	Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial; Convenția UNESCO 2003 pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial; Menționat expres ca făcând parte din patrimoniul cultural imaterial.	Nu este definit legal în România. Este un termen folosit în context comercial, fără recunoaștere oficială specifică.
Tehnici și modalități de lucru	Manuale sau semi mecanizate, cu unelte tradiționale (ex: roata olarului, războiul de țesut, dalta de piatră, dalta de lemn, bizarca - pentru împriștrirea ouălor de Paști), tehnologii și tehnici	Poate include lucrări complet mecanizate, imprimări, realizate în serie sau replicate după model, cusături la mașină etc.

tradiționale
tradițional). (know-how

	Produs meșteșugăresc	Produs artizanal
Percepția publică	Asociat cu valoare, autenticitate, identitate, sustenabilitate.	Perceput adesea ca superficial, de calitate îndoielnică, decorativ, replicabil, "kitch", realizat în serie.
Riscuri comerciale	Dificultăți de competiție pe piață din cauza invaziei produselor "artizanale" din România sau de import.	Poate crea concurență neloială pentru meșteșugarii tradiționali.
Exemple	Ouă împistrite (împistrite) de Drăgoteni (încondeiate) Țesături lucrate manual în războiul de țesut	Ouă pictate cu șabloane și vopsele acrilice Textile țesute industrial și imprimate cu motive populare

ȘTIAȚI CĂ?

Termenii „meșteșugar” și „artizan” nu sunt sinonime perfecte deși adesea sunt folosiți interschimbabil. În contextul actual din România, termenul **“produs artizanal”** sau **“produs de artizanat”** este asociat de către publicul larg cu **produs de inspirație tradițională sau care copiază estetica tradițională**. Termenul este folosit și cu sensul de produse realizate preponderent manual (produse *handmade*), categorie ce include preponderent produse alimentare produsele de tip bere artizanală, înghețată artizanală, pâine artizanală, dar și obiecte decorative sau accesorii. În această înțelegere, produsele artizanale nu pot fi Expresii Culturale Tradiționale și nu intră în sfera de aplicare a acestei strategii de proprietate intelectuală.

Meșteșugul poate fi o Expresie Culturală Tradițională fiind prevăzut expres în Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial care definește Expresiile Culturale Tradiționale în articolul 2, litera b) ca *“forme de manifestare ale creativității umane cu exprimare materială, orală - forme de artă a cuvântului și expresii verbale tradiționale - forme de exprimare muzicală - cântece, dansuri, jocuri*

populare - forme de expresie sincretică - obiceiuri, ritualuri, sărbători, etnoiastră, jocuri de copii și jocuri sportive tradiționale - forme ale creației populare în domeniul tehnic, precum și meșteșuguri ori tehnologii tradiționale".

ȘTIAȚI CĂ?

Nu toate produsele meșteșugărești sunt Expresii Culturale Tradiționale. Produsele meșteșugărești care sunt Expresii Culturale Tradiționale respectă matricea autentică. Există și creații individuale, artistice, care nu reflectă o identitate colectivă, create prin utilizarea de cunoștințe, tehnici, unelte și tehnologii meșteșugărești tradiționale dar care nu se încadrează în matricea autentică care este determinantă pentru Expresiile Culturale Tradiționale. Protecția juridică a acestei categorii de opere intră sub incidența Legii nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe.

CE ESTE MATRICEA AUTENTICĂ?

Sunt toate acele trăsături și reguli cutumiare care se reflectă în Cunoștințele și Expresiile Culturale Tradiționale și care le dau caracterul identitar. Acest limbaj identitar, exprimat prin matricea autentică, este acceptat și perpetuat de Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale, având o semnificație strâns legată de identitatea culturală și spirituală a unei comunități, și o legătură cu patrimoniul biocultural al locului. Matricea autentică poate include cerințe specifice legate de materiale și instrumente utilizate în procesul de creație, tehnici de lucru, simboluri, elemente vizuale distinctive, motive, ritualuri și reguli ce trebuie respectate în procesul de creație, care pot să țină de amplasamentul vizual al semnelor distinctive, semnificații, sau condiții în care pot fi sau nu pot fi modificate anumite elemente sau procese ce fac parte din acest limbaj identitar.

VOCEA CUSTOZILOR:

"Dacă la începutul întâlnirilor noastre probabil nu aș fi putut da un răspuns cred că acum e tot mai clară diferența între Expresiile Culturale Tradiționale, produsele meșteșugărești și produsele artisanale. Expresiile Culturale Tradiționale sunt impregnate de specificul locului, sunt înrădăcinate în comunitate, recunoscute aproape instinctiv, sunt clădite pe o matrice neschimbată de-a lungul timpului și transmisă de la o generație la alta. Produsele meșteșugărești pot sau nu să se încadreze în categoria Expresiilor Culturale Tradiționale în funcție de modul în care respectă acea "matrice" autentică. Artizanatul și produsele sale au ajuns, din neștiință, să fie confundate cu meșteșugul. Acestea pot fi derivate din meșteșug, pot fi realizate cu unele tehnici

tradiționale, dar esența este diluată, sunt golite de semnificație și simbol și **îndeplinesc** în primul rând un scop pur decorativ. Artizanii sunt oameni extraordinar de talentați, dar care nu posedă cunoștințele necesare sau mai bine zis nu au background-ul necesar unui meșteșugar ori custode.” - Ana Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

”Expresiile Culturale Tradiționale sunt acele expresii cunoscute în toată Țara Beiușului, lăsate ca tradiție de la o generație la alta în mod natural, organic, dar care pentru alte persoane din alte regiuni nu înseamnă și simbolizează același lucru. Produsele meșteșugărești sunt acele produse făcute cu respectarea istoricului (așa cum făcea bunica, strabunica) și modele lor. Produsele artisanale vin ca o replică a produselor tradiționale, o replică ieftină, copiind unele modele dar nu întregul.” - Ioana Maria Clara Lezeu Boiț, reprezentant UAT Remetea și custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

”Expresiile Culturale Tradiționale nu reprezintă doar obiecte fizice reprezentative pentru cultura tradițională ci însumează și cunoștințele și abilitățile practice necesare realizării acestora, dar și elementele de patrimoniu imaterial, transmise prin viu grai între generații. Produsele meșteșugărești sunt acele produse care au un corespondent în tradiție, care nu au fost alterate sub nicio formă în ceea ce privește tiparul de realizare, sunt produse cu un fundament istoric și care se încadrează în normele estetice impuse de comunitate. Produsele artisanale sunt produse realizate pornind de la un punct de inspirație din tradiție, dar fără să respecte un tipar cutumiar.” - Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

ȘTIAȚI CĂ?

La nivelul Uniunii Europene a fost adoptat pe 18 octombrie 2023 *Regulamentul UE 2023/2411 privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele artisanale* și industriale* (*traducere în limba română a EU Regulation 2023/2411 on the protection of geographical indications for craft and industrial products). Regulamentul UE 2023/2411 se aplică direct în toate statele membre începând cu 1 decembrie 2025. În versiunea oficială în limba română, termenul „**crafts**” a fost tradus ca „**produse artisanale**”, ceea ce generează o **confuzie conceptuală** semnificativă și riscuri reale în ceea ce privește **aplicarea corectă și coerentă a regulamentului în contextul românesc**. Așa cum am arătat în cele ce preced, distincțiile dintre produsele *handmade* și produsele meșteșugărești sunt **reale, semnificative și au implicații juridice**.

5. Perspective reglementare privind Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale

Pentru implementarea cu succes a acestei Strategii este importantă sublinierea distincției dintre noțiunea de *protecție* în sensul de **salvgardare** a patrimoniului cultural imaterial utilizată în Convenția UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, adoptată în 2003 și Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, și noțiunea de *protecție* în sensul utilizat de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) care se referă la **protecția** Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale (CT și ECT) **prin instrumente de proprietate intelectuală (PI)**. Cele două tipuri de *protecție* nu se exclud, ele sunt **complementare**.

ȘTIAȚI CĂ?

Protecție în sens UNESCO	Protecție în sens OMPI
Se referă la salvgardarea patrimoniului cultural imaterial prin <i>identificare, documentare, transmitere, revitalizare și promovare</i> , pentru a asigura viabilitatea în timp a CT și ECT. Adică că acestea nu dispar, nu se pierd și nu se degradează, și că sunt păstrate și promovate.	Se referă la prevenirea utilizării abuzive sau neautorizate de către terți, prin drepturi formale, cum ar fi: mărci colective, indicații geografice, drepturi de autor sau drepturi sui-generis. Adică aplicarea legislației PI pentru a împiedica utilizarea abuzivă sau necorespunzătoare, copierea, sau orice alt tip de exploatare nelegală . Obiectivul este să asigure că inovația intelectuală și creativitatea întruchipate în CT sau ECT nu sunt utilizate în mod incorect.
Salvgardarea este menită să asigure continuitatea.	Protecția juridică este menită să asigure controlul și dreptul la beneficii .

Tipuri de protecție

Protecția juridică poate fi de două feluri: **protecție pozitivă și protecție defensivă**.

Protecția pozitivă înseamnă recunoașterea unor drepturi comunităților cu privire la CT și ECT, care să le permită să controleze utilizarea acestora de către terți și să beneficieze de pe urma exploatarea comercială a acestora. De exemplu, acordarea unor drepturi speciale custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale prin crearea de legislație sui-generis este o formă de **protecție pozitivă**.

Protecția defensivă este concepută pentru a împiedica dobândirea de Drepturi de Proprietate Intelectuală asupra CT și ECT de către persoane care nu fac parte din comunitatea sursă sau nu reprezintă un interes colectiv. De exemplu, **strategiile defensive pot fi folosite pentru protejarea simbolurilor sau cuvintelor care sunt distinctive pentru identitatea unei colectivități împotriva înregistrării acestora ca mărci comerciale.**

Cele două tipuri de strategii de protecție - protecția „pozitivă” și „defensivă” - pot fi aplicate împreună, în mod complementar.

Sensul termenului „tradițional”

În contextul terminologiei juridice, Cunoștințe *Tradiționale* și Expresii Culturale *Tradiționale*, adjectivul „tradițional” **califică o formă de cunoaștere sau o expresie care are o legătură tradițională cu o comunitate**, adică: este creată, susținută și transmisă în cadrul unei comunități, uneori prin intermediul unor sisteme specifice de transmitere, parte din datini și obiceiuri.

Astfel CT și ECT nu sunt nici vechi, nici neînsuflețite, ci constituie o parte vitală, dinamică a vieții multor comunități, **sunt contemporane**. Relația cu comunitatea este cea care conferă caracterul „tradițional” al cunoștințelor sau expresiilor în sensul că ele conțin motive, o anumită estetică sau alte elemente care sunt caracteristice și parte a identității unei tradiții și a unei comunități care încă le folosește și le practică.

ȘTIAȚI CĂ?

CUNOȘTINȚELE TRADIȚIONALE ȘI EXPRESIILE CULTURALE TRADIȚIONALE

Sunt:

- **Contemporane și vii**
- **Transmise intergenerațional**, integrate în stilul de viață al comunității
- **Legate cultural și istoric** de o comunitate

Ceea ce le conferă caracterul „tradițional” este:

- **Originea comunitară, creativitatea colectivă**
- **Transmiterea și utilizarea** prin sisteme proprii de cunoaștere, ritualuri, obiceiuri, forme de exprimare artistică

Baza constituțională pentru protecția CT și ECT în România o reprezintă **Articolul 33 din Constituția României**, din Capitolul II privind Drepturile și libertățile fundamentale, care garantează **Accesul la Cultură** astfel:

- (1) Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii.*
- (2) Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngrădită.*
- (3) Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.*

II. Analiza situației actuale în Țara Beiușului

6.Țara Beiușului: repere geografice și context cultural

Țările sunt regiuni geografice din România caracterizate printr-o autenticitate profundă, în care spiritul românesc s-a păstrat nealterat de-a lungul istoriei. Originalitatea Țărilor derivă din patrimoniul lor biocultural, o combinație între modul lor natural de formare raportat la fizionomia geografică a teritoriului și o identitate culturală aparte modelată de legătura ancestrală dintre oameni și mediul lor de viață. Conform acestei descrieri, România are 18 Țări, iar Țara Beiușului (sau Țara Binșului, în grai local) este una dintre ele.

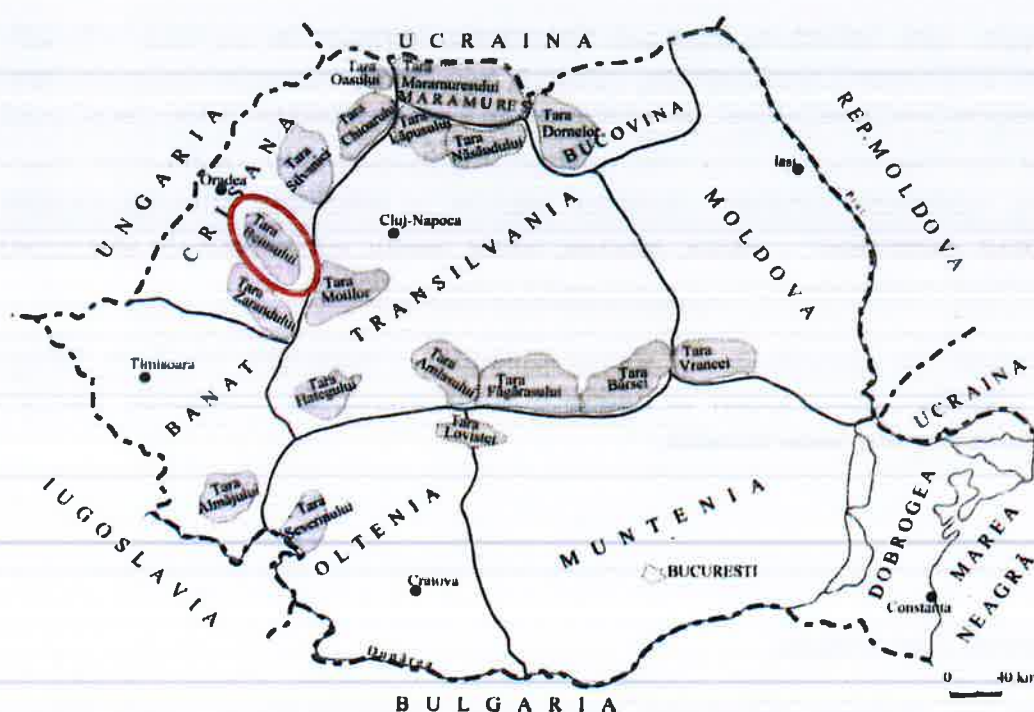

Fig.1 Beius Land and Romanian land-type spaces
(source: Cocean, P.1997) [2]

Din punct de vedere geografic, Țara Beiușului coincide cu Depresiunea Beiușului, o regiune cu o identitate culturală distinctă și un grai local unic situată în sud-estul județului Bihor. Teritoriul Țării Beiușului este delimitat de Munții Bihor-Vlădeasa la est, Munții Pădurea Craiului la nord și Munții Codru-Moma la nord-vest, comunicând la vest cu Câmpia de Vest — și include 4 orașe², 27 de comune³ și 163 de sate. Numele Beiuș și forma sa colocvială în graiul local, *Binș*, își au originea în latinescul *Benenus*, menționat documentar, prima oară, în 1263, apoi în 1270.

Din punct de vedere istoric, Țara Beiușului s-a aflat în afara granițelor provinciei romane Dacia, ceea ce a permis comunităților autohtone păstrarea unor forme arhaice de cultură și organizare comunitară⁴. Deși viața tradițională a comunităților a fost puțin documentată în epocile trecute, scrierile etnografului Romulus Vuia și ale cercetătorilor locali⁵ confirmă urmele unei civilizații autohtone continue, reflectate în simbolismul estetic, în organizarea socială și în spiritualitatea profundă a comunităților.

O spiritualitate comună în Țara Beiușului

Țara Beiușului este definită nu doar prin diversitatea formelor de expresie culturală din satele sale, ci și printr-o **spiritualitate comună**, așa cum o numește etnograful Nicolae Brânda. Deși fiecare comunitate are particularități proprii, această spiritualitate comună modelează identitatea locală și un mod de viață propriu ancorat în continuitate, memorie comună și reziliență culturală conferind regiunii o **identitate inconfundabilă și personalitate puternică**⁶ - **două resurse cheie** pentru un demers de promovare a **sustenabilității culturale** (vezi *Țara Beiușului: brand regional*).

Pentru Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, îngrijitori, păstrători, continuatori ai tradițiilor și sistemelor de cunoștințe tradiționale locale, **Țara Beiușului este ACASĂ.**

² Beiuș, Nucet, Ștei, Vașcău.

³ Budureasa, Buntești, Căbești, Căpâlna, Cărpinet, Câmpani, Ceica, Cociuba Mare, Criștioru de Jos, Dobrești, Drăgănești, Finiș, Holod, Lazuri de Beiuș, Lunca, Pietroasa, Pocola, Pomezeeu, Răbăgani, Remetea, Rieni, Roșia, Sâmbăta, Șoimi, Târcaia, Uileacu de Beiuș.

⁴ Degău, I. și Brânda, N. (coord.). 2008, *Beiușul și lumea lui*, Vol. I, Ed. Primus, Oradea, p.155 ISBN 978-973-88655-4-9

⁵ Degău, I. și Brânda, N. (coord.). 2009, *Beiușul și lumea lui*, Vol. IV, Ed. Primus, Oradea, p.506-508, ISBN 978-973-1975-14-6

⁶ Degău, I. și Brânda, N. (coord.). 2008, *Beiușul și lumea lui*, Vol. I, Ed. Primus, Oradea, p.15, p. 20, ISBN 978-973-88655-4-9

ȘTIAȚI CĂ?

Denumirea istorică "Țara Beiușului" face parte dintr-o marcă individuală înregistrată la OSIM de o persoană fizică în anul 2023. Conform art. 56 din Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice, orice persoană interesată, fizică sau juridică, poate cere anularea înregistrării mărcii în perioada de protecție a acesteia (10 ani de la data la care a fost depusă cererea de înregistrare a mărcii - adică data depozitului reglementar al mărcii). Denumirea a mai fost înregistrată la OSIM ca marcă individuală și anterior de o altă persoană fizică, însă marca a expirat în anul 2020.

VOCEA CUSTOZILOR:

"Țara Beiușului este o zonă cu o identitate culturală, istorică și naturală deosebită. Pentru comunitate, ea reprezintă un patrimoniu viu de tradiții, meșteșuguri, peisaje și valori care dau continuitate și apartenență locală." - Andreea Maria Făt, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului, pentru mine, înseamnă un teritoriu cultural și nu poate aparține unui singur individ." - Dorina Cornelia Hanza, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Este locul unde trăim și vrem să transmitem mai departe ceea ce știm noi să facem." - Iosana Florina Curta, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Dacă aș putea da un răspuns sentimental aș spune că este "acasă", cuibul amintirilor din cele mai frumoase momente ale vieții. Dacă trebuie să răspund pragmatic o să spun că este locul în care îmi desfășor activitatea profesională, iar dacă pot să îndrăznesc să visez o să spun că este o zonă geografică cu un potențial extraordinar din punct de vedere al turismului cultural tradițional și nu numai. Dincolo de sentimente sau de pragmatism rămâne o realitate prea puțin conștientizată: aceea că Țara Beiușului este mai mult decât ce vezi la prima privire. Este bogăție etnografică, geografică, naturală, umană și un posibil instrument cheie în promovarea unor valori, idei, cunoștințe, produse și servicii care pot contribui la revitalizarea economică a întregului județ." - Ana-Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului nu este un doar spațiu geografic determinat de Depresiunea Beiușului ci este un spațiu cultural pe care îl numim „acasă”. Este un spațiu care ne unește prin aceleași tradiții, particularități dialectale, mentalități tradiționale și percepții despre frumos." - Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului pentru mine este teritoriul unde trăiesc și încerc să duc mai departe tradiția." - Simon Nistor, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului este locul unde trecutul cu prezentul se îmbină frumos." - Dorin Ivan, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului este imaginea unor sate tradiționale bihorene cu elemente de cultură tradițională și meșteșuguri tradiționale care și-au păstrat istoria și tradiția." - Lioara Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului este locul unde putem să creștem și să creăm tot ce am moștenit de la părinții noștri." - Sorin Vasile Todica, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Țara Beiușului este un spațiu familiar, ca acasă, aproape oriunde în acest teritoriu pentru că peste tot vorbim la fel, avem tradiții și obiceiuri asemănătoare, muzica și jocul sunt aceleași." - Remus-Cristian Țoța, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului și Muzeograf la Muzeul Municipal Beiuș

7. Tradiții și meșteșuguri în Țara Beiușului

Datorită ecosistemului natural și condițiilor climatice din Țara Beiușului, agricultura și pastoralismul nu au fost principalele preocupări în comunitățile tradiționale din zonă, astfel încât oamenii au început să se specializeze în meșteșuguri tradiționale bazate pe resursele naturale disponibile la nivel local: lemn, argilă, calcar, piei, lână și cânepă.

Ei au creat atât **expresii culturale cu rol identitar, spiritual, social și funcție apotropaică** (de protecție) precum **Cojocul Binșenesc** sau **Sumanul de Sârbești**, dar și produse meșteșugărești utilitare sau produse bazate pe cunoștințe din bătrâni care datorită calității lor și a zonei de proveniență au devenit cunoscute în toată țara, precum **Lada de Zestre de Budureasa**, tincturile și remediile naturiste de la Poienii de Jos și Poienii de Sus, sau Varul de Țara Beiușului de la Meziad sau Izbuc.

Cu mai puțin de 100 de ani în urmă, Țara Beiușului avea o economie locală, circulară, înfloritoare, care funcționa pe principiile localismului, schimbului echitabil (trocul) și utilizării durabile a resurselor locale. Ceea ce numim astăzi **sustenabilitate culturală**. Principalul târg era în Beiuș - **Târgul Binșului** - un spațiu cultural care își păstrează tradiția și unicitatea până în prezent, având loc cu regularitate religioasă în fiecare joi.

ȘTIATI CĂ?

Denumirea “**Târgul Binșului**” ar putea fi înregistrată ca marcă pentru a proteja și promova acest târg săptămânal a cărui tradiție datează din secolul XV.

Conștientizarea nevoii de protecție juridică

În 2017, într-o colecție a unei renumite case de modă, apărea o piesă vestimentară care reproducea aproape fidel designul Cojocului Binșenesc din Țara Beiușului. Piesa a fost creată, prezentată și comercializată fără **consultarea, acordul sau implicarea** comunității de proveniență și fără compensație sau împărțirea echitabilă a beneficiilor rezultate din comercializarea piesei vestimentare. Acest fapt a declanșat o reacție publică de amploare în România și la nivel internațional, pe rețelele sociale și în presă, însă în lipsa unui cadru juridic specific, **comunitatea nu a avut niciun instrument legal eficient pentru a contesta** această formă de **apropriere culturală** sau pentru a cere compensație, împărțirea echitabilă a beneficiilor rezultate din comercializarea piesei vestimentare ori recunoașterea oficială a sursei creației replicate de această renumită casă de modă.

A fost un **moment de conștientizare colectivă** cu privire la riscul de **exploatare comercială fără drept** a ECT. În experiența comunităților din Țara Beiușului, **utilizările comerciale neconsimțite nu sunt limitate la entități și persoane străine**.

VOCEA CUSTOZILOR:

“Nevoia de protecție juridică s-a resimțit cel mai tare începând cu anul 2017 când controversa cu casa de modă străină a stârnit în numeroși dintre noi sentimentul că ni s-a furat unul dintre cele mai reprezentative elemente ale culturii tradiționale locale.” -
Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

“Anul 2017 a schimbat cu totul dinamica vieții unor oameni din zona Beiușului și într-o oarecare măsură a întregii comunități. În iureșul evenimentelor provocate de un evident caz de apropiere culturală a unei expresii culturale tradiționale din Țara Beiușului de către o celebră casă de modă, ceva ce a început ca o “mică” sarcină de lucru temporară s-a transformat într-o adevărată misiune de promovare, protejare și redescoperire a moștenirii culturale tradiționale a zonei. A fost un moment de cotitură în care am înțeles că trebuie să facem demersuri pentru a proteja patrimoniul local. Nu știam cum, dar știam ca este necesar, obligatoriu chiar.” -
Ana Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Am crescut cu gândul că nu ni se poate întâmpla, toata lumea știe că aici se fac Cojoacele Binșenești. În anul 2017 a fost trezirea bruscă la realitatea că se poate întâmpla să rămânem fără al nostru doar într-o clipă, fără a putea riposta sau fără a avea câștig de cauză sau beneficiu." - Ioana Maria Clara Lezeu Boiț, reprezentant UAT Remetea și custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Nevoia de protecție juridică a fost înțeleasă atunci când s-a observat că tradițiile și produsele locale sunt imitate sau comercializate fără recunoaștere; resursele naturale și culturale riscă să se piardă; comunitatea locală nu beneficiază suficient de pe urma valorilor sale autentice." - Andreea Maria Făt, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Am înțeles că este nevoie de protecție de-abia după ce am văzut ca unele lucruri vechi au fost falsificate și făcute în serie imitând originalul." - Simon Nistor, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Eu am înțeles cel mai bine că avem nevoie de protecție juridică odată cu evenimentul celebrei case de modă, deși au mai fost momente în care am simțit nevoia de protecție juridică." - Dorina Cornelia Hanza, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Este foarte importantă protecția juridică pentru a proteja matricea tradițională din zonă și pentru a nu ne confunda identitatea și bogăția culturală cu elemente false și de prost gust. După inspirația din 2017, când o casă de modă celebră a încercat să-și însușească o creație identitară a zonei, cea mai cunoscută, este clar de ce trebuie protecție." - Remus-Cristian Țoța, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului și Muzeograf la Muzeul Municipal Beiuș

ȘTIAȚI CĂ?

Tot în anul 2017, ca urmare a poveștii cu celebra casă de modă străină, s-a încercat înregistrarea la OSIM a Cojocului Binșenesc în integralitatea sa ca marcă figurativă individuală de către o persoană fizică din zona Beiușului, fără consimțământul și consultarea prealabilă cu creatorii de Cojoace Binșenești și alți membri din comunitate care îngrijesc responsabil și continuă practicile de creație tradițională. Această cerere de înregistrare a mărcii a fost respinsă.

8. Cartografierea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

Premieră în România

Procesul de cartografiere a Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului demarat prin proiectul OMPI "Sprijinirea sustenabilității culturale și revitalizare economică în Regiunea Țara Beiușului din România prin protecția și promovarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale" a implicat o **amplă cercetare a contextului cultural și un proces de redescoperire colectivă**, fiind **primul exercițiu de acest gen realizat în România de către experți în Drepturi de Proprietate Intelectuală și protecția Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale împreună cu Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale**.

Rolul Custodelui de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale

Custozii de CT și ECT sunt acele persoane fizice, grupuri de persoane sau organizații formate din locuitorii unui teritoriu definit, având o identitate culturală comună și un grai local propriu, care țin vii, protejează, actualizează, dezvoltă, și transmit generațiilor viitoare Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale specifice, **respectând o matrice autentică de transmitere, de creație și de utilizare**. Relația dintre custozii și aceste cunoștințe și expresii este bazată pe **grijă și responsabilitate**.

VOCEA CUSTOZILOR:

"Custode este și poate să devină acea persoană care își asumă această misiune de a proteja, păstra, promova și perpetua expresiile și cunoștințele culturale tradiționale nealterate. Nu e suficient să știi să faci anumite lucruri. Trebuie să știi și să vrei să le faci așa cum trebuie, conform unor standarde și canoane care nu deviază de la structura originală." - Ana Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Calitatea de custode nu depinde de vârstă sau de meșteșugul practicat, ci de măiestria cu care acesta este realizat după modele autentice transmise din generație în generație, ce definesc specificul local. Custodele este persoana care deține cunoștințe despre un meșteșug sau despre tradiții culturale (obiceiuri, dansuri, descântece,

povești) și care poate transmite aceste practici mai departe, explicând tehnicile, semnificațiile și sensul lor autentic.” - Andreea Maria Făt, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

“Custodele este, înainte de toate, un pasionat de cultură tradițională. Fie că deține cunoștințe referitoare la un meșteșug sau artă tradițională, sau la elementele componente ale vieții materiale și spirituale cu toate produsele lor custodele respectă o matrice autentică. Custodele cunoaște, recunoaște și transmite specificul local nealterat și necontaminat, observă abaterile de la acesta și poate oferi informații referitoare la domeniul său informații păstrate și transmise din generație în generație.”
- Remus-Cristian Țoța, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului și Muzeograf la Muzeul Municipal Beiuș

Co-creată împreună cu membrii Asociației *Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului*, harta de mai jos **evidențiază locuri unde sunt vii, create, recreate și transmise cu grijă și responsabilitate Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului**, și prezintă non-exhaustiv cele mai reprezentative Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, dar și alte spații culturale, produse meșteșugărești și bunuri rezultate pe baza Cunoștințelor Tradiționale care sunt strâns legate de patrimoniul biocultural al comunităților locale din Țara Beiușului.

Harta se raportează la comunele, satele și Municipiul Beiuș care au participat în proiectul pilot *“Sprijinirea sustenabilității culturale și revitalizare economică în Regiunea Țara Beiușului din România prin protecția și promovarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale”* și, odată cu integrarea acestei Strategii în strategiile de dezvoltare a celorlalte primării din raza teritorială a Țării Beiușului, harta va fi completată pentru o cartografiere completă și actuală a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului.

9. Probleme identificate: Riscuri și provocări

În lipsa legislației naționale privind protecția CT și ECT, comunitățile locale din Țara Beiușului rămân vulnerabile la exploatarea economică a patrimoniului biocultural fără consimțământ, fără implicarea membrilor comunității, și fără beneficii directe pentru comunitate. Aceasta poate conduce la **diluarea identității culturale, pierderea unor oportunități economice prin excluderea din lanțurile valorice din Industriile creative** și piețele internaționale unde există cerere pentru produse sustenabile cultural, și **dezintegrarea coeziunii sociale în comunități**.

În cercetarea de teren realizată în scopul elaborării acestei Strategii, am identificat o serie de **probleme sistemice** în Țara Beiușului care periclitează grav viabilitatea CT și ECT în zona și sustenabilitatea economică a celor implicați în îngrijirea, promovarea, și continuarea tradițiilor.

Calitate îndoielnică și produsele neconforme

În Țara Beiușului lipsa unui sistem legal de protecție a permis apariția pe piață a unor produse care **imită** creațiile tradiționale, dar sunt realizate fără respectarea materialelor, tehnicilor sau a matricei autentice. Aceste produse realizate integral cu metode industriale

sau parțial manual și cu metode industriale, sunt comercializate adesea chiar de către persoane care se identifică cu titulatura de “meșter popular”, dar care în realitate nu sunt creatori de Expresii Culturale Tradiționale pe baza Cunoștințelor Tradiționale, ci creatori de produse derivate, inspirate din patrimoniul cultural al zonei. Din punct de vedere al custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale aceasta echivalează cu o **utilizare comercială neautorizată**.

Acest fenomen larg răspândit are următoarele consecințe:

- Devalorizarea muncii și creației adevăraților custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale care respectă matricea autentică și nu fac rabat de la calitatea Expresiilor Culturale Tradiționale sau a produselor meșteșugărești.
- Compromiterea reputației tradiției locale din Țara Beiușului, aceste produse neconforme și de calitate îndoielnică fiind adesea promovate la nivel local, național și chiar internațional fie din lipsă de cunoaștere fie pentru promovarea unui interes propriu care contravine însă intereselor comunității.

ȘTIAȚI CĂ?

În astfel de situații pot deveni incidente prevederile **Legii nr. 11 din 29 ianuarie 1991 privind combaterea concurenței neloiale**, sau prevederile în materie civilă privind îmbogățirea fără justă cauză.

Inducerea în eroare a consumatorilor

În absența unui mecanism de identificare și certificare a produselor autentice provenite din Țara Beiușului, **cumpărătorii nu pot distinge** între un produs **autentic**, fie el Expresie Culturală Tradițională sau produs meșteșugăresc și un produs derivat, artizanal, fabricat în serie chiar dacă realizat preponderent manual.

Utilizarea abuzivă sau decorativă a motivelor, simbolurilor și tehnicilor tradiționale, fără cunoașterea contextului lor cultural, duce la o **diluare a identității**: obiectele devin „decorative”, rupte de sensul lor cultural și funcția lor identitară.

Lipsa de măsuri pentru a comunica **clar și transparent distincția între Expresia Culturală Tradițională, produsul meșteșugăresc și produsul artizanal** are următoarele consecințe:

- Perpetuarea unor forme de exploatare economică neetică a patrimoniului cultural imaterial
- Subminarea încrederii publicului în produsele „tradiționale din Bihor” sau „tradiționale din Țara Beiușului”

- **Devalorizarea muncii custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale și a creatorilor care practică un meșteșug autentic, bazat pe Cunoștințe Tradiționale**
- **Compromiterea valorii simbolice și culturale a creațiilor autentice**
- **Pierderea de resurse și oportunități în comunitate** cum ar fi:
 - dezvoltarea durabilă a turismului cultural bazat pe autenticitate, grijă, și respect
 - accesarea de fonduri naționale sau internaționale dedicate patrimoniului cultural viu, sau faptul că fondurile disponibile pentru patrimoniu cultural viu nu ajung la cei care îl practică trăiesc efectiv
 - lipsa de perspective economice pentru tineri și exodul acestora din zonele rurale care conduce la ruptura între generații în transmiterea tradițiilor
 - economia locală bazată pe tradiție și Cunoștințe Tradiționale rămâne la stadiul de supraviețuire

ȘTIAȚI CĂ?

Legislația privind protecția consumatorilor joacă un rol important în examinarea utilizării comerciale a patrimoniului cultural imaterial: **Legea nr. 363 din 21 decembrie 2007** privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană și **Ordonanța nr. 21 din 21 august 1992 privind protecția consumatorilor**. Consumatorii pot face **plângere la Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (A.N.P.C)** pentru produsele care sunt comercializate ca fiind "tradiționale" sau "autentice" fără însă a respecta materialele, tehnicile și canoanele autentice.

Lipsa de cunoștințe juridice și instrumente de protecție

Comunitățile nu au acces la informație juridică clară privind drepturile lor asupra CT și ECT și la sprijin juridic cu expertiză în acest domeniu particular. Aceasta duce la **pierderea de oportunități economice**, dar și la **pierderea unor drepturi**. În lipsa unei legislații naționale sui-generis, create pentru protecția și promovarea Cunoștințelor Tradiționale, a Expresiilor Culturale Tradiționale și a unor mecanisme de diferențiere clară și transparentă între produsele meșteșugărești autentice și cele artisanale, legislația națională în domeniul Proprietății Industriale **nu favorizează** comunitățile locale și custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale, aceste reglementări fiind create, așa cum le spune și denumire, pentru a stimula și încuraja **producția industrială**.

DE REȚINUT!

Utilizarea comercială a patrimoniului cultural imaterial trebuie să **sprijine comunitățile în care s-au dezvoltat și sunt vii Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale**. Din punct de vedere al protecției juridice a CT și ECT, **pentru crearea de produse derivate din Expresii Culturale Tradiționale, în scop comercial**, este de recomandat implementarea unui cadru contractual bazat pe:

- **Consimțământul prealabil, informat și liber exprimat** al custozilor respectivei ECT
- **Credit** (recunoașterea și atribuirea sursei)
- **Compensație echitabilă** (care poate include și împărțirea echitabilă a beneficiilor ce reies din comercializarea consimțită dacă se solicită aceasta)

Acest cadru poate fi aplicat pentru orice formă de utilizare comercială a CT și ECT – fie că este vorba despre cercetare, documentare, promovare în scop economic sau realizarea de creații derivate – asigurând astfel o relație etică, echitabilă și sustenabilă între creatori, comunități și mediul economic.

VOCEA CUSTOZILOR:

"De la "furtul" unor Expresii Culturale Tradiționale, la însușirea prin tentative de înregistrare a unor mărci individuale și până la apariția pe piață a unor produse de calitate îndoielnică care sunt prezentate ca fiind tradiționale, autentice, lipsa de protecție juridică aduce în acest moment un mare deserviciu custozilor și tuturor păstrătorilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale. Efectele negative sunt de natură economică dar și educativă, culturală. Ajung a fi promovate, chiar și în medii cu pretenții, kitsch-uri sau denaturări înfiorătoare. Autenticul pierde teren în fața produselor ieftine și de proastă calitate. Societatea defilează cu ce e accesibil și nu cu ce e autentic." - Ana Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Problemele cauzate de lipsa de protecție legislativă sunt în primul rând legate de dezinformarea publicului larg, furtul de proprietate intelectuală și însușirea fără drept de către unele persoane a unor elemente cu origini în cultura tradițională care ar trebui să ne reprezinte pe toți ca și colectiv și mai ales, zona din care provenim." - Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Lipsa de protecție juridică a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale duce în primul rând la confuzie începând chiar cu autoritățile care promovează, uneori din necunoaștere produse de calitate slabă sub egida tradiției și mai ales mass-media care promovează la grămadă diferite produse. Elementele identitare care aparțin unui spațiu

definit sau unei comunități trebuie să rămână identitare pentru comunitate, nu pentru o persoană sau firmă.” - Remus-Cristian Țoța, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului și Muzeograf la Muzeul Municipal Beiuș

“Lipsa de protecție juridică duce la pierderea identității și a tradițiilor.” - Dorin Ivan, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

10. Nevoi, priorități și potențial economic al protecției prin Proprietate Intelectuală

Pentru a sublinia dimensiunea practică, necesitatea și oportunitatea acestei Strategii de Proprietate Intelectuală, sintetizăm în cele ce urmează principalele **nevoi de protecție juridică** a CT și ECT din Țara Beiușului, **prioritățile în elaborarea Strategiei de Proprietate Intelectuală** raportate la problemele identificate în Țara Beiușului și potențialul economic pentru Țara Beiușului al protecției prin instrumente de PI a unor bunuri și servicii bazate pe CT și ECT.

Nevoi de protecție juridică a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale

1. **Recunoașterea juridică a rolului de custode de Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale și a prerogativelor care derivă din acesta;**
2. **Protecția juridică a autenticității Expresiilor Culturale Tradiționale și a produselor meșteșugărești tradiționale din Țara Beiușului prin instrumente de proprietate intelectuală colectivă;**
3. **Prevenirea dobândirii de drepturi de proprietate intelectuală individuale cu privire la nume, denumiri, motive, simboluri, Cunoștințe Tradiționale, Expresii Culturale Tradiționale sau elemente distinctive din acestea;**
4. **Prevenire însușirii abuzive sau necorespunzătoare, a utilizării neautorizate și a copierii Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale.**

ȘTIAȚI CĂ?

Unele proiecte de cercetare academică și proiecte creative în domeniul Patrimoniului Cultural Imaterial, desfășurate în Țara Beiușului, au generat:

- **pierderea dreptului de control al comunităților asupra propriilor expresii culturale;**
- **restricționarea accesului la materialele rezultate din cercetări efectuate în interiorul comunităților;**
- **excluderea de la beneficiile economice rezultate din utilizarea comercială sau instituțională a acestor materiale;**

Alte exemple includ **fotografierea și înregistrarea vizuală a Expresiilor Culturale Tradiționale și a produselor meșteșugărești autentice**, în cadrul târgurilor, festivalurilor sau evenimentelor culturale care promovează produsele locale, **fără obținerea consimțământului creatorilor.**

Materialele astfel obținute sunt apoi utilizate de terți — persoane fizice, instituții culturale, mass-media sau operatori comerciali — **fără acordul explicit al creatorilor și fără recunoașterea contribuției acestora, și fără împărțirea echitabilă a beneficiilor rezultate din utilizarea comercială sau instituțională a acestor materiale.**

În experiența comunităților din Țara Beiușului, utilizările comerciale neautorizate nu se limitează la entități sau persoane fizice străine.

Consecințe pentru creatorii de **Expresii Culturale Tradiționale și produse meșteșugărești autentice:**

- **încălcarea dreptului moral al creatorilor asupra modului în care sunt reprezentate creațiile lor;**
- **utilizări comerciale neautorizate ale Expresiilor Culturale Tradiționale sau produselor meșteșugărești;**
- **excluderea creatorilor autentici de la beneficiile economice generate prin valorificarea Expresiilor Culturale Tradiționale.**

Priorități în elaborarea Strategiei de Proprietate Intelectuală

1. **Organizare colectivă a Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului;**
2. **Înregistrarea unui instrument/unor instrumente de proprietate intelectuală**

colectivă pentru Expresiile Culturale Tradiționale și Cunoștințele Tradiționale autentice din Țara Beiușului care fac parte din circuitul comercial;

3. **Dezvoltarea și administrarea unui mecanism de protecție defensivă**, în scopul prevenirii însușirii neautorizate și al obținerii de drepturi de proprietate intelectuală individuale asupra Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale colective din Țara Beiușului;
4. **Constituirea unei forme de asociere a unităților administrativ teritoriale (UAT-uri) din Țara Beiușului**, în scopul promovării sustenabilității culturale și al protecției și promovării CT și ECT din Țara Beiușului;
5. **Protejarea denumirii Țara Beiușului**;
6. **Protejarea denumirilor care sunt susceptibile de a fi protejate prin indicații geografice** odată cu intrarea în vigoare a *Regulamentului UE 2023/2411 privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele artisanale* și industriale* (*traducere în limba română a EU Regulation 2023/2411 on the protection of geographical indications for craft and industrial products)

Potențialul economic al protecției prin instrumente de Proprietate Intelectuală a unor bunuri și servicii bazate pe Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale în Țara Beiușului

1. **Comercializarea la prețuri premium - cu 30% până la 40% mai mari - a Expresiilor Culturale Tradiționale autentice și produselor meșteșugărești tradiționale din Țara Beiușului** pe piețele naționale și internaționale, datorită valorii de autenticitate și garanției de origine;
2. **Poziționarea Țării Beiușului ca nucleu creativ pentru co-crearea de produse noi bazate pe Cunoștințele Tradiționale și meșteșugurile din regiune**, prin parteneriate comerciale cu actori din industriile creative bazate pe **Consimțământ prealabil, informat și liber exprimat, Credit, Compensatie și împărțirea echitabilă a beneficiilor** rezultate din crearea de colecții de modă, accesorii, textile de interior, obiecte decorative, design grafic, ilustrații și branding pentru produse de design contemporan;
3. **Exportul de produse meșteșugărești create în Țara Beiușului** pe piețe internaționale;
4. **Creșterea vizibilității și atractivității pentru turiști** datorită existenței unei mărci colective sau a unei indicații geografice;
5. **Comercializarea de servicii educaționale și turistice** constând în ateliere de meșteșuguri și experiențe de participare în tradițiile locale fapt ce conduce la

diversificarea economiei rurale, crearea de venituri suplimentare pentru familiile locale, promovarea regiunii ca destinație educațională autentică;

6. **Documentarea CT și ECT în scop de protecție și licențierea unor opere fotografice sau audio-vizuale** în vederea digitalizării și creării de opere digitale derivate;
7. **Înființarea de Puncte Gastronomice Locale** în regiune pentru a completa experiența cultural-educativă a turistului cu experiența gastronomică locală.

III. Cadrul strategic propus

11. Viziunea pentru Strategia de Proprietate Intelectuală în Țara Beiușului

Viziune: Cunoștințele Tradiționale și Expresiile Culturale Tradiționale în Țara Beiușului - Resurse vii care inspiră prezentul și modelează viitorul - Catalizatori de inovare socială, economie creativă și sustenabilitate culturală

Strategia propune valorificarea sustenabilă a CT și ECT prin instrumente de proprietate intelectuală (PI), pentru a întări sustenabilitatea culturală, a stimula economia creativă locală și a transmite generațiilor viitoare un sistem de valori bazat pe grijă și responsabilitate față de patrimoniul biocultural al locului.

Viziunea are la bază sinergia comunitară reflectată într-un parteneriat privat-privat în esență, între Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului (constituită) și Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) Țara Beiușului (propunere de constituire) pentru crearea unui Nucleu de Sustenabilitate Culturală în Țara Beiușului (Cultural Sustainability Hub). Printr-un astfel de parteneriat participativ comunitățile locale din Țara Beiușului, cu suportul autorităților locale din teritoriu, vor putea să prospere pe baza propriilor cunoștințe generaționale, tradiții și creativitate, transformând patrimoniul cultural într-un motor de dezvoltare durabilă.

În esență, CT și ECT devin catalizatori ai inovării sociale, ai economiei creative și ai sustenabilității culturale, oferind Țării Beiușului un brand identitar și un model de dezvoltare care îmbină tradiția cu inovația.

12. Importanța unei Strategii de Proprietate Intelectuală creată împreună cu Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale

Vocea custozilor a constituit temelia întregului demers. Fiecare etapă a procesului – de la identificarea riscurilor și provocărilor pentru la nivel local, a nevoilor custozilor - de protecție juridică dar și de suport financiar, instituțional și reglementar din partea autorităților locale și guvernamentale - la definirea obiectivelor strategiei și alegerea instrumentelor juridice de protecție – a fost construită împreună cu cei care trăiesc, practică și transmit Cunoștințele și Expresiile Culturale Tradiționale din Țara Beiușului. Această abordare a garantat nu doar legitimitatea culturală a strategiei, ci și aplicabilitatea sa concretă, adaptată realităților din teritoriu. Custozii nu au fost „beneficiari” pasivi, ci parteneri egali în formularea unei viziuni pe termen lung pentru protecția și valorificarea patrimoniului cultural viu.

Această abordare a permis:

- **Identificarea nevoilor reale din comunitate**, într-un limbaj accesibil și relevant pentru cei implicați direct în transmiterea Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale;
- **Implicarea directă a celor care dețin, practică și transmit mai departe Cunoștințe și Expresiile Culturale Tradiționale**, cu rol activ în luarea deciziilor privind protecția juridică a acestora;
- **Dialogul permanent cu reprezentanții autorităților locale** pentru a pune bazele unor parteneriate durabile între custozii și instituții publice, esențiale pentru implementarea strategiei și atingerea obiectivelor acesteia;
- **Facilitarea accesului direct la expertiză juridică personalizată**, adaptată specificului comunităților din Țara Beiușului și fiecărui element cultural în parte deoarece nu există o soluție universală sau model șablon aplicabil tuturor contextelor – fiecare comunitate are propriile sale particularități culturale, iar fiecare Expresie Culturală Tradițională sau tip de Cunoaștere Tradițională poate necesita un set diferit de instrumente juridice pentru o protecție eficientă și promovare sustenabilă;
- **Identificarea clară a elementelor care necesită protecție urgentă**, fie prin instrumente convenționale de proprietate intelectuală, fie prin mecanisme de protecție *sui-generis*, și dezvoltarea unor bune practici.

VOCEA CUSTOZILOR:

"Este deosebit de important să lucrăm împreună la această strategie deoarece însăși apariția Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale care ne reprezintă își are originea în vocea comunității care dicta standarde și cutume, în vocea satului care impunea ce este permis sau nu, care stabilea niște reguli nescrise pentru menținerea unui echilibru. În Țara Beiușului, avem încă norocul de a avea o comunitate vie și în măsură să își facă vocea auzită în acest sens și este important să valorificăm oportunitatea de a ne pune în comun ideile și cunoștințele pentru binele colectiv și binele moștenirii pe care am primit-o de la înaintași." - Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Consider că o Strategie de Proprietate Intelectuală creată împreună cu custozii, răspunde mult mai bine nevoii lor și a creațiilor lor, de protecție. Cred că ajută la promovarea cunoștințelor și expresiilor dar și la o dezvoltare economică și la apărarea intereselor comunității în situații precum cea a unei celebre case de modă. Putem colabora ca parteneri egali." - Dorina Cornelia Hanza, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Pentru că doar prin colaborare între comunitate, custozii, meșteșugari, autorități și instituții se pot proteja tradițiile; crea mecanisme juridice eficiente; valorifica sustenabil patrimoniul local; asigura beneficii economice reale pentru comunitate." - Andreea Maria Făt, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"E un clișeu, dar...."unde-i unu, nu-i putere" și "unde-s doi, puterea crește". Numai împreună putem ajunge la un rezultat pozitiv. Cunoștințele și experiențele diferite ale celor implicați îmbogățesc baza de la care am pornit. Aportul flecăruia este hotărâtor." - Ana-Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Doar prin colaborare între comunitate, custozii, meșteșugari, autorități și instituții se pot proteja tradițiile." - Lioara Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Doar împreună cu noi se mai pot salva creațiile autentice meșteșugărești." - Sorin Vasile Todica, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Un întreg format din fiecare custode și fiecare persoana responsabilă de Patrimoniul Viu al Țării Beiușului are puterea legală, administrativă, economică și vocală de a apăra și promova Țara Beiușului." - Ioana Maria Clara Lezeu Boiț, reprezentant UAT Remetea și custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

13. Metodologie

Elaborarea Strategiei de Proprietate Intelectuală pentru Protecția și Promovarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale în Regiunea Țara Beiușului a urmat o **metodologie participativă, interdisciplinară și orientată spre acțiune** (*metodă participativ-acțională*). A presupus **implementarea unor concepte juridice noi la nivel local**, compatibile cu realitățile sociale și culturale din teritoriu, și a inclus următoarele elemente cheie:

a) Cercetare participativă și participare directă

Procesul a fost construit **împreună cu custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale**, reprezentând prima inițiativă de acest fel din România realizată în mod colaborativ.

Au fost organizate **întâlniri individuale și de grup în 7 comunități locale**, unde delegații mixte (membri ai comunității și reprezentanți ai UAT-urilor) au fost familiarizați cu conceptele de bază și obiectivele ale strategiei, și cu instrumentele de proprietate intelectuală relevante.

Selecția comunelor din Țara Beiușului participante în cadrul proiectului pilot a fost realizată pe baza unei combinații de criterii calitative și geografice. Astfel, au fost luate în considerare:

- **Reprezentativitatea culturală** a comunităților în ceea ce privește prezența cunoscută a Custozilor de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale;
- **Documentarea** preexistentă despre practicile tradiționale, meșteșuguri, ritualuri, evenimente culturale sau elemente de patrimoniu imaterial reprezentative pentru Țara Beiușului și vii în comunitățile din comunele identificate;
- **Deschiderea și disponibilitatea de învățare, implicare și suport continuu** al autorităților locale de la nivelul UAT-urilor, și
- **Proximitatea față de municipiul Beiuș**, cu scopul de a facilita logistica activităților participative, dar și de a crea o coerență regională în jurul nucleului cultural și administrativ al Țării Beiușului.

Această abordare a permis conturarea unei rețele de comunități reprezentative pentru diversitatea și specificul regiunii, asigurând în același timp fezabilitatea implementării strategiei și fundamentarea pe realități locale autentice.

b) Crearea unui cadru de guvernare culturală incluzivă bazată pe regulile cutumiare

Metodologia de identificare a custozilor de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului a fost fundamentată pe un concept inovator de **recunoaștere comunitară deliberativă**, care valorifică mecanismele tradiționale locale de recomandare și legitimitate. În locul unei selecții unilaterale sau formale, procesul a urmărit **autoidentificarea și validarea reciprocă în interiorul comunităților**, prin intermediul unor întâlniri locale, în care membrii comunității au fost invitați să indice persoanele considerate păstrători și continuatori autentici ai practicilor culturale și meșteșugurilor tradiționale. Această abordare a respectat **regulile cutumiare locale**, conducând astfel la crearea unei rețele de custozii legitimați de comunitate, nu impus din exterior.

Strategia a fost construită pe baza **regulilor cutumiare locale de consfătuire și luare a deciziilor**. Aceste reguli au fost reflectate și în procesul de constituire a unei **entități juridice a custozilor** – prima organizație de acest tip din țară.

Întâlnirile de lucru cu custozii de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale **s-au desfășurat sub forma unor “Șezători juridice”**, reflectând rolul Șezătorii ca **instituție tradițională** recunoscută ca spațiu de întâlnire, de transmitere a cunoștințelor și ca organism de consfătuire comunitară pentru luarea deciziilor.

Strategia a urmărit în mod explicit **echilibrul dintre protejarea drepturilor colective și susținerea revitalizării economice la nivelul Țării Beiușului**.

c) Consimțământ informat, prealabil, și liber exprimat

Întregul proces s-a desfășurat cu respectarea principiului consimțământului informat, anterior și liber exprimat, fiecare etapă fiind explicată și agreată în mod transparent împreună cu beneficiarii direcți - **custozii de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului**.

14. Elemente cheie în implementarea proiectului pilot și procesul de elaborare a Strategiei

1. Construirea relației cu comunitățile și identificarea punctelor focale locale

Această etapă a implicat organizarea de **întâlniri individuale și colective** în comunele participante în proiectul pilot și în municipiul Beiuș pentru a identifica **persoane-resursă** și a forma **puncte focale** în fiecare localitate.

Aceste întâlniri au reprezentat un pas esențial în construirea unei **relații de încredere cu comunitățile locale** și în **asigurarea unei participări informate și relevante** în procesul de co-creare a Strategiei de Proprietate Intelectuală.

2. Dialog comunitar și coeziune socială prin Șezători juridice

Dialogul și lucrul împreună în cadrul Șezătorilor judiciare au avut un rol multiplu:

- au creat un spațiu informal, dar structurat, pentru **dialog intergenerațional**;
- au permis **familiarizarea cu concepte juridice esențiale** pentru protecția Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale;
- au funcționat ca **spații de coeziune socială și consolidare a încrederii** între membri ai diferitelor comunități din Țara Beiușului;
- au facilitat **formarea unei rețele de Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului**;
- au contribuit la **clarificarea diferențelor între Expresii Culturale Tradiționale, produse meșteșugărești și produse artisanale**;
- au condus la **identificarea nevoilor reale de protecție juridică** ale custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale;
- au facilitat **coordonarea procesului de organizare asociativă**.

3. Familiarizarea cu terminologia juridică și educația juridică în comunități

Deși conștientizarea nevoii de protecție juridică a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale în România nu este ceva nou, familiarizarea cu terminologia juridică și conceptele juridice aplicabile este abia la început în contextul cultural din România. Această etapă a implicat organizarea de **ateliere practice de educație juridică**, adaptate contextului cultural și lingvistic local, în care custozii au învățat:

- Ce poate fi protejat prin instrumente de proprietate intelectuală;
- Ce înseamnă *consimțământul informat, anterior și liber exprimat*;
- Ce presupune relația contractuală cu actori economici (designeri, consumatori);
- De ce contează și este importantă **adoptarea și implementarea unor concepte noi**, catalizatoare de schimbare sistemică, care poate conduce la recunoașterea unor drepturi.

4. Formarea unei structuri juridice de guvernare culturală a Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale

Un pas esențial în consolidarea guvernării culturale participative și a protecției legale a patrimoniului cultural viu din Țara Beiușului a fost **organizarea custozilor locali** în vederea constituirii Asociației **Custozii de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului** – prima organizație cu acest profil din România.

Această formă juridică oferă cadrul necesar pentru:

- **reprezentarea colectivă a custozilor** în raport cu autoritățile publice și partenerii externi;
- **gestionarea drepturilor colective de proprietate intelectuală**;
- **participarea activă** la inițiative de dezvoltare culturală durabilă (sustenabilitate culturală) și antreprenariat socio-cultural bazat pe patrimoniul cultural viu.

5. Implicarea constantă a autorităților locale din comunele pilot și Municipiul Beiuș în organizarea acțiunilor întreprinse

6. Facilitarea întregului proces de implementare a proiectului pilot și elaborare a strategiei de către un expert local specializat în Dreptul Proprietății Intelectuale și protecția juridică a Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale

VOCEA CUSTOZILOR:

"Șezătorile juridice au fost prilej de conectare și reconectare, de stabilire a unor legături sau de întărire a unor legături. E evident că întâlnirile au dat tuturor, sper, sentimentul de apartenență la un grup avizat care are o misiune nobilă. Șezătorile juridice au fost și pepinieră de idei sau teren de dezbateri pe marginea unor subiecte importante." - Ana Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Șezătorile juridice au avut rolul de conștientizarea importanței protecției culturale și juridice, identificarea problemelor reale și a soluțiilor comune și consolidarea spiritului de colaborare." - Andreea Maria Făt, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Impactul Șezătorilor Juridice este unul pozitiv în primul rând din punct de vedere social, nu doar organizatoric, permițând custozilor să schimbe opinii și să poată ajunge mai ușor la decizii consensuale privind protecția, păstrarea și transmiterea meșteșugurilor și Expresiilor Tradiționale practicate de fiecare dintre ei." - Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

"Șezătorile juridice au fost și sunt benefice pentru că întăresc legăturile dintre noi toți acestea fiind inexistente, în unele cazuri, sau mult mai reduse ca să nu mai vorbim de faptul că acum știm că avem un obiectiv comun, benefic pentru noi și pentru comunitățile noastre." - Remus-Cristian Țoța, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului și Muzeograf la Muzeul Municipal Beiuș

REPREZENTANȚII ADMINISTRAȚIILOR LOCALE DESPRE ROLUL ȘEZĂTORILOR JURIDICE:

"În primul rând cunoașterea și socializarea cu oameni noi, custozi din Țara Beiușului, necunoscuți până acum. Șezătorile Juridice au dat o direcție către ce ar trebui făcut pentru a realiza ceva important pentru această zonă din punct de vedere al tradițiilor și meșteșugurilor." - Florin Puie, reprezentant UAT Buntești

"Șezătorile juridice au fost benefice, atât pentru fiecare custode, personal pentru a vedea viitorul în aceasta direcție, a afla cum poate proteja juridic, cat și pentru

constituirea Asociației, pentru a clădi un fundament pentru Țara Beiușului, așa cum o știm noi, cei care dorim să o protejăm.” - Ioana Maria Clara Lezeu Boiț, reprezentant UAT Remetea și custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

15. Acțiuni întreprinse

În cadrul procesului participativ de dezvoltare a Strategiei pentru Protecția și Promovarea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale și sprijinirea Sustenabilității Culturale în regiunea Țara Beiușului, au fost desfășurate o serie de acțiuni care au implicat direct comunitățile locale și care au contribuit în mod esențial la elaborarea strategiei.

În perioada Ianuarie - Noiembrie 2025 grupul de lucru format din Custozii de Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, împreună cu expertul local în Proprietate Intelectuală și protecția Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale, **Av. Monica Florina Boța Moisin**, Cultural Intellectual Property Rights Initiative® (CIPRI), cu sprijinul reprezentanților UAT-urilor Budureasa, Buntești, Căbești, Lunca, Rieni, Remetea și Municipiul Beiuș, au întreprins următoarele acțiuni:

Ianuarie - Aprilie 2025

Întâlniri individuale și colective în cele 7 comunități locale cu delegațiile mixte formate din reprezentanți ai UAT-urilor și membrii ai comunității pentru:

- **Familiarizarea comunităților locale** cu scopul și obiectivele proiectului, metodologia de lucru participativă, importanța protecției Cunoștințelor Tradiționale (CT) și Expresiilor Culturale Tradiționale (ECT) în contextul dezvoltării durabile.
- **Clarificarea terminologiei specifice** utilizate în cadrul proiectului
- **Cercetare de teren** pentru identificarea Custozilor de CT și ECT activi în fiecare comunitate și colectarea de informații relevante pentru cartografierea inițială a CT și ECT din Țara Beiușului, raportat la comunitățile implicate în proiectul pilot.
- **Cartografierea mărcilor înregistrate, sau în curs de înregistrare**, asociate denumirii Țara Beiușului sau unor ECT reprezentative din Țara Beiușului.
- **Pregătirea delegațiilor pentru participarea informată și activă** la Atelierul practic de Proprietate Intelectuală organizat la Beiuș de către Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) în cooperare cu Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) și Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci

(OSIM)

Mai - Iulie 2025

- **Atelierul practic de Proprietate Intelectuală** - 19 și 20 Mai care a cuprins: prezentarea delegațiilor reprezentând Comunitățile Locale selectate să participe în proiectul pilot; Beneficiile Practice ale unei Strategii de PI pentru Protecția Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale; Indicații Geografice: Protecție juridică și utilizarea Indicațiilor Geografice pentru Cunoștințe Tradiționale (CT) și Expresii Culturale Tradiționale (ECT); Marca Colectivă – Instrument de Protecție și Dezvoltare Economică; Opțiuni de protecție sui-generis;
- **Participarea la Șezători juridice** - întâlniri de lucru cu expertul local de regulă duminică de la orele 13:00 la 16:00 - având ca scop aprofundarea conceptelor juridice și identificare componentelor strategiei de PI relevantă pentru contextul cultural, social și economic din Țara Beiușului și consultări privind organizarea formală a grupului de custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului.
- **Formularea de observații în calitate de grup de inițiativă** a Custozilor de CT și ECT din Țara Beiușului împotriva unei cereri de marcă figurativă individuală, formulată de proprietarii unui centru comercial din Beiuș, având ca element figurativ component al mărcii un element distinctiv, identitar din Cojocul Binșenesc - Expresie Culturală Tradițională - și adresarea lor către autoritatea competentă, OSIM.
- **Formularea unei Cereri de rectificare a traducerii în limba Română a Regulamentului UE 2023/2411** privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele (în limba Engleză) "craft" și industriale în sensul că utilizarea termenului de "*produs artizanal*" în traducerea în limba Română a Regulamentului EU 2023/2411 ar aduce atingere intereselor creatorilor de produse meșteșugărești din România, și faptul că termenul de "*artizanat tradițional*", menționat în paragraful (7) din traducerea în limba Română a Expunerii de Motive din preambulul Regulamentului EU 2023/2411, este un oximoron, neavând sens în limba Română, și creând incertitudine în ceea ce privește domeniul de aplicare al acestui Regulament în context național.
- **Solicitarea sprijinului autorităților locale pentru identificarea unor locații centrale și vizibile**, pe modelul centrelor de informare turistică, care să funcționeze ca spații permanente de vizibilizarea a activității custozilor, de promovare și vânzare a creațiilor meșteșugărești autentice din Țara Beiușului și

ca **locuri de educație culturală**, transfer de cunoaștere și întărire a legăturilor comunitare - după modelul *vetrei satului* din cultura locală.

August - Noiembrie 2025

Organizarea custozilor în vederea constituirii unei entități juridice reprezentative. În cadrul mai multor Șezători juridice au fost parcurse următoarele etape:

- **Stabilirea condițiilor de asociere** în conformitate cu principiile de reciprocitate, echitate, grijă și responsabilitate colectivă;
- **Definirea structurii organizaționale** printr-o abordare adaptată specificului local, inspirată de **regulile cutumiare de consfătuire și luare a deciziilor**, care pun accent pe consens;
- **Redactarea Statutului asociației**, cu sprijinul expertului local, într-un format care să reflecte misiunea organizației: protecția, promovarea, continuitatea și transmiterea responsabilă a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale;
- **Depunerea cererii de înregistrare oficială** a asociației în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor de la Judecătoria Beiuș, în conformitate cu legislația națională în vigoare.
- **Obținerea hotărârii definitive de înființare a Asociației și înregistrarea la organele fiscale**, potrivit legii.

Implicarea în dezvoltarea Strategiei de Dezvoltare Turistică a județului Bihor prin participarea în cadrul a două întâlniri organizate de Consiliul Județean Bihor la Oradea și respectiv Beiuș, unde reprezentanți ai grupului de inițiativă a Custozilor de CT și ECT din Țara Beiușului au adus următoarele contribuții:

- **Au propus integrarea Strategiei de Proprietate Intelectuală** pentru Protecția și Promovarea CT și ECT din Țara Beiușului ca **reper organizatoric și model de lucru participativ** în cadrul planificării turistice județene;
- **Au subliniat importanța protejării efective și valorificării etice a patrimoniului cultural viu** ca resursă autentică pentru dezvoltarea turismului sustenabil cultural;
- **Au prezentat inițiativa lor de creare a unor trasee culturale imersive**, sub denumirea „**Calea Meșteșugurilor din Țara Beiușului**”, care să conecteze custozii de CT și ECT, elemente de patrimoniu biocultural și gospodăriile păstrătoare de tradiții din Țara Beiușului.

16. Opțiuni și mecanisme de protecție

Afirmarea custodiei de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale

Nevoia de recunoaștere legală a custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale a fost premisa de la care am început procesul de analiză a opțiunilor și mecanismelor de protecție adecvate raportat la nevoile și realitățile custozilor și la interesele colective ale comunităților din care aceștia fac parte.

Strategia se bazează pe **constituirea unei entități juridice - Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului** - prima organizație de acest tip din România care va acționa ca organism de reprezentare a custozilor și va desfășura acțiuni de protecție și valorificare a patrimoniului viu specific regiunii, la nivel național și internațional, în colaborare cu unitățile administrativ-teritoriale din Țara Beiușului.

Potrivit Statutului său, Asociația are ca scop:

- (i) Îngrijirea, protecția, promovarea, actualizarea, cercetarea, dezvoltarea și transmiterea Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale către generațiile viitoare și afirmarea drepturilor de custodie cu privire la acest sistem de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale;
- (ii) Sprijinirea sustenabilității culturale și protecția Patrimoniului Biocultural în regiunea Țara Beiușului, jud. Bihor, și în alte regiuni din România;
- (iii) Reprezentarea intereselor Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale la nivel național și internațional și contribuția la crearea unui sistem de protecție *sui-generis* pentru Cunoștințele Tradiționale, Expresiile Culturale Tradiționale și Patrimoniul Biocultural (material și imaterial) la nivel național și internațional.

Componentele Strategiei de Proprietate Intelectuală

Având în vedere că **drepturile convenționale de proprietate intelectuală** oferă o protecție parțială și limitativă în raport cu caracteristicile unice ale Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale, strategia elaborată pentru Țara Beiușului adoptă o **abordare integrată, de tip "coș de soluții"**, inspirată din cultura locală sub forma unei *Lăzi de Zestre juridice*.

Această „**Ladă de Zestre juridică**” este gândită nu doar ca un sistem de protecție juridică, ci și ca o **platformă de revitalizare culturală, dezvoltare economică durabilă și**

coeziune socială în beneficiul comunităților care au păstrat viu patrimoniul cultural al Țării Beiușului.

Strategia nu se limitează la un singur instrument de protecție; o abordare integrată ar fi mai potrivită.

Ea conține:

- Instrumente de **protecție pozitivă**: un portofoliu de mărci colective și indicații geografice;
- Mecanisme de **protecție defensivă**: Proces participativ de documentare a anumitor elemente din categoria Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale de către membrii comunităților din Țara Beiușului în scopuri de protecție,
- Programe de **educație continuă** și de responsabilizare a membrilor comunităților, precum și și participarea directă în procese decizionale la nivel național și internațional;
- **Propuneri de măsuri sui-generis adaptate naturii specifice a Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale pentru protejarea și promovarea acestora** în Țara Beiușului;
- Formularea de propuneri **de lege ferenda** pentru crearea unui cadru adecvat pentru protecția TK și TCE.

Protecție pozitivă		
1. Înregistrarea și administrarea de către Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale a unei mărci colective pentru produsele autentice care respectă matricea autentică și servicii asociate.		
Marca va fi asociată Expresiilor Culturale Tradiționale precum Cojocul Binșenesc, Sumanul de Sârbești, Lada de Zestre de Budureasa, Cârpa pe după Cap de Țara Beiușului, Țesături manuale lucrate la războiul de țesut, Ouă împriștite de Drăgoteni, Barta - cununa	Regulamentul de folosire a mărcii colective va include considerente privind procedura de obținere a dreptului de utilizare precum și sancțiuni pentru utilizare neconformă, inclusiv retragerea dreptului de utilizare a mărcii.	Va garanta autenticitatea, proveniența și respectarea matricei autentice a Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului.

de mireasă specifică Țării Beiușului, cipca (dantelă), și altele conform cartografierii realizate, precum și serviciilor culturale indisolubil legate de aceste expresii.		
2. Înregistrarea unei mărci colective pentru servicii culturale asociate Cunoștințelor Tradiționale din Țara Beiușului		
Marca va fi asociată serviciilor de turism etnografic, gastronomie tradițională, experiențe imersive de învățare și convivialitate cu custozii de patrimoniu biocultural din Țara Beiușului.	Regulamentul de folosire a mărcii colective va include considerente privind procedura de obținere a dreptului de utilizare precum și sancțiuni pentru utilizare neconformă, inclusiv retragerea dreptului de utilizare a mărcii.	Va sprijini sustenabilitatea culturală prin crearea unei rețele de custozii de patrimoniu biocultural care oferă experiențe de turism cultural sustenabil.
3. Elaborarea caietelor de sarcini pentru o serie de produse culturale strâns legate de Țara Beiușului în vederea înregistrării de Indicații Geografice		
Produsele vizate: Cojocul Binșenesc Sumanul de Sârbești Lada de Zestre de Budureasa Ouă de Paști de Drăgoteni Var de Țara Beiușului Voioagă din Țara Beiușului	Protecția prin Indicație Geografică (IG) în temeiul Regulamentului UE 2023/2411 privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele artisanale și industriale, în urma dialogului cu instituțiile guvernamentale competente cu privire la compatibilitatea dintre protecția prin IG și protecția juridică sui-generis a Expresiilor Culturale Tradiționale pentru produse precum Cojocul Binșenesc sau	Protejează doar denumirea nu și a CT asociate producției produselor respective. Implică existența unei asociații de producători. Conferă un drept colectiv care poate fi exercitat de toți producătorii eligibili dintr-o arie geografică delimitată care doresc să adere la un caiet de sarcini al unui produs.

	Sumanul de Sârbești al căror caracter identitar este determinant și care sunt comercializate în condiții determinate.	
--	---	--

Mecanisme de protecție defensivă

1. Crearea și administrarea de către Asociația Custozii de Cunoștințe Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului a unor **colecții sau compilații de date, materiale și documente care reflectă CT și ECT din Țara Beiușului**. Aceste colecții, prin alegerea, selecția și organizarea conținutului, pot constitui creații intelectuale originale, în sensul art. 8 lit. b) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, fiind astfel protejate prin drept de autor ca opere derivate. **Trebuie menționat că această protecție nu ar acoperi în mod direct conținutul acestor colecții, și anume Cunoștințele Tradiționale sau Expresiile Culturale Tradiționale care fac parte din colecții.**

Un astfel de mecanism ar putea să **servească drept dovadă a unui interes legitim, colectiv, de a proteja simbolurile sau expresiile distinctive ale identității culturale a unei comunități.**

2. Este posibilă de asemenea crearea unei baze de date **privind CT și ECT din Țara Beiușului** protejate prin drept de autor *sui generis* în sensul art. 140 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Prin bază de date se înțelege *“o culegere de opere, de date sau de alte elemente independente, protejate ori nu prin drept de autor sau conex, dispuse într-o modalitate sistematică ori metodică și în mod individual accesibile prin mijloace electronice sau printr-o alta modalitate”*.

În plus, în temeiul **Directivei 96/9/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția juridică a bazelor de date**, colecțiile de date pot fi, de asemenea, protejate prin protecția *sui generis* a bazelor de date neoriginale. Articolul 3.1 din această directivă prevede că protecția este acordată bazelor de date care, prin selecția sau aranjarea conținutului lor, constituie creație intelectuală proprie autorului. Articolul 3.2 din această directivă prevede că protecția bazelor de date neoriginale nu se extinde la conținutul acestora și nu aduce atingere niciunui drept care există asupra conținutului respectiv.

Este important de menționat că nu este necesar ca accesul la aceste colecții de date să fie public — dreptul de acces poate fi acordat în anumite

condiții, **inclusiv consimțământul prealabil, informat și liber exprimat** dat de titularii drepturilor de autor *sui generis*.

Cele două mecanisme exemplificate sunt relevante în Strategia elaborată pentru Țara Beiușului, în contextul **vidului legislativ** din România privitor la protecția CT și ECT.

Astfel, colecțiile de date protejate prin drept de autor ca opere derivate sau bazele de date protejate prin drept de autor *sui generis*, pot fi folosite pentru a contesta forme de apropiere culturală și a obține despăgubiri în cazurile de utilizare comercială neautorizată a Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului - cum ar fi cazul din 2017 al *Cojocul Binșenesc* și alte cazuri.

Programe de educație juridică continuă și capacitate comunitară

1. Realizarea de Șezători tematice în Țara Beiușului cu aplicații practice ale opțiunilor și mecanismelor din „**Lada de Zestre juridică**”.
2. Capacitare comunitară pentru implementarea unei formule contractuale bazate pe **Consimțământ informat, prealabil, și liber exprimat** (*Free Prior Informed Consent*), **Credit** (atribuirea sursei), și **Compensație și împărțirea echitabilă a beneficiilor** (cunoscută și sub denumirea de Regula celor 3C Consimțământ. Credit. Compensație - Boța-Moisin, 2017) pentru pentru orice utilizări comerciale ale Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale, inclusiv cercetare, documentare, promovare, realizare de creații derivate, etc.
3. Participarea la Geneva, la lucrările **Comitetul Interguvernamental al OMPI privind Proprietatea Intelectuală și Resursele Genetice, Cunoștințele Tradiționale și Folclor**, pentru negocierile privind protecția juridică a Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale.

Măsuri sui-generis de protecție

1. Implementarea la nivelul Țării Beiușului, a unui **mecanism local de sesizare a produselor neconforme** comercializate ca fiind “tradiționale” sau “autentice” din Țara Beiușului sau din Bihor. Crearea unui parteneriat cu **Asociația InfoCons - Asociație de Protecția Consumatorilor** - pentru dezvoltarea unui programul

pentru protecția consumatorilor în domeniul comerțului cu produse meșteșugărești tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale.

2. Identificarea și elaborarea unor soluții, bune practici, recomandări și metodologii privind protecția, continuitatea, promovarea, comercializarea etică și echitabilă a Cunoștințelor Tradiționale, a Expresiilor Culturale Tradiționale și a bunurilor și serviciilor derivate din acest tip cunoștințe și expresii.

Propuneri de lege ferenda pentru protecția juridică sui-generis a Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale în România

Demararea unei campanii de sensibilizare și informare **privind** protecția pozitivă a CT și ECT ținută către recunoașterea **drepturilor colective** ale organizațiilor de custodi de CT și ECT.

Dincolo de Țara Beiușului aceste opțiuni și mecanisme pot fi utilizate și pentru alte Expresii Culturale Tradiționale sau produse meșteșugărești din România cum ar fi: Cămășa cu altiță din Mărginimea Sibiului și Ținutul Târnavelor, Ceramica neagră de la Marginea (Bucovina) sau Broderia din regiunea etnografică Țara Călatei.

Considerații cheie privitoare la mărcile colective și indicațiile geografice

Marca colectivă și Indicația Geografică (pentru produs artizanal) sunt instrumente de PI colectivă. Ambele forme de protecție implică **existența unei forme de asociere** ca titular al dreptului, și cu toate că nu sunt create expres pentru a proteja CT și ECT, protecția pe care o oferă este **complementară**, ele având un rol important într-o strategie de protecție și valorificare sustenabilă a CT și ECT.

În tabelul sintetizat mai jos, prezentăm aspectele definitorii pentru fiecare instrument de protecție.

	Marca Colectivă	Indicația Geografică
Titular	Asociație sau persoană juridică de drept public	Asociație de producători dintr-o arie geografică definită, sau, în

		condiții speciale ⁷ , un producător individual
Scopul protecției	Poate fi folosit pentru a lega produse de calitate, autenticitatea (în cazul de față a Expresiilor Culturale Tradiționale și produselor meșteșugărești autentice din Țara Beiușului) și apartenența.	Protejează o denumire a unui produs care îndeplinește cumulativ trei condiții: a) este originar dintr-un anumit loc, o anumită regiune sau o anumită țară; b) o anumită calitate, reputație sau o altă caracteristică a produsului poate fi atribuită în principal originii sale geografice; și c) cel puțin una dintre etapele de fabricație a produsului se desfășoară în aria geografică delimitată.
Utilizare	De către membrii Asociației, conform Regulamentului de folosire a mărcii colective - poate fi transmisă conform legii și Regulamentului de folosire (licențiere, cesiune)	De către oricine care respectă Caietul de sarcini . Nu trebuie să fie membru al Asociației de producători care a depus aplicația pentru IG.
Document esențial	Regulamentul de folosire a mărcii colective care trebuie să indice persoanele autorizate să folosească marca colectivă, condițiile care trebuie îndeplinite pentru a deveni membru al asociației, condițiile de folosire a mărcii, motivele pentru care această utilizare poate fi interzisă unui membru al asociației, precum și sancțiunile care pot fi aplicate de asociație ⁸	Caietul de sarcini al produsului care trebuie să fie obiectiv și nediscriminatoriu și să indice: (a) denumirea care urmează a fi protejată ca indicație geografică; (b) tipul de produs; (c) o descriere a produsului, inclusiv, după caz, a materiilor prime; (d) precizarea ariei geografice delimitate, și informațiile care stabilesc legătura dintre aria geografică și o anumită calitate,

⁷ Art. 8 paragraf (2) din Regulamentul (UE) 2023/2411 din 18 octombrie 2023 privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele artisanale și industriale

⁸ Art. 62 din Legea nr. 84 din 15 aprilie 1998 privind mărcile și indicațiile geografice

		reputația sau o altă caracteristică a produsului; (e) dovada faptului că produsul este originar din aria geografică delimitată, inclusiv prin indicarea etapelor de fabricație care se desfășoară în aria geografică delimitată; (f) descrierea metodelor de fabricație și, dacă este cazul, a metodelor tradiționale și a practicilor specifice utilizate;⁹
Control	Intern , la nivelul asociației titulară a mărcii colective	Extern (prin organisme acreditate)
Avantaje	Creează și promovează o identitate comună, asigură diferențierea clară a produselor și serviciilor protejate și crește încrederea consumatorilor (de ex. Expresii Culturale Tradiționale și produse meșteșugărești autentice, sau Tradiții din Țara Beiușului)	Protecție automată la nivel UE în baza noii reglementări Recunoașterea calității și a originii, deoarece protejează produsele ale căror caracteristici sunt în esență legate de aria geografică de origine și sporește încrederea consumatorilor, deoarece reduce riscul de confuzie, oferindu-le acestora certitudinea autenticității și calității produselor.
Limitări	Nu asigură protecția unei origini geografice în sine.	Protejează doar denumirea produsului nu și caracteristicile produsului sau metodele de fabricație și, dacă este cazul, a metodelor tradiționale și practicilor specifice utilizate
Durată	10 ani, reînnoibilă nelimitat	Nelimitată

⁹ Art. 9 din Regulamentul (UE) 2023/2411 din 18 octombrie 2023 privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele artisanale și industriale

Adițional, este important de reținut că:

- **Marca colectivă** poate fi **licențiată în condițiile prevăzute de Legea nr. 84 din 15 aprilie 1998** privind mărcile și indicațiile geografice și ale **Regulamentului (UE) 2017/1001 privind marca Uniunii Europene**, cu respectarea în totalitate de către utilizatorii licențiați **Regulamentului de folosire a mărcii colective**. Regulamentul de folosire a mărcii colective poate să prevadă că marca colectivă nu poate fi transmisă de către titular decât cu acordul tuturor membrilor asociației.
- Indicația geografică (IG) protejează **doar denumirea geografică** a produsului și **reputația asociată acesteia**, nu și **elementele tehnice sau artistice** descrise în caietul de sarcini. Prin urmare, **IG nu protejează produsul în sine**. Protecția nu se extinde asupra **metodelor de fabricație, formelor, motivelor decorative sau designului** produsului, ci exclusiv asupra **denumirii**.
- IG este un instrument care oferă **protecție împotriva concurenței neloiale** și a **indu-cerii în eroare a consumatorilor**, dar **nu împotriva copierii produsului în sine**. Astfel, un produs poate fi **identic din punct de vedere material** cu unul protejat prin IG, atâta timp cât **nu este comercializat sub denumirea protejată și nu evocă acea denumire**.
- Protecția unei IG include și **interzicerea evocării** unei denumiri protejate, adică utilizarea de termeni precum „tip”, „gen”, „stil” sau „inspirație”. Sunt, prin urmare, interzise sintagme de tipul (cu titlu de exemplu didactic): „Cojoc tip Binșenesc”, „Vestă inspirată din Cojocul Binșenesc”, „Cojoc stil Binșenesc/de Beiuș”, „Cojoc gen Beiuș”. Aceste formule creează o **evocare indirectă a denumirii protejate** și pot induce publicul în eroare cu privire la originea produsului.
- Dreptul de utilizare a unei indicații geografice **nu este exclusiv membrilor** grupului de producători care a solicitat protecția. Orice producător – inclusiv dintr-o **altă regiune sau alt stat membru al Uniunii Europene** – poate utiliza indicația geografică, **dacă respectă în totalitate caietul de sarcini și face obiectul controalelor de conformitate** prevăzute de legislație. Prin urmare, un producător dintr-o altă țară a Uniunii poate **fabrica și comercializa** produse sub denumirea protejată, cu condiția ca acestea: a) să fie conforme cu **specificările** din Caietul de sarcini; b) să fie **supuse controlului** de către organismele autorizate; c) să **respecte aria geografică de origine** indicată în documentația IG.

Obiective strategice și Plan de Implementare

Nr	Obiectiv	Acțiuni	Termen de implementare	Parteneri principali
1	Cartografierea inițială a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale protejabile	Crearea unei hărți vizuale, digitale, și a unei colecții digitalizate de elemente vizuale reprezentative pentru CT, ECT și patrimoniul biocultural din Țara Beiușului	2025 Realizată în cadrul prezentului Proiect	Expertul local, Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului
2	Diagnosticarea instrumentelor de proprietate intelectuală colectivă aplicabile	Identificarea instrumentelor de protecție prin PI colectivă (mărci colective, indicații geografice, măsuri sui generis) și elaborarea prezentei Strategii pentru Țara Beiușului	2025 Realizat	Expertul local, Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului
		Adoptarea Strategiei și includerea ei în strategiile locale ale UAT-urilor din Țara Beiușului prin Hotărâri ale Consiliilor Locale	2025-2026	UAT-urile din Țara Beiușului
3		Constituirea Asociației Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului	2025 Realizat	Expertul local, custozii participanți în proiectul pilot, Primăria Municipiului Beiuș
		Înființarea ADI Țara Beiușului	2026	Minim 2 UAT-uri participante

	Crearea mecanismului co-participativ de implementare și administrare a protecției juridice			în proiectul pilot
		Înregistrarea mărcii colective a Asociației Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului	2025 - 2026 Identitate vizuală realizată 2025	Custozii participanți în proiectul pilot
		Înregistrarea mărcii colective a ADI Țara Beiușului	2026 - 2027	UAT-urile asociate în ADI Țara Beiușului
4	Crearea traseului cultural „Calea Meșteșugurilor din Țara Beiușului”	Implementarea ca serviciu turistic (experiențe imersive) începând din Aprilie 2026	2025 - 2026	Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului
		Promovarea traseului, organizarea unui eveniment de lansare dedicat	2026	UAT-urile beneficiare participante în proiectul pilot
5	Creșterea capacității locale de gestionare a drepturilor de PI	Organizarea a minim 4 Șezători juridice anual în diferite UAT-uri din Țara Beiușului pentru instruirea membrilor comunității în aplicarea opțiunilor și mecanismelor din „Lada de Zestre juridică”.	2026 - 2030	ADI Țara Beiușului
		Crearea unei baze de date cu CT și	2026 - 2030	Asociația Custozii de Cunoștințe și

		ECT din Țara Beiușului		Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului
6	Elaborarea Codului de bune practici privind utilizarea responsabilă, în context comercial, a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului	Elaborarea, diseminarea și implementarea Codului în regiune	2027 - 2028	Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, ADI Țara Beiușului
7	Înregistrarea Indicațiilor Geografice (IG) pentru produse meșteșugărești protejabile	Elaborarea caietelor de sarcini	2026 - 2027	Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului
		Suport pentru constituirea Asociațiilor de producători și înregistrarea efectivă a trei IG	2026 - 2027	ADI Țara Beiușului
8	Dezvoltarea brandului regional pentru Țara Beiușului și a unei platforme online de promovare a produselor și experiențelor tradiționale	Platforma online lansată până la finalul anului 2027; Minimum 50 de custozi, meșteșugari, gospodării tradiționale, producători locali și antreprenori culturali înregistrați	2027 - 2028	ADI Țara Beiușului

9	Integrarea protecției CT și ECT în educație și cercetare	Dezvoltarea de module educaționale despre cunoștințe tradiționale și proprietate intelectuală; Crearea de parteneriate cu școli și universități; Organizarea de ateliere și școli de vară în comunități; Minimum 3 programe educaționale pilot până în 2028; Peste 800 de participanți formați până în 2030.	2026 - 2030 Există deja program pilotat de <u>Asociația WhyWeCraft</u> pentru educația în școlile primare (clasele I - IV) din Țara Beiușului	Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, entități partenere din societatea civilă, ADI Țara Beiușului, Inspectoratul Școlar, Universitatea din Oradea
10	Promovarea economică și turistică a produselor și serviciilor protejate prin mărci colective și indicații geografice	Marketing, Creșterea vizibilității regionale, susținerea participării la minim 2 evenimente internaționale anual și organizarea de evenimente cu participare internațională	2026 - 2030	ADI Țara Beiușului, EUIPO, programe de finanțare Europene,

IV. Recomandări și concluzii

17. Recomandări pentru autoritățile locale

Din interacțiunile și dialogul cu autoritățile locale implicate în acest proiect pilot, am înțeles clar **nevoia unor recomandări concrete și acționabile imediat**, care să răspundă direct **nevoilor Custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului**, să aducă soluții reale la problemele identificate și să contribuie la **sustenabilitatea culturală a regiunii**.

Asigurarea participării directe și incluzive a grupurilor de custozii ai Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale în toate etapele de creare și implementare a mecanismelor și instrumentelor de protecție este esențială.

Au fost formulate astfel următoarele recomandări concrete, structurate în trei categorii esențiale:

Sprijin instituțional și recunoaștere aportului esențial al Custozilor la protecția și viabilitatea Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale în Țara Beiușului

- 1. Includerea acestei strategii în strategiile locale ale UAT-urilor prin Hotărâri ale Consiliilor Locale** și asumarea unei direcții strategice dedicate protecției și promovării Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale, precum și sprijinirii sustenabilității culturale în regiune prin înființarea unei **Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Țara Beiușului** cu acest scop explicit.
- 2. Încheierea unor contracte de parteneriat** între UAT-urile unde își desfășoară activitățile custozii de CT și ECT și Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului având ca obiect promovarea și sprijinirea activităților Asociației desfășurate în realizarea scopului său.
- 3. Elaborarea, diseminarea și implementarea – în parteneriat cu Asociația Custozilor – a unui Cod de bune practici privind utilizarea responsabilă a Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului**, și a denumirii *Țara Beiușului*, în contexte comerciale, precum moda, producția de suveniruri, turism, gastronomie, producții media sau alte industrii culturale și creative, cu scopul de a preveni exploatarea abuzivă, de a asigura

consimțământul informat și de a contribui la beneficiul direct al comunităților locale.

Sprijin financiar și logistic

1. **Punerea la dispoziție și amenajare unor locații centrale, permanente, vizibile și accesibile**, care să funcționeze:
 - după modelul **centrelor de informare turistică**,
 - ca **puncte fixe de vizibilizare a activității custozilor de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale**,
 - ca **spații permanente de promovare și vânzare a creațiilor meșteșugărești autentice din Țara Beiușului**, și
 - ca **locuri de educație culturală și intergenerațională**, inspirate de modelul tradițional local al **vetrei satului** – ca loc de întâlnire, transfer de cunoaștere și întărire a legăturilor comunitare.
2. **Sprijin financiar pentru** elaborarea caietelor de sarcini și înregistrarea unor **indicații geografice pentru produse meșteșugărești din Țara Beiușului**;
3. Finanțarea și promovarea inițiativelor grupurilor de custozii prin **alocarea de fonduri locale pentru realizarea de arhive comunitare, ateliere de meșteșuguri, și Șezători juridice în comunități**; **Crearea și administrarea arhivelor comunitare** reprezintă o componentă esențială a strategiei pentru Țara Beiușului, având un rol central în **protejarea și valorificarea sustenabilă a CT și ECT**. În majoritatea comunităților locale, aceste cunoștințe și expresii fac parte din **memoria colectivă**, fiind **transmise preponderent pe cale orală**, fără o formă scrisă arhivată oficial. Prin urmare, **documentarea sistematică și organizată a CT și ECT sub forma arhivelor comunitare** realizate de membrii comunității — ar trebui considerată ca parte a strategiei pentru cel puțin două motive:
 - a) Poate fi făcută la nivelul fiecărui sat sau comună, cu acordul membrilor comunității, astfel în fel încât drepturile de autor aferente să fie păstrate în comunitate;
 - b) O astfel de documentație este utilă pentru obținerea protecției prin IG în sensul Regulamentului UE 2023/2411 privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele artisanale și industriale, **pentru a face dovada** prevăzută de art. 9 din Regulament privind originea produsului în aria geografică delimitată și legătura dintre aceasta și calitatea, reputația sau caracteristicile specifice ale produsului.

4. **Sprijin financiar și onorariu pentru participarea la târguri și evenimente de promovare a patrimoniului cultural local;**

Facilitarea participării în procese decizionale și sinergii cu alte strategii locale și acțiuni naționale în domenii complementare

1. Crearea unui mecanism permanent de consultare și participare activă a comunităților în luarea deciziilor privind patrimoniu biocultural și sustenabilitate culturală prin înființarea unor consilii consultative la nivelul UAT-urilor; Această propunere este necesară în implementarea strategiei pentru Țara Beiușului deoarece, în etapa inițială a proiectului, s-a constatat că **primăriile nu dispun de date centralizate privind custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din comunitate și nici de o cartografiere a CT și ECT la nivel local** deși ele au potențial de protecție și valorificare pentru a genera beneficii economice în comunitate. Prin implicarea directă a custozilor de CT și ECT în procesul decizional, aceste consilii consultative vor contribui la **echilibrarea dimensiunii de salvagardare a patrimoniului biocultural cu cea de dezvoltare economică sustenabilă**, asigurând că **valorificarea resurselor culturale se face în mod etic, echitabil și durabil**, în spiritul Viziunii pentru Strategia de PI în Țara Beiușului.
2. **Vizibilizarea Asociației Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale din Țara Beiușului și promovarea mărcilor colective din Țara Beiușului ca resurse cheie în Strategia de Dezvoltare Turistică a județului Bihor.**

Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Țara Beiușului

În Țara Beiușului se dorește un **parteneriat pe termen lung** între autoritățile locale din regiune și Asociația Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului. În vederea implementării Strategiei pentru Protecția și Promovarea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale și sprijinirea Sustenabilității Culturale în regiunea Țara Beiușului, la inițiativa reprezentanților UAT-urilor participante în proiectul pilot, a fost propusă constituirea unei **Asociații de Dezvoltare Intercomunitară (ADI)**, structură de cooperare cu personalitate juridică, de drept privat și de utilitate publică, în temeiul OUG nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul administrativ.

Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Țara Beiușului va avea ca scop **“Dezvoltarea regiunii Țara Beiușului prin protecția și promovarea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale și poziționarea Țării Beiușului ca nucleu de Sustenabilitate Culturală”**.

Data fiind **nevoia de expertiză interdisciplinară** pentru valorizarea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale și promovarea Sustenabilității Culturale prin instrumente de proprietate intelectuală, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară oferă cadrul prin care **aceste competențe pot fi asigurate în comun** de către UAT-urile asociate. Această formă de cooperare contribuie la **reducerea costurilor administrative, creșterea capacității de implementare a Strategiei, atragerea resurselor financiare nerambursabile naționale și europene, conectarea patrimoniului cultural local la economia creativă și la rețelele culturale europene**, generând **beneficii economice, culturale și sociale durabile** în interesul comun al comunităților locale membre.

Țara Beiușului: brand regional

Identitatea culturală unică a Țării Beiușului este o **resursă strategică**, care conferă regiunii un **avantaj competitiv durabil**. Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Țara Beiușului - **Nucleu de Sustenabilitate Culturală** poate fi titulara unei mărci colective asociate denumirii **Țara Beiușului** cu rol în **promovarea regională unitară a Țării Beiușului**, sub o identitate vizuală comună, recunoscută la nivel național și internațional, **creșterea atractivității economice și turistice** a regiunii prin utilizarea mărcii colective ca instrument de marketing teritorial, și **crearea unei rețele de cooperare intercomunitare** între UAT-urile membre și actorii locali (asociații, producători, artiști, meșteșugari, antreprenori culturali), generatoare de locuri de muncă și investiții în regiune. Acest pas strategic poate fi unul esențial pentru constituirea ulterioară la nivelul Țării Beiușului a unei **Organizații de Management al Destinației (OMD)**.

DE CE SUNT IMPORTANTE ACESTE MĂSURI LA NIVEL LOCAL?

“Custodele este persoana responsabilă cu păstrarea, îngrijirea, protejarea și transmiterea către noile generații a cunoștințelor despre meșteșuguri și tradiții. Autoritățile locale pot sprijini această strategie printr-o mai bună promovare a custozilor, făcându-i mai vizibili și susținerea unor proiecte de realizare a unor centre de învățare a copiilor despre tradiții și meșteșuguri. Pot oferi și stimulente financiare pentru păstrarea obiceiurilor și tradițiilor și organizarea de evenimente tematice.” - Florin Puie, reprezentant UAT Buntești

“Un custode este este un gardian al identității culturale care asigura continuitatea valorilor și obiceiurilor moștenite din străbuni. Fără astfel de persoane, multe dintre

elementele care definesc unicitatea comunităților noastre ar fi pierdute în timp. Ei sunt esențiali pentru protejarea și valorificarea patrimoniului cultural viu al comunității.” - Anca Laza, reprezentant UAT Budureasa

“Ca reprezentat al autorității locale, spun ca noi vom putea ajuta financiar Asociația, în baza unui contract de colaborare, precum și cu promovarea acesteia. Prin proiecte viitoare se vor putea face cunoscuți custozii și asigura o metoda de promovare a acestora atât la nivel național cât și internațional.” - Ioana Maria Clara Lezeu Boiț, reprezentant UAT Remetea și custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

“Autoritățile locale pot ajuta prin diverse mijloace precum instituirea unor programe oficiale pentru recunoașterea contribuției custozilor în protejarea patrimoniului cultural, alocarea de fonduri pentru proiecte de documentare, păstrare și promovare a tradițiilor.” - Răzvan Mihai Fericean, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

“Nu cred că autoritățile locale au în acest moment capacitatea de a înțelege dimensiunea acestui proiect, dar asta e din pricina faptului ca vorbim...limbi diferite. Din postura de custozii, noi vorbim cu inima, iar ei vorbesc cu mintea. Probabil că existența unei documentații bine pusă la punct și dialogul, includerea acestora în întâlnirile de lucru pot dărâma anumite bariere astfel încât să înțelegem fiecare cu ce și cum putem să contribuim la bunul mers al lucrurilor. Sprijinirea custozilor prin dezvoltarea unei infrastructuri care să le permită comercializarea produselor într-un cadru organizat, acordarea unor facilități în vederea promovării sau a deschiderii unor ateliere care să poată să primească turiști, stimularea prin acordarea unor prime/bonusuri/premii care să îi ajute să își susțină activitatea...toate ar putea fi realizate și ar aduce beneficii întregilor comunități.” - Ana-Silvia Florea, custode de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului

18. Recomandări pentru autoritățile guvernamentale

Protecția și promovarea Cunoștințelor Tradiționale și a Expresiilor Culturale Tradiționale este, prin natura ei, una **interdisciplinară**. Această complexitate a fost confirmată pe parcursul implementării proiectului pilot în Țara Beiușului unde dialogul direct cu comunitățile și comunicarea cu autoritățile guvernamentale a evidențiat nevoia unor soluții sistematice, integrate și adaptate contextului național.

Au fost formulate astfel următoarele recomandări concrete, organizate în trei direcții de acțiune:

La nivel legislativ și instituțional

1. Eforturi care vizează creșterea gradului de conștientizare în rândul autorităților publice relevante pentru a sprijini și recunoaște Custozii Cunoștințelor Tradiționale și ai Expresiilor Culturale Tradiționale, pe baza definiției clare și a criteriilor de identificare a acestor custozii, așa cum sunt propuse și implementate în prezenta strategie.
2. Crearea, în cadrul **Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM)**, a unui mecanism de consultare cu grupurile de inițiativă și Asociațiile Custozilor Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale din întreaga țară, pentru a facilita implementarea eficientă a mecanismelor de protecție juridică defensivă din prezenta strategie, urmând modelul Comitetului Consultativ pentru Mărci Maori (MTAC) din Noua Zeelandă.
3. Elaborarea de propuneri pentru crearea unui cadru juridic *sui generis*, distinct de legislația actuală privind proprietatea intelectuală, care să recunoască și să protejeze oficial drepturile colective de custodie, în conformitate cu caracteristicile specifice ale comunităților locale tradiționale ale României.

Asistență juridică și sprijin tehnic pentru comunități

1. Dezvoltarea unui **program național de sprijin juridic gratuit** pentru comunitățile care doresc să-și protejeze și să valorifice patrimoniul biocultural prin mărci colective, indicații geografice, sau alte instrumente de protecție juridică colectivă.

2. Identificarea de resurse **pentru protecția Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale**, destinate susținerii inițiativelor comunitare care au ca scop concomitent protecția juridică, promovarea și viabilitatea acestui tip de cunoștințe și expresii.
3. **Stabilirea unor standarde naționale pentru turismul cultural responsabil**, care să includă principiile de **consimțământ informat, anterior și liber exprimat, reciprocitate, transparență și beneficiu colectiv.**
4. **Susținerea parteneriatelor între comunități tradiționale sau custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale și sectoarele creative (modă, film, arte vizuale, design), condiționate de existența unor clauze contractuale echitabile bazate pe consimțământul comunității, recunoaștere, compensație și protecție juridică adecvată.**

Consolidarea cooperării interinstituționale

1. **Coordonarea interministerială între Ministerul Culturii, Ministerul Economiei Digitalizării Antreprenoriatului și Turismului, și alte instituții relevante pentru o abordare integrată și unitară a protecției și promovării Cunoștințelor Tradiționale, a Expresiilor Culturale Tradiționale și a bunurilor și serviciilor derivate din acestea;**
2. **Promovarea necesității unui program național dedicat protecției Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale, care să faciliteze:**
 - **schimburi de bune practici între comunități de custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din diferitele regiuni ale țării;**
 - **colaborări internaționale cu țări care au implementat sisteme eficiente de protecție a Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale;**
 - **participarea comunităților din România în rețele globale dedicate protecției Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale.**

Postfață

de **Av. Monica Florina Boța Moisin**

Cultural Intellectual Property Rights Initiative® (CIPRI)

Acest document reprezintă rezultatul unui **amplu proces de cercetare și lucru de teren** desfășurat pe parcursul a peste doisprezece luni în Țara Beiușului. Proiectul s-a fundamentat pe o **abordare participativă**, bazată pe **dialog constant, ascultare activă și colaborare** cu custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale - acele persoane care, **cu grijă și responsabilitate**, țin vii, protejează, actualizează, dezvoltă, și transmit generațiilor viitoare Cunoștințe Tradiționale și Expresii Culturale Tradiționale specifice, respectând o matrice autentică de transmitere, de creație și de utilizare - precum și cu meșteșugarii locali și reprezentanții autorităților locale implicate în implementarea proiectului pilot.

Strategia are funcții multiple - să asigure **continuitatea și valorizarea Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale**, să creeze **oportunități economice în Țara Beiușului** contribuind la îmbunătățirea nivelului de trai în regiune, și să catalizeze **inovarea socială prin grijă și responsabilitate** față de patrimoniul biocultural local.

Proiectul a fost în egală măsură o **formă inovatoare de a lucra în comunitate**, prin **țeserea unei noi dimensiuni de parteneriat** între autoritățile locale și membrii comunităților din Țara Beiușului. Această abordare participativă a contribuit la consolidarea capacității comunităților locale de a-și proteja și promova tradițiile, meșteșugurile, dar și la conștientizarea importanței cunoașterii juridice aplicate la nivel local, la firul ierbii - acolo unde Cunoștințele și Expresiile Culturale Tradiționale sunt vii, create și recreate zi de zi. **Convingerea mea este că soluțiile cele mai bune, autentice, cu aplicabilitate și impact pozitiv pe termen lung, se nasc din interiorul comunității, prin dialog, încredere și implicare directă.**

A fost un **privilegiu** să pot contribui la conturarea unei viziuni pentru recunoașterea și valorizarea **Cunoștințelor Tradiționale și Expresiilor Culturale Tradiționale în Țara Beiușului ca resurse vii care inspiră prezentul și modelează viitorul - Catalizatori de inovare socială, economie creativă și sustenabilitate culturală!**

Credite și mulțumiri

Custozii de Cunoștințe și Expresii Culturale Tradiționale din Țara Beiușului participanți în proiectul pilot:

Iosana Florina Curta (Valea de Jos, comuna Rieni)
Gheorghe David (Gurbești, comuna Căbești)
Andreea Maria Făt (Tărcăița, comuna Tărcaia)
Lioara Fericean (Poienii de Jos, comuna Buntești)
Răzvan Mihai Fericean (Lunca, comuna Lunca)
Ana Silvia Florea (Belejeni, comuna Drăgănești)
Dorina Cornelia Hanza (Drăgoteni, comuna Remetea)
Dorin Ivan (Meziad, comuna Remetea)
Sabina Agafia Magda (Budureasa, comuna Budureasa)
Claudiu Motica (Vașcău)
Ioan Nistor (Budureasa, comuna Budureasa)
Simon Nistor (Budureasa, comuna Budureasa)
Ana Popa (Ghighișeni, comuna Rieni)
Sorin Vasile Todica (Lelești, comuna Buntești)
Cristian Remus Țoța (Beiuș)

Unitățile administrativ-teritoriale participante în proiectul pilot și reprezentanții acestora:

Primăria Municipiului Beiuș

Gabriel Popa - Primar
Adina Popa - Consilier al primarului

Primăria Comunei Budureasa

Adrian Magda - Primar
Anca Laza - Biblioteca Comunală Budureasa

Primăria Comunei Buntești

Sorin Degău - Primar
Florin Mircea Puie - Secretar

Primăria Comunei Căbești

Ioan Gheorghe Blaj - Primar

Primăria Comunei Lunca

Dorin Boca - primar
Țoța Denisa - reprezentant UAT Lunca

Primăria Comunei Remetea

Ionel Stelian Copil - Primar

Ioana Maria Clara Lezeu Boiț - reprezentant UAT Remetea
Primăria comunei Rieni

Florin Popa - Primar

Maria Pele - Viceprimar

Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA) prin:

Andrei-Simion Ijac, Director General

Cristian Florescu, Șef Serviciul Relații Internaționale

Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM) prin:

Elvira Elena Marin, Director Direcția Mărci și Desene

Alin Brînceanu, Consilier Juridic, Serviciul Contestații, Direcția Juridică

Expertul local

Av. Monica Florina Boța Moislin - Cultural Intellectual Property Rights Initiative® (CIPRI)

contact: monicamoisin@culturalintellectualproperty.com

Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) prin:

Virag Halgand, Șef Secția pentru Europa Centrală, Țările Baltice și Mediteraneene (CEBSMC), Divizia pentru Țări în Tranziție și Dezvoltate (TDC)

Begoña Venero, Consilier Superior, Divizia Cunoștințe Tradiționale (TK)

Mihaela Cerbari Simmons, Ofițer de Program, CEBSMC, TDC

Eva Stefanovska, Consultat Proiect, CEBSMC, TDC

Diliya Chanysheva, Expert Stagiar, Divizia Cunoștințe Tradiționale

Design grafic Harta Cunoștințelor și Expresiilor Culturale Tradiționale din Țara Beiușului, pg. 31: Lavinia Ghimbășan

Președinte de ședință
Balogh Andrei George

Secretar General
Soropu Steliana Alina